

Hallituksen esitys eduskunnalle yhdistelmärangaistusta koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan otettavaksi rikoslakiin säännökset yhdistelmärangaistuksesta ja säädettäväksi laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta. Kyse olisi uudeltaisesta rangaistuksesta, joka koostuisi ehdottomasta vankeudesta ja sen jälkeisestä valvonta-ajasta. Yhdistelmärangaistus voitaisiin tuomita vakavan rikoksen uusijalle, jota on pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Yhdistelmärangaistus korvaisi vankeusrangaistuksen, joka suoritetaan kokonaisuudessaan vankilassa. Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettäisiin yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajasta. Yhdistelmärangaistuksen vankeusajan täytäntöönpanoon sovellettaisiin vankeuslain säännöksiä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi myös pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, vankeuslakia, henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettua lakia, rikosrekisterilakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia, eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annettua lakia ja rikosvahinkolakia.

Yhdistelmärangaistuksen tuomitsemisen edellytykset olisivat samat kuin nykyisin edellytykset tuomita koko rangaistusaika suoritettavaksi vankilassa. Voimassa oleva järjestelmä pysyisi ehdotettavaa valvonta-aikaa lukuun ottamatta lähes nykyisellään. Valvonta-aika ei edellyttäisi tuomitun suostumusta. Valvonta-aika olisi yksi vuosi.

Valvonta-ajan sisältö määriteltäisiin muun muassa vangin yksilöllisen riskiarvion perusteella. Keskeisimmät lakisääteiset velvollisuudet olisivat asunnossa pysyminen, päihteettömyys valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa, toimintaan osallistuminen ja valvontaan sitoutuminen.

Velvollisuuksien törkeästä rikkomisesta voitaisiin tuomita jäljellä oleva valvonta-aika suoritettavaksi ehdottomana vankeutena.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö.....	5
Koko rangaistusajan suorittaminen vankilassa.....	5
2.2 Käytäntö.....	7
Mielentilatutkimus.....	7
Lausunto tutkittavan vaarallisuudesta.....	8
2.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	8
2.3.1 Kansainväliset sopimukset ja suositukset.....	8
Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi...8	
Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus.....	9
Euroopan unionin perusoikeuskirja.....	9
Eurooppalaiset suositukset.....	9
2.3.2 Lainsäädäntö ja käytäntö muissa Pohjoismaissa.....	10
Islanti.....	10
Norja.....	11
Ruotsi.....	11
Tanska.....	12
2.4 Nykytilan arviointi.....	13
Koko rangaistusta suoritettavien määrä ja uusintarikollisuus.....	13
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	14
3.1 Esityksen tavoitteet.....	14
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	14
3.3 Valvonta-ajan pituus ja sisältö.....	15
3.4 Velvollisuuksien rikkominen.....	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	17
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	17
4.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	18
5 ASIAN VALMISTELU.....	18
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	19
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	20
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	20
1.1 Rikoslaki.....	20
2 b luku Ehdollinen vankeus.....	20
2 c luku Vankeudesta.....	20
6 luku Rangaistuksen määräämisestä.....	23
7 luku Yhteisestä rangaistuksesta.....	23
8 luku Vanhentumisesta.....	23
1.2 Laki yhdistelmä rangaistuksen täytäntöönpanosta.....	23
1 luku Yleiset säännökset.....	23
2 luku Valvontaan sijoittamisen valmistelu.....	28
3 luku Valvottavan velvollisuudet ja niiden noudattamisen valvonta.....	31
4 luku Menettelysäännökset ja säilöönotto.....	41

HE 268/2016 vp

5 luku	Päätösvaltaa koskevat säännökset.....	43
1.3	Laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta	46
1.4	Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta	46
1.5	Laki vankeuslain muuttamisesta	46
3 luku	Rangaistusajan laskeminen.....	46
8 luku	Toimintaan osallistuminen.....	46
14 luku	Poistumislupa.....	47
19 luku	Ilmoitukset ja tiedon antaminen.....	47
1.6	Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta	47
1.7	Laki rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta	47
1.8	Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta.....	48
1.9	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta.....	48
1.10	Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta	48
1.11	Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	48
1.12	Laki rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta	48
2	VOIMAANTULO.....	48
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	49
LAKIEHDOTUKSET		52
1.	laki rikoslain muuttamisesta.....	52
2.	laki yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanosta	57
3.	laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	69
4.	laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta.....	70
5.	laki vankeuslain muuttamisesta.....	71
6.	laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	73
7.	laki rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta	74
8.	laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta	75
9.	laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	76
10.	laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	77
11.	laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	78
12.	laki rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta	79
RINNAKKAISTEKSTIT		80
1.	laki rikoslain muuttamisesta.....	80
3.	laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	88
4.	laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta.....	89
5.	laki vankeuslain muuttamisesta.....	90
6.	laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	93
7.	laki rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta	95
8.	laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta	96
9.	laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta	98
10.	laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	99

HE 268/2016 vp

11. laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden 1. laki tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	100
12. laki rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta.....	101

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä helmikuuta 2011 työryhmän, jonka tehtäväksi se antoi selvittää mahdollisuuksia vakavien väkivaltarikosten uusimisriskin vähentämiseksi. Työryhmän oli valmisteltava ehdotus soveltuvista väkivallan uusimisriskin arviointimenetelmistä sekä niiden käytöstä rangaistusten täytäntöönpanossa. Lisäksi työryhmän oli määriteltävä kohderyhmä, jolle olisi tehtävä erityinen arviointi vakavan väkivaltarikoksen uusimisriskistä.

Työryhmä tutki vaihtoehtoisia ratkaisuja vakavan väkivallan uusimisen vähentämiseksi erityisesti valvonnalla ja uusimisriskin arvioinnin kehittämällä. Eri vaihtoehtoja punnittuaan työryhmä päätyi ehdottamaan muun muassa vapautumisen jälkeistä valvontaa koko rangaistusajan vankilassa suorittaneille. Työryhmä luovutti Vakavan väkivallan vähentäminen -mietintönsä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 37/2012) oikeusministeriölle 13 päivänä kesäkuuta 2012.

Ehdotukset perustuvat pääosin työryhmän mietintöön ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen (Oikeusministeriön mietintöjä ja julkaisuja 70/2012).

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö

Koko rangaistusajan suorittaminen vankilassa

Seuraamusjärjestelmää uudistettiin vuonna 2006 siten, että vaarallisia rikoksenuusijoita koskeneesta pakkolaitosjärjestelmästä luovuttiin. Järjestelmän korvasi koko rangaistusajan suorittaminen vankilassa. Myös nykyinen järjestelmä koskee sellaisia vakavien rikosten uusijoita, joita pidetään erittäin vaarallisina toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Koko rangaistuksen tuomitsemisen muista edellytyksistä säädetään tyhjentävästi rikoslain (39/1889) 2 c luvun 11 §:ssä. Säännöksen mukaan tuomioistuim voi syyttäjän vaatimuksesta päättää, että tuomittu vapautuu vankilasta vasta hänen suorittuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan, jos:

1) rikoksenteijä tuomitaan määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

2) rikoksenteijä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syyllistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen taikka 1 kohdassa nimetty rikos on tehty kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa tai elinkautista vankeutta tai hänet on päästetty ehdonalaiseen vapauteen 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla; ja

HE 268/2016 vp

3) rikosentekijää on rikoksista ilmenevien seikkojen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Pykälän 2 momentissa säädetään määräaikaisen yhteisen vankeusrangaistuksen tuomitsemisesta kahdesta tai useammasta rikoksesta. Tuolloin edellytys sille, että rangaistus määrätään suoritettavaksi kokonaan, on, että ainakin yksi rikoksista on 1 momentissa mainittu rikos ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa seuraisi määräaikainen, vähintään kolmen vuoden pituinen vankeusrangaistus.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan viittauksella tarkoitetaan vastaajan mielentilan tutkimista, josta säädetään mainitussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä.

Koko rangaistusaikaa suorittavan ehdonalaista vapauttamisesta säädetään rikoslain 2 c luvun 12 §:n 1 momentissa. Säännöksen mukaan koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Koko rangaistusaikaa suorittavan ehdonalaista vapauttaminen voi tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt kolme vuotta.

Pykälän 2 momentin mukaan vanki voidaan ennen vapauttamista sijoittaa valvottuun koevapauteen. Jos Rikosseuraamuslaitos katsoo, että ennen ehdonalaista vapauttamista ilmitulleen rikoksen tai seksuaalirikollisen lääkahoitoon annetun suostumuksen peruuttamisen taikka ehtojen törkeästä tai tahallisuudesta johtuvan koevapauden peruuttamisen vuoksi ehdonalaista vapauttamista on harkittava uudestaan, sen on saatettava asia Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi. Samoin on meneteltävä rangaistusajaksi lukemista koskeissa asioissa.

Koko rangaistusaikaa suorittavan vapauttamisasian käsittely

Koko rangaistusta suorittavan vapauttamista koskevan asian käsittelystä säädetään pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetussa laissa (781/2005).

Lain 1 §:n mukaan elinkautiseen vankeuteen tai koko rangaistuksen rangaistuslaitoksessa suorittamaan määrätyn ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella.

Lain 1 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön on hakemuksen johdosta annettava lausunto hovioikeudelle. Lausunnossaan keskushallintoyksikön on todettava, puoltaako vai vastustaako se vapauttamista ja onko vanki määrättävä valvottuun koevapauteen. Lausuntoon on liitettävä keskushallintoyksikön arvio vapauttamisen edellytyksistä ja muu vankia koskeva selvitys. Elinkautiseen vankeuteen tuomittua koskevaan lausuntoon on lisäksi liitettävä arvio vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen.

Lain 3 §:n mukaan Helsingin hovioikeus voi omasta aloitteestaan päättää asiantuntijalausunnon hankkimisesta, todistelun vastaanottamisesta taikka kirjallisen todisteen tai muun asiakirjan esittämisestä. Tuomioistuimen hankkiman selvityksen johdosta vangille ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

HE 268/2016 vp

Ehdonalaista vapauttamista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä. Jos hovioikeus päättää päästää tuomitun ehdonalaiseen vapauteen, päätöksessä on mainittava vapauttamispäivä sekä lausuttava mahdollisesta koevapaudesta.

Rikoslain 2 c luvun 13 §:ssä säädetään rangaistuksen koventamisperusteeksi se, että koko rangaistuksen vankilassa suorittanut tekee tuomioistuimen harkinnan mukaan ehdottomaan vankeuteen johtavan rikoksen kolmen vuoden aikana siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa.

Syytetyn mielentila on tutkittava aina ennen päätöstä koko rangaistusajan suorittamisesta vankilassa. Samalla tuomioistuin pyytää lausunnon siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Koko rangaistusaikaa suorittavan vapauttamista harkittaessa Helsingin hovioikeuden on pyydettävä uusi lausunto tuomitun vaarallisuudesta.

Rikosasian vastaajan mielentilan tutkimisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:ssä. Pykälän mukaan tuomioistuin voi määrätä rikosasian vastaajan mielentilan tutkittavaksi, jos:

- 1) tuomioistuin on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 5 a §:n mukaisessa välituomiossaan todennut rikosasian vastaajan menetelleen syytteessä kuvatulla rangaistavaksi säädetyllä tavalla;
- 2) vastaajan mielentilan tutkiminen on perusteltua; ja
- 3) vastaaja suostuu mielentilatutkimukseen tai hän on vangittuna tai häntä syytetään rikoksesta, josta voi seurata ankarampi rangaistus kuin vuosi vankeutta.

Mielenterveyslain (1116/1990) 3 luvussa säädetään rikoksesta syytetyn mielentilan tutkimisesta ja tahdosta riippumattomasta hoidosta. Jos tuomioistuin määrää rikoksesta syytetyn mielentilan tutkittavaksi, syytetty saadaan ottaa mielentilatutkimusta varten sairaalaan ja pitää siellä tahdostaan riippumatta.

Mielentilatutkimus on toimitettava ja lausunto rikoksesta syytetyn mielentilasta on annettava Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle viimeistään kahden kuukauden kuluttua mielentilatutkimuksen aloittamisesta.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antaa saamansa lausunnon perusteella oman lausuntonsa rikoksesta syytetyn mielentilasta tuomioistuimelle.

2.2 Käytäntö

Mielentilatutkimus

Mielentilatutkimus tehdään asiaan erikoistuneessa psykiatrisessa sairaalassa. Mielentilatutkimukset tehdään yhteistyönä siten, että tutkimusta johtaa oikeuspsykiatrian tai psykiatrian erikoislääkäri, jolla on apunaan psykologi, sosiaalityöntekijä sekä sairaalan muu henkilökunta. Mielentilatutkimusta tehtäessä tutkittava on sairaalaosastolla noin kaksi kuukautta. Mielentilatutkimuksen päätyttyä lääkäri laatii tutkimustuloksista mielentilalausannon.

Jos tuomioistuin on pyytänyt arviota myös tutkittavan erityisestä vaarallisuudesta toisen hengelle tai terveydelle, arvio annetaan mielentilalausunnon yhteydessä. Tällöin huomiota kiinnitetään erityisesti toistuvaan väkivaltaisuuden uusiutumiseen, persoonallisuuden häiriintyneisyyteen sekä tutkittavan mahdolliseen haluttomuuteen muuttaa elämäntyyliään.

Lausunto tutkittavan vaarallisuudesta

Mielentilatutkimuksen yhteydessä suoritettavia vaarallisuusarvioita tehdään nykyään Niuvanniemen ja Vanhan Vaasan sairaalassa sekä Psykiatrisessa vankisairaalassa. Helsingin hovioikeuden pyytämät vaarallisuusarviot suoritetaan Psykiatrisessa vankisairaalassa. Vaarallisuuden arviointiin osallistuu pääsääntöisesti kokoonpanoltaan samanlainen moniammatillinen työryhmä kuin mielentilatutkimukseenkin. Arvion tekeminen kestää noin 3–4 viikkoa. Koko rangaistusaikaa suorittavan vapauttamista harkittaessa tehdään uusi vaarallisuusarvio mutta ei enää mielentilatutkimusta.

Oikeuspsykiatrisen vaarallisuusarvion tavoitteena on selvittää, miksi ja miten tutkittava on aikaisemmin päätenyt käyttäytymään väkivaltaisesti ja mitkä tekijät saattaisivat tulevaisuudessakin johtaa samanlaiseen käytökseen. Arvioinnissa pyritään tunnistamaan ne riskitekijät, joita tulee seurata ja joihin voidaan eri keinoin vaikuttaa. Lausunnossa kuvataan tutkittavan rikos- ja sairaushistoriaa, aiempaa väkivaltaista käyttäytymistä sekä havaintoja hänen psyykkisestä tilastaan. Lisäksi kerrotaan psykologisissa tutkimuksissa ilmenneistä vaarallisuuteen liittyvistä havainnoista. Arvion johtopäätöksissä otetaan kantaa siihen, onko tutkittavaa pidettävä erityisen vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Koko rangaistusta suorittavista lähes kaikki ovat erittäin vaarallisia vielä rangaistusajan loppuvaiheessakin. Riskinarvioinnin erottelukyky on siten hyvin pieni. Koska kehittyneilläkin arviointimenetelmillä ei pystytä yksilötasolla täysin luotettavasti arvioimaan väkivaltariskiä, lausuntoihin on tapana kirjata myös näiden menetelmien rajoitukset.

Mielentilalausunnot ja vaarallisuusarviot käsitellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuspsykiatristen asioiden lautakunnassa, joka antaa tutkimusyksikössä laaditun lausunnon perusteella oman lausuntonsa tuomioistuimelle. Mielentilalausunto ja vaarallisuusarvio ovat asiantuntijalausuntoja, jotka eivät sido tuomioistuimen päätöksentekoa.

2.3 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.3.1 Kansainväliset sopimukset ja suositukset

Esityksessä ehdotettu yhdistelmärangaistus kohdistuisi henkilön vapauteen, sillä ehdotettavaan yhdistelmärangaistukseen kuuluisi vankeusaika. Vapaudenmenetykseen liittyvästä menettelystä sisältyy Suomea sitoviin kansainvälisiin sopimuksiin yksityiskohtaiset säännökset, jotka on otettava huomioon myös uuden rangaistuslain kohdalla. Nämä menettelysäännökset koskevat myös tuomion täytäntöönpanon aikana tuomioistuimen päätettäväksi vietäviä asioita. Yhdistelmärangaistus kohdistuisi myös henkilön yksityiselämään, sillä ehdotettuun yhdistelmärangaistukseen kuuluisi pakollisena osana valvonta-aika. Yksityisyyden suojaan kuuluu myös kotirauha. Niin tuomitun kuin hänen perheenjäsentensä kotirauhan suoja on otettava huomioon säädettäessä rangaistuksesta, johon sisältyy sähköistä valvontaa. Valvontalaitteita ei voisi pakollisen valvonnan ollessa kyseessä asentaa kotirauhan suojaan nauttivaan asuntoon.

Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

HE 268/2016 vp

Euroopan neuvoston yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (SopS 18—19/1990, jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 6 artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Jokaiselle taataan 6 artiklan 3 momentissa prosessuaaliset vähimmäisoikeudet. Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan jokaisella rikoksesta tuomitulla on oikeus myös saada syyllisyyskysymys tai tuomittu rangaistus tutkittavaksi ylemmässä tuomioistuimessa. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin koskee myös tuomion täytäntöönpanon aikana tuomioistuimen päätettäväksi vietäviä asioita.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. Yksityisyydensuoja, johon kotirauhan rikkomattomuus sisältyy, koskee myös rangaistuksen täytäntöönpanoa.

Kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus

Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisyhteisöjä ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 7—8/1976, jäljempänä KP-sopimus) 14 artiklaan sisältyy määräys oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä. Sopimuksen 14 artikla 2 kohta sisältää prosessuaaliset oikeusturvatakeet. Artiklan 2 kohdan c alakohdassa säädetään jokaisen oikeudesta saada asiansa käsitellyksi ilman kohtuutonta viivytystä.

KP-sopimuksen 10 artiklan mukaan kaikkia henkilöitä, joilta on riistetty heidän vapautensa, on kohdeltava inhimillisesti, ja artiklan 3 kohdan mukaan vankeinhoitojärjestelmän on suotava vangeille sellainen kohtelu, jonka olennaisena tarkoituksena on heidän parantamisensa sekä heidän yhteiskunnallisen asemansa palauttaminen.

KP-sopimuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaan rikoksen tekohetkellä sovellettavaa rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

KP-sopimuksen 17 artiklan mukaan kenenkään yksityiselämään ei saa mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua.

Euroopan unionin perusoikeuskirja

Oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioitukseen sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan (2012/C 326/02) 7 artiklaan. Perusoikeuskirjassa on määräykset myös rikosprosessuaalisista oikeuksista (VI osasto).

Eurooppalaiset suositukset

Euroopan neuvosto on antanut suosituksen Rec(2003)23 elinkautisvankien ja pitkäaikaisvankien kohtelusta. Pitkäaikaisvankina on suosituksen säännön 1 mukaan kohdeltava henkilö, joka suorittaa vähintään viiden vuoden vankeusrangaistusta tai useampaa vankeusrangaistusta, joiden kokonaispituus on vähintään viisi vuotta. Suosituksen tavoitteena on säännön 2 mukaan muun muassa pitkäaikaisvankeuden haittojen vähentäminen ja sen mahdollistaminen, että vanki voisi menestyksekkäästi sopeutua yhteiskuntaan ja elää rikoksetonta elämää vankeuden jälkeen. Tavoitteiden saavuttamiseksi on säännön 9 mukaan jokaiselle vangille laadittava rangaistusajan suunnitelma. Säännön 10 mukaan rangaistusajan suunnitelman tulisi sisältää vankia koskeva riski- ja tarvearvio, ja suunnitelmaa tulisi käyttää suunnitelmallisena välineenä muun muassa suunniteltaessa vangin töitä, koulutusta,

kuntoutusta ja muita toimintoja. Vangille räätälöityjen, suunnitelmallisten vankeusajan toimintojen päämääränä on luoda edellytykset vangin sopeutumiselle yhteiskuntaan hänen vapauduttuaan vankilasta. Vangille mahdollistettavilla vapaa-ajan toiminnoilla pyrittäisiin vähentämään pitkäaikaisvankeuden haittoja.

Euroopan neuvosto on antanut myös suosituksen Rec(2014)3 vaarallisista rikoksenteijöistä. Suosituksen 1 osan 1 h kohdan mukaan preventiivistä valvontaa (*preventive supervision*), joka voi sisältää erilaisia valvontatoimenpiteitä ja liikkumisrajoituksia, voidaan soveltaa henkilöön, joka on tuomittu rikoksesta ja on suorittanut vankeusrangaistuksen. Valvonta voidaan määrätä myös vankeusrangaistuksen sijaan. Valvonnan tarkoituksena on tällöin vaarallisten rikosten ennaltaehkäisy. Suosituksen säännön 3 mukaan myös vaarallisten rikollisten ihmisoikeuksia on kunnioitettava, ja säännön 4 mukaan vapaudenriistoa koskevan päätöksen tekee aina tuomioistuin. Vaarallisille rikoksenteijöille tehtävän vaarallisuusarvioinnin tulee ennen kaikkea tähdätä rikoksenteijän turvalliseen sopeuttamiseen yhteiskuntaan, kuitenkin hänen aiheuttamansa vaara huomioon ottaen (sääntö 6). Suosituksen 23 säännön mukaan preventiivinen valvonta voi sisältää yhden tai useamman toimenpiteen, esimerkiksi säännöllisen ilmoittautumisvelvollisuuden, velvollisuuden osallistua erilaisiin toimintoihin, velvollisuuden suostua käyttämään sähköisiä laitteita jatkuvan valvonnan mahdollistamiseksi, kiellon lähestyä uhria tai ottaa yhteyttä häneen sekä kiellon vierailta tai oleskella määrätyillä alueilla.

Euroopan neuvosto on antanut suosituksen Rec(2014)4 sähköisestä valvonnasta. Suosituksen päämääränä on luoda peruseriaatteen eettisiä kysymyksiä ja ammatillisia standardeja varten siten, että viranomaiset käyttäisivät sähköisiä valvonnan muotoja oikeudenmukaisesti, suhteellisuusperiaatetta noudattaen ja tehokkaasti. Sähköisen valvonnan käsite suosituksessa on laaja, ja sähköistä valvontaa voidaan käyttää niin esitutkinnassa kuin vankeuden jälkeisenä aikanakin. Suosituksen mukaan sähköisen valvonnan tulee perustua lakiin (sääntö 1) ja sähköisen valvonnan käytön on perustuttava tuomioistuimen päätökseen tai oltava alistettavissa tuomioistuimen ratkaistavaksi (sääntö 2). Sähköinen valvonta on järjestettävä niin, ettei se rajoita tuomitun oikeuksia tai vapauksia enemmän kuin on tarpeellista (sääntö 5). Sähköistä valvontaa voidaan käyttää vankeusrangaistuksen vaihtoehtona, ehdonalaisten vapauttamisen yhteydessä tai vankeuden jälkeisenä aikana (säännöt 23–25). Varsinkin viimeisessä tapauksessa on huolehdittava siitä, ettei valvonta herätä tarpeetonta huomiota tai tarpeettomasti häiritse tuomittua tai hänen perheenjäseniään.

2.3.2 Lainsäädäntö ja käytäntö muissa Pohjoismaissa

Pohjoismaisiin oikeusjärjestelmiin sisältyy vaihtelevia erityisseuraamuksia väkivaltarikoksista tuomituille vangeille, joiden uusimisriskin arvioidaan olevan korkea.

Norjassa ja Tanskassa on käytössä *forvaring*-niminen, kestoltaan ennalta määrittelemätön seuraamus, jonka tarkoituksena on estää vakavien rikosten uusiminen. Vastaavaa rangaistusta ei ole Islannissa eikä Ruotsissa, joissa seuraamusjärjestelmän ankarin rangaistus on elinkautinen vankeus.

Islanti

Islannissa ankarin rangaistus on elinkautinen vankeus, joka Islannin rikoslain mukaan voi kestää enintään 20 vuotta. Elinkautinen vankeus voi seurata esimerkiksi murhasta, vapaudenriistosta, valtiopetoksesta ja taloudelliseen hyötymiseen liittyvästä uusintarikollisuudesta. Elinkautiseen vankeuteen tuomitaan erittäin harvoin ja silloin

HE 268/2016 vp

kysymyksessä on murha. Vuoden 2014 tilaston mukaan Islannissa ei ole elinkautiseen vankeuteen tuomittuja vankeja.

Islannissa ei ole kestoaltaan ennalta määrittelemättömiä rangaistuksia. Rikoslaki sisältää kuitenkin säännökset turvaamistoimenpiteistä tapauksissa, joissa tuomiolla ei olisi vaikutusta, mutta toimenpiteitä tarvitaan rikosentekijän mahdollisesti aiheuttaman vaaran estämiseksi. Näin voi olla, jos tekijä ei ole syyntakeinen tai jos hän on kehitysvammainen. Tuomioistuimien päättää turvaamistoimenpiteistä, joista ankarin on, että henkilö sijoitetaan hoitoon. Tällaisissa tapauksissa korkein oikeus nimittää henkilölle valvojan. Valvoja voi kerran vuodessa vaatia, että turvaamistoimenpidettä koskeva tuomio kumotaan.

Norja

Norjassa tuli vuoden 2002 alussa voimaan sääntely *forvaring*-nimisestä rangaistuksesta, jota koskeva uudistettu lainsäädäntö tuli voimaan 1 päivänä lokakuuta 2015. *Forvaring*-rangaistus eroaa muista vapaudenmenetyksen sisältävistä rangaistuksista siinä, että seuraamuksen kesto on ennalta määräämätön. *Forvaring*-tuomion perusteena on aina vakava rikos, toisin sanoen väkivalta- tai seksuaalirikos, vapaudenriisto taikka muu toisen henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistunut rikos. Tuomitsemisen edellytyksenä on lisäksi arvio, jonka mukaan tällaisen rikoksen uusimisen riski on todellinen. Tuomioistuimien hankkii syytetystä useita asiantuntijalausuntoja päätöksentekonsa tueksi.

Tuomioistuimien määrää seuraamukselle vähimmäis- ja enimmäiskeston, mutta se voi myöhemmin pidentää rangaistusaikaa enintään viidellä vuodella kerrallaan. Tuomion alussa asetettava ja siis jatkettavissa oleva enimmäisaika ei yleensä saa ylittää 15 vuotta eikä koskaan 21 vuotta. Henkilö, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta, voidaan tuomita *forvaring*-rangaistukseen vain erityisistä syistä, eikä rangaistuksen enimmäiskesto saa yleensä ylittää 10 vuotta.

Pidentämismahdollisuuden vuoksi *forvaring*-rangaistusta pidetään Norjan oikeusjärjestelmän ankarimpana seuraamuksena. Riskiarviota, joka on olennainen osa *forvaring*-tuomiota, on arvosteltu sillä perusteella, että luotettavaa yksittäisen rikosentekijän uusimisriskin arviointimenetelmää ei käytännössä ole. Lain valmisteluvaiheessa pidettiin tärkeänä uusimisriskin jatkuvaa arviointia rangaistuksen aikana. Vanki voi hakea ehdonalaista vapauttamista *forvaring*-rangaistuksesta suoritettuaan tuomioistuimen määräämän rangaistuksen vähimmäisajan vankilassa. Rangaistuksen lyhyin vähimmäisaika on 14 vuotta. Vanki voi hakea ehdonalaista vapauttamista korkeintaan kerran vuodessa.

Forvaring ei sisällä pelkkää rikosentekijän eristämistä yhteiskunnasta, vaan erilaiset kuntoutus- ja toimintaohjelmat ovat seuraamuksessa tärkeitä. Tavoitteena on, että tällaisilla ohjelmilla voitaisiin vähentää tuomitun uusimisriskiä ja siten parantaa hänen mahdollisuuksiaan päästä ehdonalaiseen vapauteen.

Tammikuuhun 2016 mennessä *forvaring*-rangaistuksia oli tuomittu yhteensä 237 kappaletta 234 rikolliselle. Näistä 225 oli miehiä ja yhdeksän naisia. Yhtään alle 18-vuotiasta ei ole tuomittu *forvaring*-rangaistukseen. Tuomituista 89 on vapautettu ja ehdonalaiseen vapauteen on päässyt 27.

Määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäispituus Norjassa on 21 vuotta. Elinkautista vankeutta ei Norjan järjestelmässä ole.

Ruotsi

HE 268/2016 vp

Ruotsissa vankeutta voidaan tuomita määräajaksi tai elinkaudeksi. Elinkautisen vankeusrangaistuksen katsotaan olevan kestoltaan määrittelemätön rangaistus. Se voidaan tuomita murhasta, ihmisryöstöstä ja eräistä yleisvaarallisista rikoksista.

Elinkautiseen vankeuteen tuomittu voi hakea tuomion muuntamista määräaikaiseksi vankeusrangaistukseksi. Hakemuksen voi tehdä, kun tuomittu on suorittanut rangaistuksestaan vähintään kymmenen vuotta. Hakemus tehdään Örebron kärjäoikeuteen, jonka päätöksestä voi hakea muutosta hovioikeudelta. Harkinnassa tuomioistuimen on erityisesti otettava huomioon suoritettu rangaistusaika, tuomion perusteena oleva rikos, uusimisriski, tuomitun mahdolliset väärinkäytökset rangaistusaikana ja se, onko hän toiminnallaan edistänyt sopeutumistaan vapauteen.

Rikosseuraamuslaitosta vastaava viranomainen, Kriminalvården, antaa asiasta lausuntonsa, jollei tämä ole ilmeisen tarpeeton. Lausunto sisältää tietoja rangaistuksen täytäntöönpanosta ja muista seikoista, jotka voivat olla merkityksellisiä tuomioistuimen harkinnalle. Tuomioistuin voi myös pyytää oikeuslääketeollisen selvityksen, johon sisältyy lausunto tuomitun uusimisriskistä ja siitä, minkä tyyppistä rikollisuutta uusimisriski koskee.

Jos hakemusta puolletaan, muunnetaan elinkautinen vankeusrangaistus määräaikaiseksi vankeusrangaistukseksi. Vankeusrangaistuksen pituus määritellään käyttäen lähtökohtana tuomitun suorittamaa rangaistusta, ehdonalaista vapauttamista koskevia säännöksiä ja tuomitun tarvetta toimenpiteisiin, jotka helpottavat siirtymistä vapauteen. Elinkautisen tilalle tuleva, kestoltaan määritelty rangaistus ei saa olla lyhyempi kuin pisin vankeusrangaistus, joka Ruotsissa voidaan määrätä aikaisena tuomita eli 18 vuotta.

Elinkautisvankien määrä Ruotsissa nousi jyrkästi 2000-luvun alussa, minkä jälkeen se on laskenut. Käytännössä kaikki elinkautiset vankeudet tuomitaan murhasta. Vuonna 2015 elinkautista rangaistusta suoritti yhteensä 142 vankia.

Ruotsin hallitus on vuonna 2016 käynnistänyt selvitystyön, jonka tarkoituksena on harkita ja tehdä muutosehdotuksia ehdonalaista vapauttamista koskevaan järjestelmään. Tarkoituksena on vähentää vakavien rikosten uusimista (*direktiv* 2016:28).

Tanska

Tanskan seuraamusjärjestelmän ankarimmat rangaistukset ovat elinkautinen vankeus ja *forvaring*-rangaistus. Kun henkilö tuomitaan elinkautiseen vankeuteen, päätetään myös, voidaanko hänet päästää ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan 12 vuotta vankeusrangaistusta. Samassa yhteydessä päätetään koeajan pituudesta, joka voi olla korkeintaan viisi vuotta.

Forvaring, joka sisällytettiin Tanskan rikoslakiin vuonna 1973, on kestoltaan rajoittamaton vankeusrangaistus. Tuomioistuin voi päättää, että *forvaring*-tuomio pannaan täytäntöön psykiatrisessa laitoksessa, josta vastaa Kriminalforsorgen (Tanskan Rikosseuraamuslaitos).

Forvaring-rangaistukseen tuomitsemisen edellytyksenä on toistuva syyllistyminen toisen henkeen tai terveyteen kohdistuvaan rikokseen taikka seksuaalirikokseen. Lisäedellytyksenä on arvio, jonka mukaan tekijä on vaaraksi muiden ihmisten hengelle. Suuri osa *forvaring*-rangaistukseen tuomitavista rikoksentehtäjistä on syyntakeisia, mutta heidät voidaan määritellä psykopaateiksi.

Kun vanki on suorittanut *forvaring*-tuomiota kolme vuotta, laitoksen on otettava kantaa sijoituksen jatkamiseen. Arvio toimitetaan valtakunnansyyttäjälle, joka antaa oman lausuntonsa asiasta. Tämän jälkeen tuomioistuimien päättää vangin mahdollisesta ehdonalaista vapauttamisesta. Edellytyksenä on, ettei vangin arvioida jatkavan rikosten tekemistä. Asia voidaan käsitellä korkeintaan vuoden välein.

Ehdonalaista vapauttamiseen valmistaudutaan vähitellen myöntämällä vangille ensin saatettuja ja myöhemmin myös saattamattomia poistumislupia. Vapautumisen eri vaiheissa tuomittu voi olla avovankilassa, kriminaalihuollon vapauttamisyksikössä tai kotonaan. Vapauttamisen ehdoksi voidaan asettaa esimerkiksi seksuaalirikollisen suostuminen lääkehoitoon määrittelemättömäksi ajaksi.

Forvaring-rangaistukseen tuomitaan Tanskassa vuosittain muutama vanki. Vuonna 2014 yhteensä 43 vankia suoritti *forvaring*-rangaistusta. Yhtäkään vankia ei päästetty ehdonalaista vapauttamiseen. Elinkautisvankien määrä oli samana vuonna 22, ja heistä yksi pääsi ehdonalaista vapauttamiseen.

2.4 Nykytilan arviointi

Nykyään koko rangaistusta suorittavilla on mahdollisuus hakea ehdonalaista vapauttamista Helsingin hovioikeudelta, kun rangaistuksesta on suoritettu viisi kuudesosaa. Käytännössä koko rangaistusta suorittavia ei ole vapautettu ehdonalaista vapauttamiseen. Rikosseuraamuslaitoksesta saatujen tietojen mukaan lähes kaikki heistä on vapauttamisharkinnassa todettu edelleen erittäin vaarallisiksi toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Tämän vuoksi koko rangaistusta suorittavia ei yleensä ole voitu sijoittaa myöskään valvottuun koepaikkaan.

Vuonna 2006 voimaan tulleen uudistuksen jälkeen ainoastaan kolme koko rangaistusajaksi suorittavaa vankia on päässyt ehdonalaista vapauttamiseen. Yksi on vapautunut tasavallan presidentin armahduspäätöksellä.

Ellei koko rangaistusajaksi suorittava vanki hae ehdonalaista vapauttamista, hänen vaarallisuuttaan ei nykyään arvioida rangaistuksen loppuvaiheessa lainkaan.

Koko rangaistusta suorittavien määrä ja uusintarikollisuus

Lokakuun 1 päivän 2006 ja maaliskuun 15 päivän 2016 välillä on vapautunut yhteensä 35 koko rangaistuksen suorittanutta vankia. Yksi vanki on suorittanut koko rangaistuksen kahdesti, joten vapautuneita henkilöitä on 34. Heistä yhdeksän oli 15 päivänä maaliskuuta 2016 mennessä tuomittu uuteen vankeusrangaistukseen, ja nämä rangaistukset on jo suoritettu tai ovat suoritettavana. Neljä näistä tuomituista oli tuomittu uuteen vankeusrangaistukseen kahdesti ja yksi viidesti. Uudet rikokset on tehty vapautumisen jälkeen tai koko rangaistuksen suorittamisen aikana.

Vapautuneiden uudet rikokset ovat yleensä vakavia. Suurin osa on törkeitä pahoinpitelyjä, mutta rikoksina on myös muita vakavia väkivaltarikoksia ja seksuaalirikoksia. Tapon yrityksiä on ollut kaksi. Rikokset on yleensä tehty alle vuoden kuluessa vapauttamisesta. Yhdessä tapauksessa yhdyskuntapalvelu muunnettiin ehdottomaksi vankeudeksi. Kolme vapautunutta henkilöä on tuomittu uudestaan suorittamaan koko rangaistus vankeudessa.

Koko rangaistusta vankeudessa suorittavien kuolleisuus on korkea. Edellä mainituista vapautuneista kahdeksan on kuollut vuoden 2015 loppuun mennessä. Neljä on jäänyt

hoidettavaksi Niuvanniemen psykiatrisen sairaalaan. Kolme vankia on kuollut rangaistusta suorittaessaan.

Koko rangaistusta vankilassa suorittavien määrä oli tammikuun 16 päivänä 2017 yhteensä 36 vankia.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Esityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on vähentää uusintarikollisuutta. Tähän pyritään ehdottamalla yhdistelmärangaistusta uutena rangaistuslajina vaarallisille rikoksen uusijoille. Yhdistelmärangaistus koostuisi vankeusajasta ja sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta. Rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän tavoitteisiin kuuluu vangin suunnitelmallinen ja asteittainen vapauttaminen, jotka auttavat vankia sijoittumaan yhteiskuntaan rangaistusajan jälkeen ja ehkäisevät rikosten uusimista. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä sekä valvontaa että kuntouttavia toimia erityisesti uusimisen kannalta riskialttiissa vapautumisvaiheessa. Yhdistelmärangaistukseen kuuluva valvonta-aika mahdollistaisi asteittaisen ja hallitun siirtymisen yhteiskuntaan.

Kuten jaksossa 2.2 on todettu, nykyisin koko rangaistusaikaa suorittavat vangit vapautuvat pääsääntöisesti vankilasta yhteiskuntaan vailla tukea ja valvontaa. On ongelmallista, että kaikkein vaarallisimmiksi toisen hengelle ja terveydelle todetut vangit vapautuvat ilman vaihetta, jonka aikana seurattaisiin heidän sopeutumistaan yhteiskuntaan ja joka valmentaisi heitä rikoksettomaan elämään. Tämän vankiryhmän suhteellisen korkea uusimisalttius ja erityisesti uusittavien tekojen törkeys puoltavat valvontakeinojen käyttöönottoa.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan uutta, ehdottomasta vankeudesta ja sen jälkeisestä valvonta-ajasta koostuvaa yhdistelmärangaistusta. Seuraamus korvaisi nykyisen koko rangaistusajan suorittamisen vankilassa.

Valvonta-aikana valvottavan velvollisuuksiin kuuluisivat päihitteettömyys rangaistuksen suorittamiseen liittyvässä toiminnassa, Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymässä asunnossa yöpyminen, toimintavelvollisuus sekä sitoutuminen seuraamuksen valvontaan. Viimeksi mainittuun sisältyisi sekä teknistä valvontaa että henkilökohtaista yhteydenpitoa. Valvonta-ajan sisältö määriteltäisiin yksilöllisesti rangaistusajan suunnitelmassa.

Rikosseuraamuslaitos voisi muuttaa valvottavalle määrättyjä velvollisuuksia valvonta-aikana. Määräysten sisältöä harkittaessa otettaisiin huomioon velvollisuuksien noudattaminen. Moitteettomasti suoritettua valvonta-ajan ja uusimisriskistä tehtävän arvion lisäksi myös valvottavan vakiintunut työ- tai opiskelupaikka ja perhe-elämä sekä säännöllinen asumismuoto voisivat vaikuttaa harkinnassa. Velvollisuuksien rikkominen johtaisi kirjallisen varoituksen lisäksi tapauskohtaisesti määriteltävään valvonnan tiukentamiseen ja törkeissä tapauksissa valvonta-ajan muuntamiseen vankeudeksi.

Nykyiseen järjestelmään sisältyvää harkinnanvaraista ehdonalaista vapauttamista ei ehdotuksen mukaan enää olisi, vaan sen korvaisi vankeutta seuraava valvonta-aika.

Esityksessä ehdotetaan, että yhdistelmärangaistus olisi uusi rangaistuslaji. Esityksen valmistelussa on myös selvitetty mahdollisuutta, jossa valvonta-aika olisi ehdottomaan

vankeusrangaistukseen liitettävä lisärangaistus. Koska tällöin ehdottomaan vankeusrangaistukseen tulisi lisättäväksi toinen rangaistus, tätä vaihtoehtoa on pidetty joiltakin osin ongelmallisena suhteessa kaksoisrangaistavuuden (*ne bis in idem*) kieltoon. Erillisenä lisärangaistuksena tuomittavan valvontajakson liittäminen ehdottomaan vankeuteen olisi myös aiheuttanut soveltamisongelmia suhteessa nykyisiin valvontamuotoihin kuten ehdonalaisen vapauden valvontaan ja koevapauteen. Ehdotettua sääntelyä voidaan pitää valvonnan toteuttamisessa selkeämpänä. Näistä syistä esityksessä ehdotetaan, että yhdistelmärangaistus olisi uusi rangaistuslaji.

Esitystä valmisteltaessa on pitänyt lisäksi ratkaista, sisältyisikö ehdotettava valvonta-aika rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä mainituista rikoksista säädettyihin rangaistusten enimmäisaikoihin, vai sisältyisikö yhdistelmärangaistukseen kaikissa tapauksissa vuoden pituinen valvonta-aika.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia rikoksista säädettyihin rangaistusasteikkoihin, koska tämä olisi rikoslain systematiikan kannalta ongelmallista. Tämän vuoksi pohdittiin, miten yhdistelmärangaistukseen kuuluva vuoden mittainen valvonta-aika toteutettaisiin sellaisissa tapauksissa, joissa vankeusrangaistus olisi niin lähellä rikoksen enimmäisrangaistusta, ettei valvonta-aika kokonaisuudessaan olisi suoritettavissa enimmäisrangaistuksen puitteissa. Lakia valmisteltaessa harkittiin myös sitä, että valvonta-aikaa voitaisiin tällaisissa tapauksissa lyhentää niin, että yhdistelmärangaistus kokonaisuudessaan voitaisiin suorittaa enimmäisrangaistuksen puitteissa. Vaikka tuomioistuimet käytännössä varsin harvoin tuomitsevat vankeusrangaistuksia lähellä enimmäisrangaistusta, tästä vaihtoehdosta seuraava valvonta-ajan pituuden vaihtelevuus ei olisi tuomittavien yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen mukaista. Lisäksi ongelmallista olisi, että joissakin tilanteissa valvonta-aikaa ei olisi ollenkaan, mikä on nähty nimenomaan nykytilan epäkohdaksi.

Ehdotettava valvonta-aika kestäisi vuoden. Tuomioistuin ei näin ollen voisi määrätä pidempää tai lyhyempää valvonta-aikaa, eikä Rikosseuraamuslaitos voisi muuttaa tuomioon kuuluvan valvonta-ajan pituutta. Näistä syistä esityksessä ehdotetaan, että yhdistelmärangaistuksen kokonaispituus voisi ylittää rikoksen kriminalisointia koskevan rikoslain säännöksen enimmäisrangaistuksen sellaisissa tapauksissa, joissa yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa vuoden mittaista valvonta-aikaa ei olisi mahdollista suorittaa vankeusrangaistuksen enimmäisajan puitteissa. Asiasta säädettäisiin rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä ja 6 luvun 2 §:ssä.

3.3 Valvonta-ajan pituus ja sisältö

Valvonta-ajan pituudeksi ehdotetaan yhtä vuotta. Tutkimusten mukaan vakavien rikosten uusimisriski on suurimmillaan heti vapautumisen jälkeen ja alkaa laskea viimeistään vuoden kuluttua vapautumisesta.

Yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika sisältäisi neljä valvottavalle asetettavaa velvollisuutta: asunnossa pysymisen, päihteettömyyden rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvässä toiminnassa, toimintaan osallistumisen sekä seuraamuksen valvontaan sitoutumisen. Valvonnan sisältönä olisi tekninen valvonta sekä valvottavan ja valvojan välinen henkilökohtainen yhteydenpito. Velvollisuuksien täsmällinen sisältö määrättäisiin yksilöllisen harkinnan perusteella.

Valvottavan velvollisuudesta pysyä asunnossaan säädettäisiin yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettavan lain 4 §:ssä ja velvollisuuksia täsmennettäisiin rangaistusajan suunnitelmassa. Lähtökohtana olisi velvollisuus yöpyä asunnossa, jonka Rikosseuraamuslaitos

on hyväksynyt valvonnan aikaiseksi asunnoksi. Valvonta-ajan asuinpaikaksi voitaisiin hyväksyä myös paikka, johon valvottava sijoitettaisiin hoidon tai kuntoutuksen perusteella.

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvaan valvonta-aikaan sisältyisi päihteettömyysvelvollisuus yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvissä tilaisuuksissa. Valvottava ei siis saisi osallistua päihtyneenä seuraamukseen sisältyviin valvontatapaamisiin eikä muihinkaan siihen kuuluviin tilaisuuksiin. Ehdotusta valmisteltaessa on harkittu päihteiden käytön kieltämistä kokonaan, koska väkivaltarikosten tekeminen ja päihteiden – erityisesti alkoholin – käyttö ovat selvästi sidoksissa toisiinsa. Myös alkoholin ja keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden, erityisesti bentsodiatsepiinien samanaikainen käyttö saattaa lisätä väkivaltaisen käyttäytymisen todennäköisyyttä.

Alkoholinkäytön kieltäminen täysin johtaisi kuitenkin todennäköisesti tilanteisiin, joissa valvonta-aika olisi muunnettava vankeudeksi vähäisenkin alkoholinkäytön vuoksi, vaikka valvonta-aika muuten olisi sujunut moitteettomasti. Tällaiset muunnot eivät olisi valvontajalle asetettujen tavoitteiden kannalta mielekkäitä. Vain osittaista alkoholinkäyttökieltoa valvonta-aikana puoltaa myös se, että alkoholi on yhteiskunnassa sallittu aine. Huumausainelaissa (373/2008) tarkoitettujen huumeiden käyttö olisi kielletty.

Valvonta-ajan sisältöä suunniteltaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota päihdekuntoutuksen ja muiden vastaavien tukitoimien järjestämiseen valvottavalle. Koko vankeusajan suorittaneiden onnistumisen mahdollisuuksia päihteettömyyden tavoitteessa parantaa se, että heillä on yleensä jo pitkä vankeuden aikainen raittiusjakso takana.

Valvottavalle asetettaisiin laissa myös toimintavelvollisuus. Valvottava olisi velvollinen osallistumaan valvontatapaamisiin, toimintaohjelmiin, kuntoutukseen taikka tekemään työtä. Tämä voitaisiin täyttää muullakin vastaavalla yhteiskuntaan sopeutumista edistävällä toiminnalla, kuten opiskelulla. Velvollisuuden tulisi voida täytyä sekä vaadittavien tuntimäärien että toiminnan sisällön osalta melko väljin kriteerein, koska yhdistelmärangaistusta suorittavien keskimääräistä toimintakykyä ajatellen työstä, opiskelusta tai vastaavasta säännöllisestä toiminnasta suoriutuminen koko valvonta-ajan olisi todennäköisesti monessa tapauksessa vaikeaa.

Lakiin sisältyvien yleisten velvollisuuksien ja rangaistusajan suunnitelmassa yksilöllisesti asetettavien määräysten noudattamista valvottaisiin eri tavoin. Täytäntöönpanoon sisältyisi aina tekninen valvonta. Tekninen valvonta ei sinänsä kannusta ketään rikoksettomaan elämään, mutta siihen liittyvät liikkumisvapauden rajoitukset ja viranomaisilla oleva tieto valvottavan olinpaikasta voisivat ehkäistä rikoksia.

Valvonnan teknisen toteutuksen vaihtoehdot olisivat osittain samat kuin nykyään valvontarangaistuksessa, vankeusrangaistusten täytäntöönpanossa ja valvotussa koevapaudessa. Valvottavan kotiin ei kuitenkaan asennettaisi valvontalaitteita. Säännös mahdollistaisi valvottavan paikantamisen ja liikkumisen seuraamisen kehon ylle kiinnitettävien tai hänen haltuunsa annettavien laitteiden avulla. Yhdistelmärangaistusta suorittavia valvottaisiin todennäköisesti kehon päälle kiinnitettävän välineen – käytännössä niin sanotun jalkapannan – avulla. Erilaisia sähköisen valvonnan tapoja voitaisiin myös yhdistää.

Valvottavaan pidettäisiin aina yhteyttä myös henkilökohtaisesti. Henkilökohtainen yhteydenpito toteutuisi Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen ja valvottavan välisin tapaamisin ja puhelinsoitoin. Yhteydenpidon tarkoituksena olisi seuraamuksen suorittamisen kontrolloinnin lisäksi valvottavan tukeminen velvollisuuksien noudattamisessa.

Henkilökohtainen kontakti valvottavaan antaisi tietoa esimerkiksi lisääntyneestä määräysten rikkomisen todennäköisyydestä ja lisääntyneestä tuen tarpeesta. Valvottavan henkilökohtainen tukeminen olisi tärkeää, koska sillä voitaisiin mahdollisesti vähentää uusiin rikoksiin syyllistymisen riskiä.

Huolellisesti suunnitellulla valvonnalla pyrittäisiin vähentämään valvottavan todennäköisyyttä syyllistyä uudestaan vakaviin rikoksiin. Kun käytössä olisivat teknisin välinein toteutettava liikkumisen valvonta ja päihdetestaus yhdistettyinä henkilökohtaiseen tukeen, uusimisiriskin lisääntyminen voitaisiin havaita nopeasti ja siihen olisi myös mahdollista reagoida aikaisempaa tiiviimmällä valvonnalla.

3.4 Velvollisuuksien rikkominen

Valvottavalle asetettavat valvonta-ajan velvollisuudet ovat vaativia eivätkä kaikki kohderyhmään kuuluvat todennäköisesti pystyisi suoriutumaan niistä. Ehdotuksen mukaan valvonta-ajan velvollisuuksien rikkomisesta olisi seuraamuksena kirjallinen varoitus, joka olisi muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Vähäisissä rikkomistapauksissa valvottavalle voitaisiin antaa suullinen huomautus.

Velvollisuuksien törkeä rikkominen johtaisi valvonta-ajan sijaan tuomittavaan vankeuteen. Rikosseuraamuslaitos ilmoittaisi epäilyn törkeästä rikkomisesta syyttäjälle, jonka tehtävänä olisi saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi. Jos tuomioistuin toteaisi törkeän rikkomisen tapahtuneen, se muuntaisi jäljellä olevan valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi. Rikosseuraamuslaitoksen aikaisemmin antamalla kirjallisella varoituksella olisi seuraamusharkinnassa merkitystä siinä mielessä, että määräysten rikkominen voitaisiin katsoa toistuessaan törkeäksi eikä siitä enää voitaisi antaa seuraamukseksi varoitusta.

Ehdotukseen sisältyisi myös mahdollisuus ottaa yhdistelmärankaistusta suorittava säilöön ja toimittaa hänet vankilaan. Kysymyksessä olisi turvaamistoimenpide, jolla varmistettaisiin rangaistuksen asianmukainen täytäntöönpano tilanteissa, joissa se olisi esimerkiksi velvollisuuksien törkeän rikkomisen vuoksi vaarantunut.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esitys aiheuttaisi taloudellisia vaikutuksia siinä vaiheessa, kun yhdistelmärankaistusta koskeva uusi lainsäädäntö tulisi voimaan. Tähän menisi kuitenkin yksityiskohtaisten perusteluiden jaksossa 3 ilmenevistä syistä useita vuosia, vaikka uusi sääntely tulisikin voimaan jo vuonna 2018.

Esitettävän valvonta-ajan taloudelliset vaikutukset eivät tulisi olemaan merkittäviä, koska uutta seuraamusta sovellettaisiin hyvin pieneen vankiryhmään. Vuosittain vapautuu keskimäärin kolme koko rangaistuksen vankilassa suorittamaan tuomittua vankia. Yhdistelmärankaistuksen valvonta olisi toiminnan ja valvonnan intensiivisyydeltä lähinnä verrattavissa valvottuun koevapauteen, joten kustannuksia on arvioitu tulevan yhdelle henkilölle keskimäärin 20 000 euroa vuodessa. Tämä pitää sisällään kaikki toiminnasta ja valvonnasta aiheutuvat kustannukset.

Yhden henkilön valvonnasta aiheutuu siis vuosittain kustannuksia arviolta 20 000 euroa. Jos valvonta-aikaa suorittamaan siirtyy vuosittain keskimäärin kolme henkilöä, mikä vastaa

tähänastista koko rangaistuksen suorittamaan määrättyjen vankien vapautumisen määrää, valvonnan kustannus vuositasolla on 60 000 euroa.

Jos valvottava törkeästi rikkoisi velvollisuuksiaan ja jäljellä oleva valvonta-aika tuomittaisiin suoritettavaksi ehdottomana vankeutena, aiheutuisi vankipäivien lisäyksestä kustannuksia. Riippuen siitä, missä vaiheessa vuoden mittaista valvonta-aikaa tämä tapahtuisi, muunnetusta vankeudesta aiheutuisivat 17 125—68 500 euron kustannukset yhtä valvottavaa kohti. Muunnetun vankeuden tarkoituksenmukaisuus kuitenkin arvioidaan ainakin kolmen kuukauden välein, ja tavoitteena on, että valvottava voisi siirtyä vankilasta takaisin suorittamaan valvonta-aikaa.

Uudistus voidaan toteuttaa ilman lisämäärärahoja Rikosseuraamuslaitokselle.

Esitys vähentäisi jonkin verran Helsingin hovioikeuden tehtäviä, koska sille nykyään kuuluvasta koko rangaistusta suorittavien vapauttamisharkinnasta luovuttaisiin. Vuosittain hovioikeudessa käsitellään keskimäärin viisi koko rangaistusta suorittamaan määrätyn vangin vapauttamishakemusta. Esitys lisäisi vähäisessä määrin syyttäjien ja käräjäoikeuksien tehtäviä. Valvonta-ajan muunto vankeudeksi käsiteltäisiin käräjäoikeudessa syyttäjän esityksestä yhden tuomarin kokoonpanossa. Myös valvottavan säilöönotto käsiteltäisiin käräjäoikeudessa. Taloudelliset vaikutukset näistä työmäärien lisäyksistä on kuitenkin arvioitava vähäisiksi.

4.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Yhdistelmärangaistuksella pyritään kohderyhmän uusintarikollisuuden riskiin. Suunnitelmallisen ja asteittaisen vapautumisen on jo todettu vähentävän rikosten uusimista. Esitettävillä toimenpiteillä voidaan kuitenkin vain rajallisesti vaikuttaa kohderyhmän uusimisriskiin. Esitys tuo parannusta nykyiseen tilanteeseen, jossa kohderyhmä vapautuu kokonaan ilman valvontaa. Suuri merkitys on sillä, miten kuntouttavaa ja rikolliseen käyttäytymiseen vaikuttavaa toimintaa on onnistuttu järjestämään jo vankeusaikana. Myös valvonta-ajan huolellinen suunnittelu olisi erittäin tärkeää. Valvonta-aika antaisi Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuuden jatkaa tukitoimia myös vankeusajan jälkeen. Kohderyhmän hoitojatkumot mielenterveys- tai päihdehoitoon valvonta-ajan jälkeen tulisi arvioida erikseen. Joissakin tapauksissa kohderyhmään kuuluvilla voi olla tarve mielenterveyslain mukaiseen tahdosta riippumattomaan hoitoon rangaistuksen suorittamisen jälkeen.

Koska uudistus koskisi hyvin pientä vankiryhmää, uudistuksen vaikutus kokonaisrikollisuuden määrään ei olisi merkittävä.

5 Asian valmistelu

Esitys perustuu oikeusministeriön helmikuussa 2011 asettaman, vakavan väkivallan vähentämistä selvittäneen työryhmän ehdotuksiin.

Oikeusministeriö pyysi Vakavan väkivallan vähentäminen -mietinnöstä lausunnon yhteensä 29 viranomaiselta tai järjestöltä, joista 25 antoi lausunnon. Lausunnoista on valmisteltu lausuntotiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja julkaisuja 70/2012).

Lausunnonantajien yleisarviot työryhmän tavoitteista ja ehdotuksista olivat myönteisiä. Tiivistä vankeuden jälkeistä valvontaa vakavia väkivaltarikoksia uusineille vangeille pidettiin lausunnoissa erittäin tarpeellisena. Lausunnonantajat yhtyivät työryhmän näkemykseen siitä, että valvonnan puuttuminen koko rangaistusajan vankilassa suorittaneilta on selvä epäkohta.

Osa lausunnonantajista näki kuitenkin ehdotuksissa periaatteellisia ongelmia. Merkittävintä kritiikkiä kohdistui tiettyjen lääkeaineiden käyttökieltoa tai -velvollisuutta koskeviin ehdotuksiin, joita osa lausunnonantajista piti perusoikeuksien tai lääkärin etiikan kannalta ongelmallisina. Tästä syystä ehdotusten jatkovalmistelussa luovuttiin mahdollisuudesta sisällyttää valvontamääräyksiin mainittuja kieltoja tai velvollisuuksia.

Ehdotuksen valmistelua jatkettiin oikeusministeriössä virkatyönä. Luonnoksesta hallituksen esitykseksi pyydettiin huhtikuussa 2016 lausunnot 34 viranomaiselta tai järjestöltä. Yhteensä lausuntoja annettiin 24. Lausunnoissa esitetyt näkökohdat on otettu esityksen jatkovalmistelussa huomioon. Olennaisin muutos on hallituksen esitykseen lisätty uusi turvaamistoimenpide, yhdistelmärangeistusta suorittavan säilöönotto, joka mahdollistaa valvonta-aikana velvollisuuksiaan törkeästi rikkoneen valvottavan toimittamisen vankilaan jo ennen kuin käräjäoikeus käsittelee valvonta-ajan muuntoa ehdottomaksi vankeudeksi. Säilöönotto olisi käytettävissä myös tilanteissa, joissa valvottavalla on valvonta-ajan suorittamiseen este. Lisäksi valvonta-ajan muuntoa koskevaa sääntelyä rikkomis- ja estetilanteissa on yhtenäistetty ja törkeän velvollisuuksien rikkomisen kriteerit on kirjattu säännökseen.

Ehdotuksessa ollut rangaistuksen koventaminen valvonta-aikana nostetun syytteen vuoksi poistettiin, koska lausunnoissa huomautettiin sen johtavan tuomittujen eriarvoiseen kohteluun. Joitakin muutoksia tehtiin myös rangaistusajaksi lukemista ja muutoksenhakua koskeviin säännöksiin.

Lisäksi sääntelyä valvonta-ajan kulumisesta tutkintavankeusaikana muutettiin siten, että valvottavan oleminen vangittuna ei katkaisisi valvonta-aikaa.

Myös liitelakeihin on tehty joitakin lausunnonantajien ehdottamia täsmennyksiä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole yhteyttä muihin esityksiin.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Rikoslaki

2 b luku Ehdollinen vankeus

5 §. *Ehdollisen vankeuden määrääminen täytäntöönpantavaksi.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selvyuden vuoksi kaksi kertaa maininta yhdistelmärangaistuksesta. Nykyään ehdollinen vankeusrangaistus voidaan panna täytäntöön koeaikana tehdyn, ehdottomaan vankeuteen johtavan rikoksen vuoksi. Momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että ehdollinen vankeus voitaisiin panna täytäntöön myös tilanteessa, jossa koeaikana tehdystä rikoksesta tuomitaan yhdistelmärangaistus. Jos jokin tehdyistä rikoksista johtaisi yhdistelmärangaistukseen, kaikista teoista tuomittaisiin yhdistelmärangaistus. Pykälässä viitattaisiin yhdistelmärangaistusta koskevaan 2 c luvun 11 §:ään ja 7 lukuun, jonka 2 §:n perusteella määräytyisi yhdistelmärangaistuksen pituus usean rikoksen tilanteissa.

2 c luku Vankeudesta

4 §. *Vankeusrangaistusten yhteenlaskeminen.* Pykälän 1 ja 2 momenttiin lisättäisiin selvyuden vuoksi maininta yhdistelmärangaistuksesta.

Pykälän 1 momentti sisältää määräaikaisten vankeusrangaistusten yhteenlaskemista vankilassa koskevan perussäännöksen, johon lisättäisiin yhdistelmärangaistus. Usean yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajasta täytäntöönpanossa säädettäisiin myös 11 §:n 4 momentissa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että elinkautisen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon sisältyisi muiden rangaistusten tavoin myös yhdistelmärangaistus.

7 §. *Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaista vankeusrangaistuksista.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin tarpeettomina viittaukset 11 ja 12 §:ään. Yhdistelmärangaistuksen vankeusajasta ei muista määräaikaista vankeusrangaistuksista poiketen voisi päästä ehdonalaiseen vapauteen. Kiellosta soveltaa ehdonalaista vapauttamista yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanossa säädettäisiin 11 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa maininta koko rangaistuksen suorittamisesta korvattaisiin maininnalla yhdistelmärangaistuksen vankeusajasta. Säännökseen lisättäisiin myös viittaus 11 §:n 5 momenttiin, jossa säädetään tilanteesta, jossa vangilla on suoritettavana niin yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa kuin toisen tuomion johdosta ehdonalaisen vapauden koeaika.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdotettaisi muutoksia.

8 §. *Valvottu koevapaus.* Pykälää muutettaisiin siten, että maininta koko rangaistuksen suorittamisesta poistettaisiin. Koko rangaistuksen suorittamisen korvaisi uusi yhdistelmärangaistus, jonka täytäntöönpanoon ei sisältyisi mahdollisuutta päästä valvottuun koevapauteen. Suomenkieliseen säädöstekstiin tehtäisiin kielellinen korjaus.

10 §. *Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta.* Pykälän 4 momentissa oleva viittaus pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annettuun lakiin muutettaisiin viittaukseksi elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annettuun lakiin.

11 §. *Yhdistelmärangaistus.* Pykälään ehdotetaan tehtäväksi yhdistelmärangaistuksesta aiheutuvat muutokset. Yhdistelmärangaistuksen määräämisen edellytyksiä ei muutettaisi niistä edellytyksistä, joilla nykyään voidaan tuomita suorittamaan koko rangaistusaika vankilassa. Pykälä sisältäisi sekä yhdistelmärangaistuksen tuomitsemista että täytäntöönpanoa koskevia erityissäännöksiä. Lisäksi pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan uuden seuraamuksen nimeä.

Pykälän 1 momentti sisältäisi yhdistelmärangaistuksen määritelmän, jonka mukaan seuraamus koostuisi vankeusajan suorittamisesta vankilassa ja sitä välittömästi seuraavasta vuoden pituisesta valvonta-ajasta. Yhdistelmärangaistukseen kuuluva vankeusaika voisi olla korkeintaan tapauksessa sovellettavien säännösten mukaisen enimmäisrangaistuksen pituinen. Koska yhdistelmärangaistukseen sisältyisi vuoden valvonta-aika, yhdistelmärangaistuksen kesto voisi kokonaisuudessaan ylittää tilanteessa kyseisestä rikoksesta tuomittavissa olevan vankeusajan enimmäispituuden. Tällainen ylitys toteutuisi vain kaikkein ankarimmissa rangaistuksissa eli tuomittaessa yhdistelmärangaistus, jonka vankeusaika olisi vuoden sisällä tapauksessa sovellettavasta vankeuden enimmäismäärästä. Ylitys muodostuisi yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajasta tai sen osasta.

Momentissa säädettäisiin myös, ettei yhdistelmärangaistukseen sovellettaisi ehdonalaista vapauttamista eikä valvottua koevapautta koskevia säännöksiä. Yhdistelmärangaistukseen sisältyvän vankeusajan täytäntöönpanoon sovellettaisiin vankeuslakia (767/2005), jollei toisin säädettäisi.

Pykälän 2 momentin säädettäisiin yhdistelmärangaistuksen tuomitsemisen edellytyksistä, jotka pysyisivät asiasisällöltään samoina kuin koko rangaistusajan tuomitsemisen edellytykset pykälän nykyisessä 1 momentissa. Pykälän maininta koko vankeusajan suorittamisesta vankilassa korvattaisiin maininnalla yhdistelmärangaistuksesta. Viittaus 2 c luvun 12 §:n 1 momenttiin poistettaisiin, sillä kyseisen lainkohdan sisältö muutettaisiin.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännökset yhdistelmärangaistuksen ja 7 luvussa säädettävän yhteisen rangaistuksen välisestä suhteesta. Jos tuomittavana olisi useampi rikos, joista ainakin yksi täyttäisi yhdistelmärangaistuksen tuomitsemisen edellytykset, rikoksista tuomittaisiin yhdistelmärangaistus. Vankeusajan pituus määriteltäisiin näissä tapauksissa noudattaen, mitä yhteisen määräaikaisen vankeusrangaistuksen pituudesta säädetään 7 luvun 2 §:ssä. Yhdistelmärangaistuksen pituus perustuisi tapaukseen sovellettavaan ankarimpaan rangaistusasteikkoon ja vankeusaika olisi enimmillään 15 vuotta, kuten nykyäänkin. Näissä tilanteissa useista rikoksista tuomittavaa rangaistusta ei kuitenkaan nimitettäisi yhteiseksi rangaistukseksi vaan yhdistelmärangaistukseksi.

Pykälän 4 momentti sisältäisi säännöksen valvonta-ajan pituudesta tilanteissa, joissa täytäntöön pantavana olisi useampi yhdistelmärangaistus. Yhdistelmärangaistukseen tuomitulle voisi tulla täytäntöön pantavaksi uusi yhdistelmärangaistus ennen ensimmäisen rangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista, sen vankeusaikana tai vielä valvonta-aikana. Ehdotuksen mukaan valvonta-aika olisi aina yhden vuoden pituinen riippumatta yhdistelmärangaistusten lukumäärästä. Valvonta-aikoja ei siis laskettaisi täytäntöönpanossa yhteen. Valvonta-ajan pidentäminen yhdestä vuodesta ei olisi tarkoituksenmukaista, koska todennäköisyyttä rikoksen uusimiselle laskee noin vuoden kuluttua vankeuden päättymisestä.

Pykälän 5 momenttiin ehdotetaan menettelysäännöksiä, joita noudatettaisiin yhdistelmärangaistuksen ja määräaikaisen vankeusrangaistuksen ollessa täytäntöön pantavina samaan aikaan. Yhdistelmärangaistusta suorittavalla voisi olla samaan aikaan täytäntöön pantavana yksi tai useampia määräaikaisia vankeusrangaistuksia, joista hän suorittaisi vankilassa niihin sovellettavat määräosat. Tämä tarkoittaisi, että yhdistelmärangaistusta suorittava siirtyisi valvonta-ajan täytäntöönpanoon suorittuaan yhdistelmärangaistuksen vankeusajan kokonaan ja määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen suorittuaan siihen sovellettavan määräosan. Yhdistelmärangaistuksen vankeusaika ja määräaikaisen vankeusrangaistuksen vankeusaika suoritettaisiin peräkkäin. Menettely olisi sama kuin suoritettaessa useaa määräaikaista vankeusrangaistusta, joiden täytäntöönpanosta samalla kertaa säädetään 7 §:n 1 momentissa. Ehdotettavassa 5 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kahta erityyppistä rangaistusta suorittava siirtyisi yhdistelmärangaistukseen sisältyvään, vuoden pituiseen valvonta-aikaan ja ehdonalaiseen vapauteen samanaikaisesti. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, miten täytäntöönpanossa tällöin meneteltäisiin.

Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että kun yhdistelmärangaistuksen vankeusajan suorittanut ja määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta ehdonalaiseen vapauteen siirtyvä vanki vapautettaisiin, alkaisi yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano, johon sovellettaisiin yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiä. Valvonta-ajan täytäntöönpanon aikana ehdonalaisen vapauden koeaika kuitenkin kuluisi samanaikaisesti valvonta-ajan kanssa. Jos yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika olisi lyhyempi kuin ehdonalaisen vapauden koeaika toisesta rangaistuksesta, valvonta-ajan päättymisen jälkeen sovellettaisiin ehdonalaisen vapauden koeajan suorittamista koskevia säännöksiä.

12 §. *Yhdistelmärangaistus koventamisperusteena.* Voimassa olevaa pykälää muutettaisiin siten, että sen tähänastinen otsikko ja sisältö kumottaisiin ja pykälään otettaisiin säännökset yhdistelmärangaistuksesta uuden rikoksen koventamisperusteena.

Pykälässä säädettäisiin rangaistuksen koventamisperusteesta tilanteesta, jossa tuomittu tekisi uuden rikoksen kolmen vuoden kuluessa yhdistelmärangaistuksen vankeusajan päättymisestä. Koventamisperusteen käyttö edellyttäisi, että uudesta rikoksesta seuraisi tuomioistuimen harkinnan mukaan ehdotonta vankeutta. Säännös vastaisi kumottavaksi ehdotettua 13 §:n toista lausetta. Ensimmäinen säännöksessä tarkoitetuista kolmesta vuodesta kuluisi valvonta-aikana ja seuraavat kaksi vuotta vapaudessa. Jos henkilöllä olisi rinnakkainen ehdonalaisen vapauden koeaika ja se jatkuisi pitempään kuin valvonta-aika, koeaikana tehtyyn rikokseen sovellettaisiin jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevia 14 §:n säännöksiä.

13 §. *Ehdonalaisen vapauden koeaika.* Pykälän 2 momentista kumottaisiin toinen lause, joka viittaa 2 c luvun 11 §:n mukaiseen koko rangaistukseen. Kumottavaa säännöstä vastaava säännös sisältyisi 12 §:ään.

14 §. *Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin selvyyden vuoksi maininnat yhdistelmärangaistuksesta. Koska yhdistelmärangaistus olisi uusi rangaistuslaji, se tulisi lisätä ehdottoman vankeuden rinnalle. Lisäksi momentissa viitattaisiin usean rikoksen yhdistelmärangaistuksissa noudatettavaan 11 §:n ja 7 luvun säännöksiin.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa korvattaisiin maininta yhteisestä rangaistuksesta ”jäännösrangaistuksen määräämisellä täytäntöön pantavaksi”. Näin säännös sisältäisi myös yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanon. Yhdistelmärangaistuksen ei ole syytä muodostaa poikkeusta tilanteissa, joissa rangaistuksen täytäntöönpano voisi johtaa kohtuuttomaan

lopputulokseen tekijälle koeajalla tehdystä rikoksesta johtuvan tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen vuoksi.

6 luku Rangaistuksen määräämisestä

1 §. *Rangaistuslajit.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yhdistelmärangaistus olisi erityinen 2 c luvun 11 §:n nojalla tuomittava rangaistus vakavan rikoksen uusineelle.

2 §. *Rangaistusasteikko ja siitä poikkeaminen.* Pykälään lisättäisiin selvyiden vuoksi maininta siitä, että rangaistusasteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää myös siten kuin 2 c luvun 11 §:ssä säädetäisiin. Asteikko ylitettäisiin vain silloin kun tuomioistuimien yhdistelmärangaistukseen tuomitessaan päätyisi niin pitkään vankeusrangaistukseen, ettei yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa vuoden mittaista valvonta-aikaa olisi mahdollista suorittaa vankeusrangaistuksen enimmäisajan puitteissa.

7 luku Yhteisestä rangaistuksesta

6 §. *Aikaisemmin tuomitun vankeusrangaistuksen tai yhdistelmärangaistuksen huomioon ottaminen.* Pykälän otsikkoon ja 1 momenttiin lisättäisiin selvyiden vuoksi maininta yhdistelmärangaistuksesta. Ennen vankeusrangaistuksen tuomitsemista tehty rikos voidaan voimassa olevan lain mukaan ottaa uudessa tuomiossa huomioon lieventämisperusteena. Säännöksen mukaan myös aikaisemmin tuomittu yhdistelmärangaistus voitaisiin ottaa huomioon samalla tavalla.

8 luku Vanhentumisesta

10 a §. *Tuomitun yhdistelmärangaistuksen raukeaminen.* Lakiin ehdotetaan uutta pykälää yhdistelmärangaistuksen raukeamisesta. Nykyisiä määräaikaista vankeutta koskevia 8 luvun säännöksiä ei voitaisi ilman viittausta soveltaa yhdistelmärangaistukseen, koska se on uusi rangaistuslaji.

Pykälässä säädetäisiin, että yhdistelmärangaistuksen raukeamiseen sovellettaisiin, mitä 10 §:n 2 momentissa säädetään määräaikaisen vankeuden raukeamisesta, jollei muualla laissa toisin säädetä. Varauma muualla laissa säätämisestä olisi välttämätön, sillä joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, sotarikoksesta tai törkeästä sotarikoksesta tuomittu määräaikainen vankeusrangaistus, joista myös voidaan tuomita yhdistelmärangaistus, eivät 10 §:n 1 momentin mukaan raukea.

Pykälässä säädetäisiin raukeamisaikaa laskettaessa noudatettavasta yhdistelmärangaistuksen osasta. Raukeamisaika määriteltäisiin yhdistelmärangaistuksen vankeusajan pituuden perusteella. Näin ollen esimerkiksi yhdeksän vuoden yhdistelmärangaistus vanhentuisi 10 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan viidessätoista vuodessa, koska yhdistelmärangaistukseen sisältyy kahdeksan vuoden vankeusaika.

1.2 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta. Ehdotettu laki sisältäisi säännökset yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan yksityiskohtaisesta sisällöstä ja täytäntöönpanosta. Pykälän 1 momentti sisältäisi selvyiden vuoksi myös viittauksen

rikoslain 2 c luvun 11 §:ään, jossa säädettäisiin yhdistelmärangaistukseen tuomitsemisesta ja sen perusteista.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittauksen vankeuslakiin. Viittauksella ilmaistaisiin, että yhdistelmärangaistukseen sisältyvän ehdottoman vankeuden täytäntöönpano ei poikkeaisi muusta vankeuden täytäntöönpanosta. Lakiehdotus sisältäisi siis säännökset yhdistelmärangaistukseen sisältyvän valvonta-ajan sisällöstä ja sen täytäntöönpanosta.

2 §. *Valvonta-ajan tarkoitus ja sisältö.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan tarkoituksesta. Ehdotettavalla suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella pyrittäisiin edistämään valvottavan valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan pitkän vankeusjakson jälkeen. Valvonta-aika sisältäisi yksilöllisesti suunniteltua, eri tavoin toteutettavaa tukea, toimintaa ja valvontaa.

Yhteiskuntaan sijoittumisen valmiuksilla tarkoitetaan etenkin työelämään, opiskeluun tai muuten mielekkääseen ajankäyttöön liittyviä valmiuksia, mutta käsite sisältäisi myös esimerkiksi rikoksettoman elämäntavan noudattamisen mahdollistavat sosiaaliset valmiudet. Pitkää vankeusaikaa seuraavana valvonta-aikana tuomittu totuttelisi toimimaan yhteiskunnassa ja huolehtimaan asioistaan. Valvonta-ajan tarkoitus vastaisi siis rangaistusten täytäntöönpanolle muuallakin lainsäädännössä asetettuja tavoitteita. Yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika voidaan lähinnä rinnastaa valvottuun koevapauteen, joka on vankeusajan jälkeinen, suunnitelmallisen vankeusprosessin viimeinen vaihe ennen ehdonalaista vapauttamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvonta-ajan sisällöstä. Valvonta-aikaan sisältyisi liikkumisrajoituksena valvottavan velvollisuus pysyä asunnossaan 4 §:ssä ja rangaistusajan suunnitelmassa määriteltyinä aikoina, 5 §:ssä tarkemmin määriteltävä päihteettömyysvelvollisuus sekä velvollisuus osallistua toimintaan ja sitoutua valvontaan. Valvottava olisi velvollinen noudattamaan muitakin ehdotettavassa laissa säädettyjä velvollisuuksia. Valvonta-aikana noudatettavien velvollisuuksien sisältö vaihtelisi, koska se asetettaisiin 8 §:n mukaisessa rangaistusajan suunnitelmassa. Jokaisen valvottavan ongelmat ja tarpeet ovat erilaisia, ja niiden perusteella valvonta-ajan sisältö ja toteutustavat määrättäisiin suunnitelmassa yksilöllisesti. Valvottavan yleisistä velvollisuuksista säädettäisiin lain 12 §:ssä. Tekninen valvonta olisi keskeinen seuraamuksen valvontakeino, mutta myös valvontatapaamiset ja muu henkilökohtainen yhteydenpito valvottavaan olisivat tärkeitä. Valvonnan erilaisista toteutustavoista säädettäisiin 7 §:ssä.

3 §. *Täytäntöönpanosta vastaava viranomainen.* Rikosseuraamuslaitos vastaisi yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta, kuten rangaistusten täytäntöönpanosta yleensäkin. Pykälässä olisi nimenomainen maininta siitä, että Rikosseuraamuslaitos vastaisi valvonta-ajan täytäntöönpanosta. Säännös vastaisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 6 §:ää.

4 §. *Asunnossa pysyminen.* Pykälässä säädettäisiin valvottavan velvollisuudesta pysyä asunnossaan. Pykälän 1 momentin mukaan valvottavan velvollisuudesta pysyä asunnossaan määrättäisiin rangaistusajan suunnitelmassa ja viikoittaisessa aikataulussa. Momentissa säädettäisiin niiden tuntien enimmäismäärä, jotka valvottava voitaisiin velvoittaa pysymään kotonaan. Tunteja olisi enimmillään yhdeksän, mutta niitä voisi olla vähemmänkin. Joustava tuntimäärä mahdollistaisi, että hyvin sujuneen valvonta-ajan perusteella tunteja voitaisiin rangaistusajan suunnitelmassa vähentää.

Oleennaista olisi asunnossa yöpyminen, joka toisi valvottavan elämänrytmiin säännöllisyyttä ja merkitsisi hänen olemistaan tavoitettavissa kotoaan rangaistusajan suunnitelmassa määriteltyinä ajankohtina. Asunnossa pysyttävät tunnit olisi tästä syystä ajoitettava kello 21 ja kello 6 väliseen aikaan. Rangaistusajan suunnitelmassa voitaisiin määrätä koko 1 momentissa mainittu aikaväli tai vain osa siitä vietettäväksi kotona. Tarkoituksena on, että valvonta-ajan alussa jokaisella valvottavalla olisi asunnossaan yöpymiseen velvoittava rangaistusajan suunnitelma, mutta ongelmitta sujuneen valvonta-ajan perusteella määräystä voitaisiin myöhemmin muuttaa vähemmän sitovaksi. Samassa momentissa säädettäisiin viikoittaisesta aikataulusta, jossa määrätään toimintavelvollisuuden lisäksi myös kotona pysyttävät ajat.

Asunnossa pysymisen ajoittamista koskevasta säännöstä voitaisiin poiketa työstä tai toiminnasta aiheutuvasta syystä. Esimerkiksi yötyöjaksoja sisältävä vuorotyö olisi syy poiketa asunnossa pysymisen ajoittamista koskevasta säännöstä. Momentissa viitattaisiin myös lain 14 §:ään, jonka mukaan valvottavalle voidaan yksittäistapauksessa myöntää lupa poiketa rangaistusajan suunnitelmasta esimerkiksi perhesyistä tai viranomaisten kanssa asiointia varten.

Pykälän 2 momentin mukaan yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika voitaisiin panna täytäntöön muussakin sopivassa paikassa kuin valvottavan asunnossa. Momentissa tarkoitetaan valvonta-ajan suorittamiseen sopivaa paikkaa, jossa valvottava suorittava hoidon, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn perusteella yöpyisi. Käytännössä tavallisin tällainen asuinpaikka olisi päihdekuntoutusta järjestävä laitos, jossa valvottava saisi hoitoa. Momentissa tarkoitettuun hoitoon valvottavaa ei voitaisi määrätä vastoin hänen tahtoaan, koska Rikosseuraamuslaitos ei voi sijoittaa rangaistukseen tuomittua pakkohoitoon. Valvottava siis hakeutuisi kuntoutukseen oma-aloitteisesti, tai ainakin hän olisi siihen suostunut. Tällainen muu rangaistuksen suorittamiseen sopiva paikka määrättäisiin asunnon sijaan rangaistusajan suunnitelmaa koskevassa 8 §:n 2 momentin 1 kohdassa, ja siihen sovellettaisiin tässä laissa tarkoitettuja asuntoa koskevia säännöksiä.

5 §. Päähteettömyys. Valvontaan liittyisi valvottavan rajattu velvollisuus pidättäytyä käyttämästä päihdyttäviä aineita. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että valvottava ei saisi olla valvontatapaamisissa, seuraamuksen täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuudessa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen. Pykälän 1 momentti vastaisi sisällöltään yhdyskuntapalvelua koskevaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 38 §:ää ja nuorisorangaistusta koskevaa 65 §:ää.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen säännöksen kiellosta valvonta-aikana käyttää huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuja huumausaineita. Huumausainerikosten seuraamuksista säädetään rikoslain 50 §:ssä.

Valvottavalla olisi luonnollisesti oikeus käyttää lääkärin hänelle sairauden hoitoon määräämiä lääkkeitä, myös keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä. Valvottavan tulisi kuitenkin tarvittaessa todistaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle tällaisen lääkemääräyksen olemassaolo jotta tämä voidaan ottaa valvonnassa huomioon.

6 §. Toimintaan osallistuminen. Pykälän 1 momentti sisältäisi säännökset toimintavelvollisuudesta valvonta-aikana. Velvollisuus voisi koostua hyvin monentyyppisistä toiminnoista, joita olisivat osallistuminen valvontatapaamisiin, työssäkäynti taikka osallistuminen koulutukseen, kuntoutukseen tai Rikosseuraamuslaitoksen järjestämiin toimintaohjelmiin. Velvollisuuden sisällöksi voitaisiin hyväksyä myös muuta vastaavaa, valvottavan toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävää tai edistävää toimintaa.

Toiminnan tarkoituksena olisi parantaa valvottavan edellytyksiä rikoksettomaan elämään. Velvollisuuden tarkempi sisältö vahvistettaisiin rangaistusajan suunnitelmassa. Koska toimintavelvollisuuden sisältö ja määrä vahvistettaisiin yksilöllisesti, pykälässä säädettäisiin ainoastaan, minkälaisia toimintatyyppisiä velvollisuus voisi sisältää. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon kuuluisi kuitenkin aina valvontatapaamisia Rikosseuraamuslaitoksen valvojan kanssa, ja tapaamiset olisivat osa rangaistuksen valvontaa.

Yhdistelmärangaistuksen toimintavelvollisuuden ensisijaisena tavoitteena olisi tukea valvottavaa yhteiskuntaan sopeutumisessa pitkän vankeusjakson jälkeen. Tavoitteeseen pyrittäisiin esimerkiksi päihdekuntoutuksella, valvontatapaamisilla ja Rikosseuraamuslaitoksen järjestämällä ohjelmatyöllä. Valvottavan käynti säännöllisessä palkkatyössä tai tavoitteellinen opiskelu olisi todennäköisesti harvinaista, mutta työ ja opiskelu luonnollisesti hyväksyttäisiin toiminnan sisällöksi. Lisäksi lain 37 §:ssä ehdotetaan, että velvollisuuden sisällöksi hyväksyttävästä toiminnasta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Toimintavelvollisuus voisi koostua erilaisista osista, kuten opiskelun ja päihdekuntoutuksen yhdistelmästä. Säännöksen mukaan toiminnan tulisi kuitenkin aina ylläpitää tai edistää valvottavan sosiaalisia valmiuksia ja kykyä elää rikoksetonta elämää. Sosiaalisilla valmiuksilla tarkoitetaan säännöksessä lähinnä sopeutumista yhteiskuntaan rikoksiin syyllistymättä, mutta myös työnhakuun, opiskeluun tai vastaavaan liittyviä psyykkisiä toimintavalmiuksia. Vähimmäistavoitteena olisi valvottavalla jo olevien valmiuksien ja toimintakyvyn ylläpitäminen: jos hänet esimerkiksi arvioitaisiin kykeneväksi huolehtimaan itsestään ja velvoitteistaan, toimintavelvollisuuden sisällöllä pyrittäisiin ainakin ylläpitämään näitä valmiuksia. Yhdistelmärangaistukseen tuomittujen toimintakyky ei yleensä mahdollista vaativaan toimintaan osallistumista. Toimintavelvollisuus voisi sisältää myös etätöitä tai muuta kotona tehtävää työtä. Kotona tehtävä työ voisi olla muutakin kuin varsinaista palkkatyötä.

Muulla toimintakykyä ja sosiaalisia valmiuksia ylläpitävällä tai edistävällä toiminnalla tarkoitetaan esimerkiksi osallistumista Rikosseuraamuslaitoksen järjestämiin tai hyväksymiin toimintaohjelmiin. Velvollisuuteen voisi sisältyä monenlaista tavoitteellista ja suunniteltua toimintaa, esimerkiksi päihdeongelman avohoitoa taikka säännöllistä liikuntaa. Toiminnan tulisi kuitenkin aina olla luonteeltaan sellaista, että sitä voidaan valvoa luotettavasti. Mahdollisia valvontatapoja olisivat tekninen valvonta ja henkilökohtainen yhteydenpito valvottavaan tai hänen toimintapaikalleen.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi toimintavelvollisuuden ajoittumisesta ja tuntimäärästä. Velvollisuus tulisi pyrkiä vahvistamaan sellaiseksi, että se voidaan täyttää päivisin kello 6:n ja 21:n välisenä aikana. Tästä voitaisiin rangaistusajan suunnitelmassa kuitenkin poiketa, jos toimintavelvollisuuden täyttäminen sitä yksittäisessä tapauksessa edellyttäisi. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi vuorotyö. Toiminnan viikoittainen tuntimäärä olisi vähintään viisi ja enintään 50 tuntia. Näin suuri vaihtelu tuntimäärässä olisi tarpeen, koska valvottavien elämäntilanteet ja toimintakyky olisivat erilaiset. Lisäksi toimintavelvollisuutta tulee voida joustavasti muuttaa valvonta-aikana. Toimintavelvollisuuden vähimmäismäärä voisi täytyä esimerkiksi osallistumisella motivoiviin keskusteluihin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen kanssa. Jos valvottava kävisi kokoaikaisessa työssä, tuntimäärä saattaisi nousta lähelle enimmäismäärää. Muutokset kirjattaisiin rangaistusajan suunnitelmaan.

7 §. Valvonta. Pykälässä säädettäisiin erilaisista valvontatavoista. Rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvien määräysten noudattamisen tekninen valvonta olisi keskeinen

HE 268/2016 vp

valvontakeino, jota käytettäisiin valvonnassa aina. Tarkoituksena olisi pyrkiä varmistamaan, että valvottava noudattaa hänelle määrättyjä velvollisuuksia ja liikkumisrajoituksia.

Pykälän 1 momentin mukaan valvottavaa voitaisiin valvoa hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä. Ehdotettava teknistä valvontaa koskeva säännös vastaisi sisällöltään valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa olevia säännöksiä lukuun ottamatta edellä mainituissa laeissa olevaa mahdollisuutta asentaa valvontalaitteita tuomitun kotiin. Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanossa ei valvottavan kotiin asennettavia teknisiä välineitä käytettäisi, koska valvottavan asunto on perustuslain 10 §:ssä säädetyn kotirauhan suojaamaa aluetta. Valvonta-aikana noudatettavat määräykset eivät edellyttäisi valvottavan suostumusta, toisin kuin valvotussa koevapaudessa ja valvontarangaistuksessa, joissa kotiin voidaan suostumuksen perusteella asentaa valvontavälineitä. Ehdotettava sanamuoto mahdollistaa silti tehokkaan valvonnan. Teknisten ratkaisujen laaja valikoima mahdollistaa hyvin valvonnan yksilöllisen toteutuksen. Koska valvottava tulee voida paikantaa tai hänen liikkumistaan seurata luotettavasti, pelkkä matkapuhelimen mukana pitämiseen perustuva valvonta ei ainakaan valvonta-ajan alkuvaiheessa riittäisi. Rikosseuraamuslaitos päättäisi käytettävän valvontatavan jokaisessa tapauksessa erikseen rangaistusajan suunnitelmaa tehtäessä.

Yleisimmät sähköisen valvonnan muodot ovat radiotaajuustekniikka, satelliittipaikannukseen perustuva GPS-valvonta sekä matkapuhelimien maanpäällisten tukiasemien avulla toteutettava GSM-valvonta. Nämä valvontamuodot on myös mahdollista yhdistää. Nykyään Rikosseuraamuslaitos käyttää valvontarangaistuksen valvonnassa lähinnä radiotaajuustekniikkaa. Valvotun koevapauden ja avovankiloihin sijoitettujen valvonnassa käytetään satelliittipaikannuksella toimivan erillisen valvontapuhelimen ja kehoon kiinnitettävän pinnan yhdistelmää. Valvonta-ajan valvonnassa käytettäisiin todennäköisesti valvottavan ylle kiinnitettävään pantaan sijoitettavaa paikannustekniikkaa, koska se ei edellyttäisi käymistä valvottavan kotona ja mahdollistaisi riittävän intensiivisen valvonnan.

Säännös oikeuttaisi ainoastaan kehon päälle liitettävien laitteiden käytön, mikä pykälän sanamuodossa nimenomaisesti todettaisiin. Valvontaa ei siis voida toteuttaa mikrosirun tai muun vastaavan ihon alle asennettavan valvontavälineen avulla. Satelliittivalvontaa voidaan toteuttaa esimerkiksi valvottavan kehoon kiinnitettävän tai hänellä matkapuhelimessa mukana olevan paikantimen avulla.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontalaite ei saisi mahdollistaa kotirauhan piiriin ulottuvaa, pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 16 §:ssä tarkoitettua teknistä kuuntelua eikä 19 §:ssä tarkoitettua teknistä katselua. Täsmennys olisi välttämätön perustuslain 10 §:n 1 momentin takaaman kotirauhan ja yksityiselämän suojan turvaamiseksi.

Valvottavan ja täytäntöönpanoviranomaisen väliset valvontatapaamiset olisivat olennainen osa valvontaa. Pykälän 3 momentissa olisi rikosseuraamuslaitosta velvoittava säännös, jonka mukaan valvottavaan olisi pidettävä yhteyttä sekä valvontatapaamisin että muilla tavoin. Tällaisen yhteydenpidon määrä ja toteutustapa päätettäisiin valvottavan yksilöllisen kontrollin ja tuen tarpeen perusteella. Valvontatapaamisten ja yhteydenpidon tarkoituksena olisi sekä varmistaa rangaistusajan suunnitelman noudattaminen että tukea valvottavaa rangaistuksen suorittamisessa.

Pykälän 4 momentti sisältäisi rangaistuksen täytäntöönpanossa noudatettavan hienotunteisuusperiaatteen. Lisäksi valvonta olisi toteutettava puuttumatta enempää

kenenkään oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

2 luku Valvontaan sijoittamisen valmistelu

8 §. *Rangaistusajan suunnitelma ja aikataulu.* Pykälässä säädettäisiin yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan rangaistusajan suunnitelmasta ja viikoittaisesta aikataulusta. Rangaistusajan suunnitelman tarkoituksena on luoda täsmällisesti määritelty sisältö kunkin yhdistelmärangaistusta suorittavan valvottavan valvonta-ajalle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rangaistusajan suunnitelman laatimisesta. Yhdistelmärangaistukseen tuomittu siirtyisi välittömästi suoritettuaan rangaistukseen kuuluvan vankeusajan suorittamaan rangaistuksen valvonta-aikaa. Tästä syystä suunnitelman valmistelu olisi aloitettava hyvissä ajoin jo vankeusaikana ennen tuomitun siirtymistä valvontaan. Rikosseuraamuslaitoksen olisi pyrittävä saamaan vanki osallistumaan suunnitelman laatimiseen, sillä tämä motivoisi vankia sitoutumaan valvonta-ajan tukeen ja velvollisuuksiin. Tuomitulle tulisi nimittää yhdyskuntaseuraamustoimistosta valvoja jo vankeusaikana. Näin myös valvoja voisi osallistua valvonta-aikaa koskevan rangaistusajan suunnitelman tekemiseen. Vankia olisi kuultava rangaistusajan suunnitelman valmistelun aikana. Kuulemiseen sovelletaan, mitä hallintolaisissa (434/2003) säädetään asianosaisen kuulemisesta. Asian merkityksen vuoksi pidetään tarkoituksenmukaisena nimenomaisesti säätää kuulemisesta. Päätösvaltaa koskeva säännös olisi lain 29 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että rangaistusajan suunnitelmaan olisi merkittävä valvonta-ajan alkamisen ja päättymisen päivä. Rangaistusajan suunnitelma sisältäisi määräykset 2 momentin 1—9 kohdissa luetelluista seikoista. Säännöksellä pyritään siihen, että rangaistusajan suunnitelma ja sen pohjalta laadittava aikataulu olisi selkeä siten, että valvottava tietäisi velvollisuutensa ja valvonta-ajan ohjelmansa riittävän tarkasti.

Yhdistelmärangaistukseen kuuluva valvonta-aika alkaisi säännönmukaisesti sinä päivänä, jona tuomittu on suorittanut hänelle määrätyn rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä säädetyn yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeusajan. Vankeusajan laskemiseen sovellettaisiin, mitä vankeuslain 3 luvun 1 §:ssä säädetään määräaikaisen vankeusrangaistuksen pituuden laskemisesta. Jos tuomittu olisi sairaalassa vankeusajan päättyessä, laskettaisiin sitä seuraavat mahdolliset sairaalassaolopäivät valvonta-aikaan kuuluviksi. Myös yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan päättymisen päivämäärä merkittäisiin rangaistusajan suunnitelmaan.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin asunnosta ja ajasta, jonka valvottava on velvollinen pysymään asunnossaan. Ehdotettu 4 § konkretisoituisi kunkin valvottavan kohdalla siten, että valvottavan asunto yksilöitäisiin ja suunnitelmasta kävisi selvästi ilmi, milloin valvottavalla on velvollisuus pysyä asunnossaan. Tätä velvollisuutta koskevaa määräystä valmisteltaessa olisi otettava huomioon, että 6 §:n mukainen toimintavelvollisuus voisi asettaa rajoituksia valvottavan asunnossa pysymiselle.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin toimintaan osallistumisen sisällöstä, viikoittaisesta vähimmäis- ja enimmäistuntimäärästä sekä tarpeellisista matka-ajoista. Rangaistusajan suunnitelmassa tulisi säännöksen nojalla yksilöidä, minkälaiseen toimintaan valvottavan on osallistuttava ja kuinka monta tuntia toimintaan osallistumista valvottavalla on viikossa oltava. Velvollisuus osallistua toimintaan olisi 6 §:n mukaan vähintään viisi ja enintään 50 tuntia viikossa. Rangaistusajan suunnitelmassa tulisi myös määritellä toimintapaikan ja asunnon välisten matka-aikojen kesto, sillä tämä on otettava huomioon laadittaessa 2 momentin 1 kohdan mukaista määräystä asunnossa pysymisestä.

HE 268/2016 vp

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäisiin valvottavan velvollisuudesta pidättäytyä päihteiden käytöstä valvonta-aikana sen mukaan kuin 5 §:ssä säädetään.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin valvonnasta ja sen edellyttämistä teknisistä valvontavälineistä. Rangaistusajan suunnitelmassa tulisi säännöksen nojalla yksilöidä, minkälaista teknistä valvontaa valvottavalle järjestetään ja minkälaisia valvontavälineitä valvonnassa käytetään. Rikosseuraamuslaitos olisi velvollinen toimittamaan ja asentamaan tarvittavat valvontavälineet.

Pykälän 2 momentin 5 kohdassa säädettäisiin valvottavan ja hänen valvojansa välisistä valvontatapaamisista. Rangaistusajan suunnitelmassa tulisi säännöksen nojalla yksilöidä, missä valvontatapaamiset järjestetään ja kuinka usein tapaamisia tulee olla.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan rangaistusajan suunnitelmassa voitaisiin kieltää tietyllä alueella liikkuminen tai yksilöityjen henkilöiden tapaaminen valvonta-aikana. Tällaiset määräykset voisivat sisältää kiellon esimerkiksi rikoskumppaneiden tapaamiseen. Määräys voisi sisältää myös kiellon liikkua tietyllä alueella. Tällainen kieltä voisi koskea esimerkiksi rikoksentelekaikaa.

Pykälän 2 momentin 7 kohdassa säädettäisiin yhteydenpidosta valvottavan ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä. Rangaistusajan suunnitelmassa määrättäisiin, mitä välineitä käyttäen, esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostiviestillä, yhteyttä pidetään, kenen aloitteesta sekä kuinka usein.

Pykälän 2 momentin 8 kohdassa säädettäisiin valvonta-ajan asianmukaista suorittamista edistävistä tukitoimista. Säännöksen mukaan rangaistusajan suunnitelma sisältäisi tiedon myös sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tarpeellisista tukitoimista. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, miten kotikunta jo olemassa olevilla toimillaan ja palveluillaan edistää rikoksenteleijän valmiuksia elää rikoksetonta elämää. Kyse voisi olla esimerkiksi terveydenhuollon palveluista tai velkaneuvonnasta.

Pykälän 2 momentin 9 kohtaan ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan rangaistusajan suunnitelma voisi sisältää muitakin yhdistelmärankaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanolle välttämättömiä määräyksiä, joita valvottava on velvollinen noudattamaan. Valvonta-ajan sisältöä voi olla yksittäistapauksissa tarpeen määrittellä myös tavoilla, jotka eivät sisälly rangaistusajan suunnitelmaa koskeviin edellä mainittuihin kohtiin ja joita lainsäätäjät ei ole voinut ennakoita.

Pykälän 3 momentti sisältäisi säännöksen valvonta-ajan suorittamisen aikataulusta. Aikataulun tulisi sisältää tiedot muun muassa valvottavan osallistumisesta toimintaan ja muista seikoista, jotka voidaan riittävän tarkasti ajoittaa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen tulisi rangaistusajan suunnitelmaa valmisteltaessa tehdä riittävästi yhteistyötä vangin koti- tai asuinkunnan sosiaali-, terveys-, asunto- sekä työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa. Vangilla on kaikki tavanomaisen kuntalaisen oikeudet esimerkiksi asuntoa etsittäessä. Näitä oikeuksia olisi hyödynnettävä valmisteltaessa valvonta-ajan täytäntöönpanoa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin rangaistusajan suunnitelman tiedoksiannosta valvottavalle. Rangaistusajan suunnitelma olisi annettava valvottavalle tiedoksi henkilökohtaisesti. Samassa yhteydessä käytäisiin huolellisesti läpi rangaistusajan suunnitelman yksityiskohdat sekä sen

määräysten rikkomisen seuraamukset. Tämä olisi tärkeää, koska epätietoisuus määräysten sisällöstä ja rikkomisen seuraamuksista olisi tuomitun aseman ja oikeusturvan kannalta ongelmallista. Tuomitun ei voitaisi olettaa saavan riittävästi tietoa määräyksistä ja niiden noudattamisen välttämättömyydestä esimerkiksi pelkän kirjallisen aineiston, kuten lain tai rangaistusajan suunnitelma-asiakirjan perusteella. Säännös poikkeaisi hallintolain tiedoksiantoa koskevista säännöksistä siten, että rangaistusajan suunnitelma olisi aina annettava henkilökohtaisesti tiedoksi. Tämä mahdollistaisi rangaistusajan suunnitelman läpikäynnin ja selittämisen valvontaan siirrettävän vangin oikeusturvan varmistamiseksi. Henkilökohtainen tiedoksianto olisi myös käytännössä mahdollinen, sillä valvontaan siirrettävä on rangaistusajan suunnitelman valmistuessa vankilassa suorittamassa yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa vankeusaikaa.

9 §. *Valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelu.* Pykälässä säädettäisiin valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelusta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen velvollisuudesta valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelussa selvittää 6 §:ssä tarkoitetun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuus valvonta-ajan täytäntöönpanoon. Soveltuvuudella tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että osallistumispaikka on turvallinen, valvottavissa ja että se ei ole ristiriidassa 8 §:n 2 momentin 6 kohdan määräysten kanssa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksella olisi valvonta-ajan täytäntöönpanoa varten oikeus tarpeen mukaan olla yhteydessä valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin ja yksityisiin yhteisöihin valvonta-ajan edellytysten selvittämistä taikka määräysten noudattamista koskevissa asioissa. Yhteydenpidon päämääränä olisi varmistaa, että valvonta-ajan täytäntöönpanolle luodaan mahdollisimman hyvät edellytykset.

Pykälän 3 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus olisi ennen rangaistusajan suunnitelman määräysten vahvistamista velvollinen pyytämään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaiselta Vankiterveydenhuollon yksiköltä arvion valvontaan sijoitettavan vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen. Päämääränä on arvion avulla saada mahdollisimman paljon tietoa, jotta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvät määräykset voitaisiin mitoittaa kullekin valvonta-ajan täytäntöönpanoon siirtyvälle vangille sopiviksi. Arvio vastaisi elinkautisvankien vapauttamisharkinnassa tehtävää arviota, vaikka arviota ei tässä tapauksessa suoritettaisi vapauttamisharkintaa varten.

10 §. *Muiden kuin vangin kuuleminen.* Pykälässä säädettäisiin valvottavan kanssa samassa asunnossa asuvien suostumuksesta ja alaikäisten mielipiteen selvittämisestä. Tässä noudatettaisiin valvontarangaistuksen ja valvotun koevapauden täytäntöönpanossa vakiintunutta menettelyä rangaistusta suorittavan henkilön perheen ja lähipiirin kuulemisesta ja suostumuksesta. Yhdistelmärangaistukseen sovellettuna säännös merkitsisi, että rangaistusajan suunnitelmaan on liitettävä valvottavan kanssa vakituisesti samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten kirjallinen suostumus rangaistuksen täytäntöönpanoon kyseisessä asunnossa. Rangaistusten täytäntöönpanossa käytettävien säännösten yhdenmukaisuuden vuoksi kuulemisessa ei näin ollen sovellettaisi hallintolain 34 §:n kuulemisesta koskevia säännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että valvottavan kanssa samassa asunnossa asuvien täysi-ikäisten henkilöiden olisi omasta vakaasta tahdostaan suostuttava valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus annettaisiin kirjallisena.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin alle 18-vuotiaan mielipiteen selvittämisvelvollisuudesta. Alaikäistä olisi tarvittaessa kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa siten kuin

lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei saisi ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaisi täytäntöönpanoa asunnossa ja hänen ikänsä ja kehitystasonsa puolesta voitaisiin katsoa olevan kypsä arvioimaan asiaa. Mielipide olisi kirjattava rangaistusajan suunnitelmaan liitettävään asiakirjaan.

Säännöksen 1 momentti vastaisi sisällöllisesti valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 3 §:n 3 momenttia ja 2 momentti saman lain 9 §:ää.

11 §. Suostumuksen peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa tuomitun kanssa asuva täysi-ikäinen peruuttaisi suostumuksensa valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa.

Pykälän 1 momentin mukaan peruutuksen tulisi olla kirjallinen ja siihen tulisi olla perusteltu syy. Näillä vaatimuksilla pyrittäisiin vähentämään rangaistuksen täytäntöönpanon estäviä epäasiallisia peruutuksia.

Pykälässä tarkoitettuna perusteltuna syynä voisivat olla esimerkiksi asuinkumppanien väliset sovitamattomat ja vakavat ristiriidat, jotka tekisivät valvonta-ajan jatkamisen asunnossa mahdottomaksi. Tällaiset ristiriidat olisi pyrittävä mahdollisimman hyvin ennakoimaan jo valvonta-aikaa suunniteltaessa, ettei peruutuksia tulisi.

Lähtökohtana tällaisissa tilanteissa olisi, että valvonta-ajan jäljellä oleva osa voitaisiin suorittaa jossain muussa tarkoitukseen sopivassa asuinpaikassa. Tästä syystä ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitoksen olisi selvitettävä, voidaanko jäljellä oleva valvonta-aika suorittaa jossain muussa tarkoitukseen soveltuvassa asuinpaikassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuomitun ja hänen täysi-ikäisten asuinkumppaniensa kuulemisesta peruutustilanteissa. Rikosseuraamuslaitoksen olisi 1 momentissa mainittua selvitystä tehdessään kuultava asunnossa asuvia täysi-ikäisiä henkilöitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa tuomitulle ei löytyisi uutta, valvonta-ajan suorittamiseen soveltuvaa asuntoa. Kysymyksessä olisi täytäntöönpanon este, josta säädetään 16 §:ssä. Valvottava tulisi ottaa säilöön ja jäljellä oleva valvonta-aika muunnettisiin vankeudeksi.

3 luku Valvottavan velvollisuudet ja niiden noudattamisen valvonta

12 §. Valvottavan yleiset velvollisuudet. Ehdotettu pykälä sisältäisi säännökset valvottavan yleisistä velvollisuuksista.

Pykälän 1 kohta sisältäisi säännöksen valvottavan velvollisuudesta pysyä asunnossaan, pysyä päihteettömänä, osallistua toimintaan sekä sitoutua valvontaan rangaistusajan suunnitelmassa määrätyllä tavalla. Näistä velvollisuuksista, jotka muodostavat yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-ajan keskeisen sisällön sekä niiden yksityiskohtaisemmasta toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin 4—7 §:ssä.

Pykälän 2 kohta sisältäisi säännöksen velvollisuudesta noudattaa rangaistusajan suunnitelmaa ja rangaistuksen suorittamiselle tehtävää viikoittaista aikataulua. Lain 8 §:ssä säädettäisiin rangaistusajan suunnitelmassa määrättävistä asioista.

Pykälän 3 kohdassa asetettaisiin valvottavalle ilmoittautumisvelvollisuus. Valvottavalla olisi velvollisuus ilmoittautua erikseen määriteltyinä ajankohtina Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä tai poliisilaitoksella. Yksiköt voisivat olla esimerkiksi vankiloita tai

yhdyskuntaseuraamustoimistoja. Ilmoittautumisvelvollisuus parantaisi viranomaisten mahdollisuuksia valvoa yhdistelmärangaistukseen sisältyvän valvonta-ajan asianmukaista suorittamista.

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin, että valvottavan olisi annettava Rikosseuraamuslaitokselle yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanon kannalta välttämättömät tiedot käyttämästään lääkityksestä. Tiedot määräytyistä lääkkeistä ja niiden annostelusta olisivat tarpeen, koska lääkkeiden väärinkäyttö olisi 4 §:ssä säädettävän päihteettömyysvelvoitteen vastaista. Ajan tasalla olevien tietojen varmistamiseksi valvottavan olisi annettava uudet tiedot lääkityksen vaihtuessa.

Pykälän 5 kohta sisältäisi huolellisuusvelvoitteen, jonka mukaan valvottava olisi velvollinen käsittelemään teknisiä valvontavälineitä huolellisesti ja noudattamaan niiden käytöstä annettuja ohjeita. Valvottavaa tulisi opastaa välineiden oikeaan käyttöön, vaikka valvontavälineet olisivatkin helppokäyttöisiä. Ohjeet olisi hyvä antaa myös kirjallisina.

13 §. Päihteettömyyden valvonta. Pykälään ehdotetaan säännöksiä päihteettömyyden valvonnasta. Ehdotettavan 1 momentin mukaan päihteettömyyttä voitaisiin valvoa puhalluskokein sekä virtsa- ja sylkinäyttein. Puhalluskoeita voitaisiin vaatia valvonta-aikaan liittyvän tapaamisen yhteydessä esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen tukipartioautossa. Valvottava voitaisiin myös velvoittaa saapumaan virtsanäytteen antamista varten Vankiterveydenhuollon tai päihdehuollon yksikköön taikka Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön. Näyte voitaisiin antaa myös terveyskeskuksessa tai päihdehuoltolain (41/1986) mukaisessa yksikössä.

Velvollisuus suostua päihteettömyyden valvontaan olisi riippumaton siitä, epäiltäisiinkö valvottavaa päihteiden käytöstä yksittäisessä tilanteessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvottava ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka sylki- tai virtsanäytteen antamisesta. Tuolloin voitaisiin määrätä otettavaksi verikoe. Säännös vastaisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 22 §:ää ja vankeuslain 16 luvun 7 §:n 4 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin testitulosten varmistamisesta. Jos sylki- tai virtsanäyte osoittautuisi positiiviseksi, sen tulos olisi varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Tällaisten testien laatuvaatimuksista säädetään huumausainetestien tekemisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (218/2005) 3 §:ssä.

Jos valvottavan todettaisiin puhallusnäytteen perusteella olevan 5 §:n ja rangaistusajan suunnitelman vastaisesti alkoholin vaikutuksen alainen, Rikosseuraamuslaitoksen olisi ryhdyttävä 18 tai 19 §:n mukaisiin toimenpiteisiin.

Päihteettömyysvelvoitteen rikkomisen seuraamukset riippuisivat jossain määrin rikkomuksen laadusta ja sen mahdollisesta uusimisesta. Olennaista olisi joka tapauksessa pyrkiä järjestämään valvottavalle tukea päihteiden käytön välttämiseksi.

Huumausaineiden käyttö on rikos, joka on kriminalisoitu rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä. Jos virtsanäytteen varmistus osoittaisi valvottavan käyttäneen huumausainetta, Rikosseuraamuslaitoksen tulisi noudattaa 23 §:n viittaussäännöksen nojalla lisäksi rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momenttia, jonka mukaan asiasta on tehtävä ilmoitus poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle.

Päihteettömyyden valvonta voitaisiin tulevaisuudessa suorittaa myös etävalvontana, esimerkiksi siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies soittaa puhelimella valvottavalle ja velvoittaa tämän suorittamaan puhalluskokeen tätä tarkoitusta varten asennetulla laitteella.

14 §. *Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa.* Ehdotettu säännös mahdollistaisi rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvän velvollisuuden noudattamatta jättämisen yksittäisessä tapauksessa hyväksyttävästä syystä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sellaisista tilanteista, jotka ovat etukäteen tiedossa. Perusteet vastaisivat sisällöltään niitä perusteita, joilla vangille voidaan myöntää poistumislupa tärkeästä syystä. Edellytyksenä olisi, että lupa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa olisi tarpeen pykälässä mainittujen tärkeiden asioiden hoitamiseksi.

Perheeseen liittyvillä syillä tarkoitettaisiin esimerkiksi perhejuhlaan tai lähiomaisen hautajaistilaisuuteen osallistumista, mikä saattaisi edellyttää tilapäistä poistumista paikkakunnalta, jossa valvonta-aika suoritetaan. Muu vastaava täytäntöönpanoon vaikuttava seikka voisi olla esimerkiksi lapsen koulunkäyntiin tai valvottavan työhön liittyvä asia, joka edellyttäisi poistumista valvonnan täytäntöönpanopaikkakunnalta. Valvottava olisi velvollinen hakemaan lupaa etukäteen. Lupa voisi koskea yhtä tai useampaa velvollisuutta. Päätösvallasta säädettäisiin 29 §:ssä. Jos lupa sisältäisi poistumisen Suomen valtion alueelta, valvonta olisi järjestettävä muulla tavalla kuin valvottavan kehon ylle kiinnitettävän valvontalaitteen avulla.

Jos edellä mainittua täytäntöönpanopaikkakunnalta poistumisen tarvetta ei olisi, 1 momentissa tarkoitettujen asioiden hoitaminen voitaisiin pääsääntöisesti sisällyttää rangaistusajan suunnitelman viikoittaiseen aikatauluun.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ennalta arvaamattomasta, pakottavasta syystä, joka estäisi rangaistusajan suunnitelman noudattamisen. Ennalta arvaamattomalla tapahtumalla tarkoitettaisiin esimerkiksi ylivoimaisen esteen kaltaisia tilanteita, kuten julkisen liikenteen ongelmista aiheutunutta myöhästymistä asunnolle palaamisessa tai toimintavelvollisuuden suorittamispaikalle saapumisessa. Tällainen tapahtuma voisi olla myös esimerkiksi valvottavan hoidossa olevan lapsen tai lähiomaisen äkillinen, vakava sairastuminen tai esimerkiksi työpaikalla tapahtunut tulipalo tai vesivahinko, joka estää normaalin työssäkäynnin.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan säännöstä myös siitä, että valvottavan tulisi viivytyksettä ilmoittaa tapahtumasta tai esteestä Rikosseuraamuslaitokselle. Asiasta tehtäisiin erillinen päätös, jossa otettaisiin kantaa siihen, onko syy hyväksyttävä vai ei. Päätös asiasta voitaisiin tehdä tilanteesta ja olosuhteista riippuen ennen poikkeamista, sen aikana taikka jälkeensä. Päätösvallasta säädettäisiin 29 §:ssä.

15 §. *Rangaistusajan suunnitelman muuttaminen.* Ehdotettu säännös sisältäisi mahdollisuuden muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikana. Säännös olisi tarpeen, sillä vuoden pituinen valvonta on suhteellisen pitkä aika, jona valvottavan yhteiskuntaan sopeutumisessa ja muissa olosuhteissa voi tapahtua merkittäviäkin muutoksia. Säännös mahdollistaisi kunkin valvottavan yksilöllisen tilanteen ja olosuhteiden uudelleenarvioinnin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvottavan olosuhteiden muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan perustellun syyn vuoksi olisi syytä muuttaa rangaistusajan suunnitelmaa. Olosuhteiden muutoksella tarkoitettaisiin muun muassa valvottavan elämän- tai perhetilanteen pysyvää vakiintumista tai hänen raitistumistaan siten, että nämä seikat

merkittävästi antavat aihetta arvioida, että esimerkiksi valvontakäyntien harventamisella edistettäisiin valvottavan koulutusmahdollisuuksia tai työnsaantia. Tällöin rangaistusajan suunnitelman muuttaminen voisi olla aiheellista. Myös teknistä valvontaa voitaisiin keventää.

Olosuhteet voivat kuitenkin vuoden pituisena valvonta-aikana muuttua myös niin, että yhden tai useamman 2 ja 4—7 §:ssä säädetyn velvollisuuden ja rangaistusajan suunnitelmassa täsmällisesti määritellyn valvontakeinon tehostaminen olisi aiheellista asianmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Näin voisi olla, jos valvottavalla on vaikeuksia noudattaa hänelle rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksia tai jos hänelle on annettava valvontamääräysten rikkomisesta johtuvia kirjallisia varoituksia tai huomautuksia. Myös velvollisuuksien tai seurantakeinojen lisääminen tapahtuisi rangaistusajan suunnitelmaa muuttamalla. Tarvittaessa esimerkiksi päihdekokeita voitaisiin tihentää, jos on syytä olettaa, että valvottava ei pysy päihteettömänä. Samoin henkilökohtaista tukea ja teknisen valvonnan intensiivisyyttä voitaisiin tarvittaessa lisätä. Muulla olosuhteiden muuttumiseen rinnastettavalla syyllä tarkoitettaisiin valvottavan itse aiheuttamaa tilannetta, esimerkiksi työpaikan vaihtoa taikka muuttoa toiselle paikkakunnalle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa se, miten valvottava suoriutuu rangaistusajan suunnitelman määräyksistä, voisi antaa aihetta muuttaa ehdotetun lain 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmaa valvonta-aikana. Vaikka rangaistusajan suunnitelma on ennen valvonta-ajan alkamista syytä laatia varsin velvoittavaksi, valvottavan käyttäytymisellä, valvontamääräysten noudattamisella ja valvottavan sopeutumisella yhteiskuntaan valvonta-aikana voisi olla merkitystä valvonta-ajan myöhemmissä vaiheissa. Jos valvottava menestyksekkäästi noudattaisi rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja hänen kehityksensä yhteiskuntaan sopeutumisessa antaisi aihetta arvioida tämän kehityksen olevan pysyvää, voitaisiin tilanne arvioida uudelleen ja rangaistusajan suunnitelman määräyksiä tarpeen mukaan muuttaa. Tällöin esimerkiksi valvottavan velvollisuuksia tai valvontatapaamisia voitaisiin vähentää. Käytännössä tämä merkitsisi valvonnan keventämistä eri tavoin tilanteessa, jossa valvottavan sopeutuminen yhteiskuntaan etenee myönteisesti. Tarvittaessa, esimerkiksi jos valvottava osoittaa piittaamattomuutta velvollisuuksien noudattamisesta, velvollisuuksien tai seurantakeinojen lisääminen olisi mahdollista rangaistusajan suunnitelmaa muuttamalla. Esimerkiksi päihdetestien määrää tai teknisen valvonnan intensiivisyyttä voitaisiin tarvittaessa lisätä.

Valvontaa ei kokonaan lakkautettaisi, mutta sen sisältöä voitaisiin mukauttaa valvonta-aikana saatuihin kokemuksiin.

Kysymyksessä olisi valvottavan senhetkisen tilanteen arvioinnin ja tulevaisuuteen kohdistuvan arvion sisältävä kokonaisuus. Kokonaisarviota tehdessään Rikosseuraamuslaitos voisi ehdotetun lain 9 §:n 3 momentissa säädettävällä tavalla pyytää Vankiterveydenhuollon yksiköltä arviota valvottavan riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen. Arvio vastaisi elinkautisvankien vapauttamisharkinnassa tehtävää arviota.

Rangaistusajan suunnitelmaa muutettaessa valvottavaa olisi kuultava. Kuulemiseen sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään asianosaisen kuulemisesta.

Rangaistusajan suunnitelmaa voitaisiin säännöksen nojalla muuttaa useamman kerran. Tarve muuttamiseen määräytyisi kunkin valvottavan tilanteen ja kehityksen myötä. Rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta päättäisi Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus. Päätösvaltaa koskeva säännös olisi lain 29 §:ssä.

16 §. *Este valvonta-ajan täytäntöönpanolle.* Pykälässä säädettäisiin valvonta-ajan jatkamisen esteestä ja esteen seurauksista. Säännös koskisi tilanteita, joissa olosuhteiden muuttuminen estäisi valvonta-ajan täytäntöönpanon asunnossa. Valvonta-ajan jatkamisen este olisi poikkeus tuomioistuimen määräämästä yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta, eikä estettä siksi tulisi tulkita laajasti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa valvottavan 4 §:ssä tarkoitettu asunto vaihtuu tai olosuhteet muuttuvat siten, ettei valvonta-aikaa voida jatkaa siellä. Tällöin valvottavan pysymiselle rangaistusajan suunnitelmassa määrättyssä asunnossa on este. Tällaisen tilanteen voisi laukaista esimerkiksi asumisen estävä vesivahinko. Valvonta-ajan täytäntöönpano voisi estyä myös muusta pakottavasta syystä, esimerkiksi rakennuksessa suoritettavan putkiremontin vuoksi. Säännöksen tarkoittamassa tapauksessa olisi selvitettävä, voidaanko valvonta-aika panna täytäntöön jossakin muussa asunnossa tai muussa rangaistusajan suunnitelmassa valvottavalle määrättävässä paikassa. Rikosseuraamuslaitos vastaisi asian selvittämisestä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvonta-ajan täytäntöönpanoa ei voida jatkaa taikka riittävää valvontaa järjestää 1 momentissa tarkoitettun esteen taikka valvottavan laitoshoidon vaativan sairauden, tapaturman tai muun näihin rinnastettavan esteen vuoksi. Valvottavaa ei kuitenkaan tällaisessakaan tapauksessa voitaisi pitää vapaudessa ilman valvontaa. Pidättämiseen oikeutetun virkamiehen olisi tällöin otettava valvottava säilöön. Säilöön ottamisesta säädettäisiin 24 §:ssä.

Sen jälkeen, kun valvonta-aika olisi säilöönnoton jälkeen muunnettu vankeudeksi, vankia voitaisiin hoitaa Vankiterveydenhuollon yksikköön kuuluvassa sairaalassa tai siirtää hänet hoidettavaksi julkisen terveydenhuollon piiriin. Rikosseuraamuslaitos vastaisi vangin valvonnasta myös Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuolisessa sairaalahoidossa. Vanki voisi olla tällaisessa sairaanhoidossa jo säilöissäpidon aikana. Vankeuslain 10 luvun 2 §:ää, jossa säädetään tilapäisestä hoidosta ja tutkimuksesta vankilan ulkopuolella. Vakavasti sairas vanki voidaan myös vapauttaa vankilasta hoitoa varten vankeuslain 10 luvun 3 §:n perusteella, jolloin valvontaa ei ole. Rangaistusaika kuuluu molemmissa tapauksissa sairaalahoidon aikana. Asialla on merkitystä, jos hoitoa varten vapautettu vanki toipuu ja hänet toimitetaan vankilaan suorittamaan rangaistuksen loppuosaa. Jos kysymyksessä olisi yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa suorittanut vanki, hänen tulisi palata suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

Pykälän 1 ja 2 momenteissa olisi kyse tilanteista, joissa valvonta-ajan jatkaminen estyy valvottavasta riippumattomasta syystä. Rikosseuraamuslaitoksen olisi aktiivisesti pyrittävä järjestämään valvonta-ajan jatkaminen mainituissa tilanteissa esimerkiksi muuttamalla rangaistusajan suunnitelmaa siten, että muuntoa vankeudeksi ei tarvittaisi. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi myös auttaa uuden asunnon järjestämisessä, jos valvonta-ajan jatkaminen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyssä asunnossa olisi mahdotonta. Jäljellä olevan valvonta-ajan muunto vankeudeksi olisi viimesijainen keino tilanteissa, joissa valvonta-ajan jatkaminen estyy täysin valvottavasta riippumattomasta syystä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle velvollisuus 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa ryhtyä toimenpiteisiin asian saattamiseksi syyttäjän ja tuomioistuimen käsiteltäväksi. Syyttäjän olisi viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Esteen todettuaan tuomioistuin muuntaisi valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Muunnossa noudatettavan menettelyn osalta viitataan 26 §:ään.

17 §. Turvatarkastus. Pykälään ehdotetaan säännöstä turvatarkastuksesta. Turvatarkastuksen tarkoituksena olisi varmistaa yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanon turvallisuus ja järjestyksen säilyminen. Säännös vastaisi sisällöltään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 50 §:ää.

Pykälän 1 momentti sisältäisi säännöksen valvottavan tarkastamisesta yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanon turvallisuudesta huolehtimiseksi ja järjestyksen turvaamiseksi. Turvatarkastuksella pyrittäisiin huolehtimaan muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen ja apuvalvojan turvallisuudesta tapaamisten yhteydessä. Tarkastuksella pyrittäisiin myös siihen, että yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano voitaisiin suorittaa ilman, että yleinen järjestys tai valvontaan osallistuvien henkilöiden työ vaikeutuvat.

Pykälän 2 momentti sisältäisi säännöksen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta tarkastaa valvottava käyttäen metallinilmainsinta, muuta vastaavaa teknistä laitetta tai koulutettua koiraa taikka vaatteita tunnustelemalla. Valvottava voitaisiin tarkastaa myös hänen yllään olevia vaatteita koskettamalla.

Turvatarkastuksessa pyrittäisiin varmistamaan, ettei valvottavalla ole hallussaan turvallisuutta vaarantavia esineitä tai aineita, joiden hallussapito on kielletty laissa tai lain nojalla. Henkilön turvallisuudelle vaaraa aiheuttavalla esineellä tarkoitetaan esimerkiksi ilman asianmukaista lupaa hallussa olevaa ampuma-asetta. Kielletyillä aineilla tarkoitettaisiin esimerkiksi huumausaineita ja kielletyillä esineillä huumausaineiden käyttöön liittyviä ruiskuja ja neuloja.

Pykälän 3 momentin nojalla Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voisi ottaa pois turvatarkastuksessa löydetyt aineet ja esineet, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa henkilön, esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tai apuvalvojan, turvallisuudelle taikka joiden hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty. Valvottavalta voitaisiin ottaa pois esimerkiksi ilman lupaa pidetty ampuma-ase taikka hänen hallustaan löydetty huumausaineet. Säännös ei sitä vastoin oikeuttaisi ottamaan pois esimerkiksi keittiöveitsiä. Esineet ja aineet luovutettaisiin poliisille, jos kysymys olisi edellä mainituista esineistä tai aineista, joita valvottavalla ei olisi lain mukaan oikeutta pitää hallussaan. Esimerkki lakisääteisestä hallussapitorajoitteesta on ampuma-aselain (1/1998) mukainen luvanvaraisuus muun muassa aseiden hallussapitoon. Velvollisuus luovuttaa huumausaineet poliisille perustuu huumausainelain 8 §:ään. Pois otetut esineet ja aineet olisi luovutettava poliisille tai, jos siihen ei ole lain mukaan estettä, viipymättä palautettava valvottavalle.

Pykälän 4 momentti sisältäisi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 50 §:n 4 momenttia vastaavan säännöksen vähimmän haitan periaatteen noudattamisesta ja aiheettoman huomion herättämisen välttämisestä.

18 §. Velvollisuuksien rikkominen. Pykälässä säädettäisiin menettelystä epäiltäessä velvollisuuksien rikkomista. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin lain 12 ja 13 §:ään, joissa säädetään rangaistusajan suunnitelmasta, valvottavan yleisistä velvollisuuksista ja päihitteettömyyden valvonnasta.

Velvollisuuksien rikkomistapauksissa Rikosseuraamuslaitos antaisi valvottavalle kirjallisen varoituksen. Rikosseuraamuslaitoksen virkamies olisi varoituksen antaessaan velvollinen kertomaan valvottavalle, että velvollisuuksien toistuvalla rikkomisella voi olla merkitystä arvioitaessa rikkomisen törkeyttä, ja velvollisuuksien törkeä rikkominen johtaa ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Kirjallisesta varoituksesta saisi hakea oikaisua siten kuin 35 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi.

Pykälässä tarkoitettua rikkomista olisivat esimerkiksi myöhästyminen rangaistusajan suunnitelmassa määrätystä kotiinpaluujasta tai valvontatapaamisesta.

Hyvin vähäisissä rikkomistapauksissa pelkkä suullisen huomautuksen antaminen valvottavalle riittäisi. Esimerkiksi pieni, ymmärrettävästä väärinkäsityksestä aiheutunut poikkeaminen valvottavalle määrätystä aikataulusta voisi johtaa huomautuksen antamiseen. Suullisetkin huomautukset olisi kuitenkin valvottavan tilanteen seuraamisen vuoksi kirjattava. Huomautus ei olisi viranomaispäätös eikä sillä olisi oikeusvaikutuksia. Huomautuksesta ei saisi hakea oikaisua.

Pykälän 2 momentissa olisi menettelysäännös, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksen olisi velvollisuuksien rikkomista epäillessään tehtävä asiasta selvitys. Rikkomuksella voisi olla merkitystä mahdollisia myöhempiä seuraamuksia ajatellen, joten asiasta tehtäisiin määrämuotoinen selvitys. Valvottavan oikeusturvan takaaminen vaatisi rikkomistapauksen huolellista tutkimista. Selvityksen sisällöstä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 9 §:n 2 momentissa tarkoitettut, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät viranomaiset ja yksityiset yhteisöt saisivat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle määräysten rikkomisesta. Valvottavan kanssa valvonta-aikana yhteydessä olevat tahot voivat havaita epäilemiään rangaistusajan suunnitelman rikkomuksia, jotka eivät muutoin tulisi Rikosseuraamuslaitoksen tietoon.

19 §. Törkeä velvollisuuksien rikkominen. Pykälässä säädettäisiin törkeän velvollisuuksien rikkomisen tekotavoista ja seuraamuksista.

Pykälän 1 momentissa lueteltaisiin erilaisia törkeän rikkomisen tunnusmerkistön täyttäviä tekotapoja ja määriteltäisiin teon edellytykseksi sen toistuvuus. Törkeää rikkomista olisivat säännöksen mukaan se, että valvottava toistuvasti saapuisi valvonta-aikaan liittyvään tilaisuuteen päihtyneenä, yrittäisi estää teknisten valvontavälineiden toiminnan tai oleskelisi muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa sallitulla alueella. Rikkomisen vakavuusasteen arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon valvottavan aiemmin velvollisuuksien rikkomisesta saamat 18 §:ssä säädettävät kirjalliset varoitukset. Säännöksen ilmaisu ”toistuvasti” tarkoittaisi uudistuvaa velvollisuuksien rikkomista, jolla valvottava osoittaisi piittaamattomuutta velvollisuuksistaan ja haluttomuutta käyttäytymisensä muuttamiseen. Tällaisen toistuvuuden ja piittaamattoman asenteen toteaminen saattaisi edellyttää useampaa, mahdollisesti pitemmällä aikavälillä tehtyä rikkomusta. Esimerkiksi valvontatapaamisten jatkuva laiminlyönti voisi olla velvollisuuksien törkeää rikkomista. Ilmaisua ”toistuvasti” ei siis ole tarkoitus tulkita siten, että järjestyksessä toinen velvollisuuksien rikkominen aina merkitsisi törkeän rikkomisen tunnusmerkistön täyttämistä. Toisaalta jo kaksikin velvollisuuksien rikkomiskertaa voitaisiin katsoa törkeäksi rikkomiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan velvollisuuksien rikkomista pidettäisiin törkeänä myös, jos valvottava rikkoisi 12 tai 13 §:n säädettyjä velvollisuuksiaan tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta valvonta-ajan suorittamisesta. Momentissa tarkoitettua ilmeistä piittaamattomuutta asetetuista velvollisuuksista osoittaisi esimerkiksi se, ettei valvottava pyrkisi lainkaan noudattamaan hänelle rangaistusajan suunnitelmassa asetettuja velvollisuuksia. Tämä voisi ilmetä esimerkiksi jatkuvana oleskeluna muualla kuin valvonta-ajan suorittamiseen määrättyssä asuinpaikassa tai toimintavelvollisuuden laiminlyöntinä kokonaan jo valvonta-ajan alkaessa. Ilmeistä piittaamattomuutta arvioitaisiin kokonaisuutena, jossa otettaisiin huomioon muun muassa tekojen vakavuus, jatkuvuus, valvottavan yleinen

suoriutuminen valvonta-ajan velvollisuuksista sekä hänen elämäntilanteessaan mahdollisesti tapahtuneet muutokset.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että valvottava voidaan ottaa säilöön, jos hän 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla tavalla törkeästi rikkoo velvollisuuksiaan. Säilöönottoon sovellettaisiin, mitä 24 §:ssä säädetään.

Velvollisuuksiaan rikkova valvottava voisi pyrkiä välttelemään rikkomusten selvittämistä. Hän saattaisi myös olla vaarallinen ympäristölleen tai itselleen. Tästä syystä valvottava voitaisiin ottaa säilöön, kunnes törkeä rikkomus on selvitetty ja tuomioistuin on käsitellyt asian.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen ja syyttäjän velvollisuuksista epäiltäessä törkeää velvollisuuksien rikkomista. Rikosseuraamuslaitoksella voisi olla syytä epäillä törkeää rikkomista esimerkiksi tapauksessa, jossa Rikosseuraamuslaitos ei saisi yhteyttä valvottavaan eikä pystyisi paikantamaan häntä teknisen valvonnan keinoin. Rikosseuraamuslaitoksella olisi velvollisuus selvittää epäily ja kirjata asiassa esiin tulleet seikat. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi saattaa asia syyttäjän käsiteltäväksi. Jos syyttäjä katsoisi velvollisuuksia riktun törkeästi, hänen olisi viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa valvottavan törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan, on sen muunnettava valvonta-ajasta suorittamatta oleva osa ehdottomaksi vankeudeksi. Jäljellä olevan valvonta-ajan muuntamisesta vankeudeksi säädettäisiin 26 §:ssä.

20 §. *Nouto velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi.* Pykälästä säädettäisiin mahdollisuudesta noutaa valvottava valvontatapaamiseen mahdollisen velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvottava ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä jättäisi saapumatta valvontatapaamiseen tai hänen epäiltäisiin muulla tavoin rikkoneen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja olisi todennäköistä, että hän pyrkisi välttelemään velvollisuuksien rikkomisen selvittämistä. Tällöin hänet voitaisiin noutaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämään seuraavaan tapaamiseen, joka voisi olla rangaistusajan suunnitelmassa määrätty valvontatapaaminen tai Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämä muu tapaaminen. Poliisiin olisi annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että noudettavaksi määrätty saataisiin aikaisintaan kuusi tuntia ennen valvontatapaamista ottaa kiinni ja säilöön. Nouto olisi pyrittävä suorittamaan niin, ettei tuomittu sen vuoksi joudu tarpeettomasti huomion kohteeksi.

Pykälän 3 momentti sisältäisi viittauksen 29 §:ään, jossa säädettäisiin toimivallasta.

21 §. *Voimakeinojen käyttö.* Pykälässä säädettäisiin oikeudesta voimakeinojen käyttöön. Voimakeinojen käyttö ei olisi itsenäinen toimivaltuus, vaan sen tulisi aina liittyä virkatehtävien hoitoon tässä laissa säädettyjä muita toimivaltuuksia käytettäessä. Näin ollen voimakeinoja ei saisi käyttää muutoin kuin virkatehtävien suorittamiseksi. Voimakeinojen käyttö olisi aina viimesijaista.

Viimesijaisuudesta aiheutuu, että voimakeinojen käytön perusteena olisi yleensä valvottavan vastarinta. Vastarinnalla tarkoitetaan valvottavan aktiivista tai passiivista käyttäytymistä, jolla estetään Rikosseuraamuslaitoksen virkamiestä suorittamasta virkatehtäviään. Tällaista

vastarintaa voisi olla vastaan rimpuileminen tarkastustoimenpidettä, esimerkiksi turvatarkastusta suoritettaessa. Pelkkä sanallinen hyökkäys ei ole vastarintaa, mutta väkivallalla uhkaileminen sen sijaan on.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta käyttää voimakeinoja yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaan liittyvää virkatehtävää suorittaessaan. Voimakeinoja voitaisiin käyttää ainoastaan laissa täsmällisesti määritellyissä ja rajatuissa tilanteissa. Tällaisia tilanteita olisivat henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen torjuminen, muu jonkun terveyttä uhkaavan teon tai tapahtuman torjuminen, valvonta- ja tarkastustehtävän suorittaminen sekä valvontalaitteiden poisottaminen.

Voimakeinojen käyttö kohdistuisi pääsääntöisesti valvottavaan. Ainoastaan poikkeuksellisissa tapauksissa voimakeinojen käyttö voisi kohdistua muuhunkin henkilöön. Tällöin kysymys olisi tilanteesta, jossa voimakeinojen käyttö olisi tarpeen henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun terveyttä uhkaavan teon tai tapahtuman torjumiseksi. Kysymys olisi poikkeuksellisesta tilanteesta, jossa poliisin apuun turvautuminen ei olisi mahdollista.

Muissa pykälän tarkoittamissa tilanteissa voimakeinojen käyttö kohdistuisi valvottavaan. Valvonta- ja tarkastustoimenpiteellä tarkoitetaan esimerkiksi turvatarkastuksen toimittamista ennen Rikosseuraamuslaitoksen ajoneuvoon sijoittamista. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten ja kuljetuksen turvallisuuden takaamiseksi on välttämätöntä, että valvottavalta voidaan ottaa pois luvattomat ja vaaralliset esineet, vaikka hän vastustaisi toimenpidettä.

Valvottavalta, joka kieltäytyy puhalluskokeen suorittamisesta sekä sylki- tai virtsanäytteen antamisesta, voitaisiin ottaa verikoe. Jos valvottava vastustaa toimenpidettä, hänet voitaisiin viedä verikokeen ottamista varten terveyskeskukseen tarvittaessa voimakeinoja käyttäen.

Voimakeinoja voitaisiin käyttää myös valvontalaitteiden pois ottamiseksi.

Muissa kuin ehdotetun pykälän 1 momentissa mainituissa tilanteissa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tulisi pyytää poliisilta virka-apua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimakeinojen käytön oikeutuksesta. Voimakeinojen olisi säännöksen mukaan aina oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Tarpeellisuusvaatimuksella tarkoitetaan, ettei voimakeinoja saisi käyttää varmuuden vuoksi, vaan vasta, jos muut käytettävissä olevat keinot eivät tehoa. Tarpeellisuusvaatimuksesta aiheutuu myös, että voimakeinojen käyttö on lopetettava heti, kun vastarinta loppuu tai tilanne saadaan muuten hallintaan.

Puolustettavuus rinnastuu suhteellisuusperiaatteeseen. Voimakeinojen tulee olla kohtuullisessa ja järkevässä suhteessa virkatoimella tavoiteltavaan päämäärään. Puolustettavuuden arviointia varten 2 momentissa olisi säännös siitä, mitä seikkoja arvioinnissa olisi otettava huomioon. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Säännös vastaisi vankeuslain 18 luvun 6 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että voimankäyttövälineitä saisi käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut virkamies. Voimankäyttövälineistä ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 4 momentissa olisi viittaussäännös, jonka mukaan voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

22 §. *Valvonta-ajaksi lukeminen.* Pykälä sisältäisi valvonta-ajaksi lukemista koskevat säännökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvottava rikkoo 4 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta pysyä asunnossaan. Tällöin suoritetuksi valvonta-ajaksi ei luettaisi aikaa rikkomista seuraavan vuorokauden alusta sen vuorokauden loppuun, jolloin valvottava palaa asuntoon tai otetaan kiinni vankilaan toimittamista varten. Momentin toinen virke sisältäisi poikkeuksen pääsäännöstä, sillä sen mukaan asunnon ulkopuolella vietetty aika kuitenkin luetaan rangaistusajaksi, jos valvottavalla on ollut asunnosta poistumiseen 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu pakottava syy. Suoritetuksi valvonta-ajaksi luetaan myös sellainen aika, joksi valvottavalle on 14 §:n 1 momentin nojalla on myönnetty lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa. Säännöksessä ehdotetaan myös, että 16 §:ssä tarkoitettun esteen ilmetessä sovellettaisiin valvonta-ajaksi lukemisessa samaa laskutapaa kuin asunnosta poistumisessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että aika, jonka tuomittu on ollut otettuna säilöön siten kuin 24 §:ssä säädetään, ja ennen mahdollista valvonta-ajan muuntamista vankeudeksi 26 §:n mukaisessa menettelyssä, luettaisiin valvonta-ajaksi. Näin voisi olla esimerkiksi silloin, kun valvottava on otettu säilöön epäiltyinä 19 §:ssä tarkoitusta törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta, mutta syyttäjä ei nostaisi asiasta syytettä tai tuomioistuimien ei katsoisi, että kysymyksessä olisi ollut törkeä velvollisuuksien rikkominen. Tällöin valvottavan säilöönottoaika luetaan osaksi hänen rangaistuksensa suoritettua valvonta-aikaa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa valvottava valvonta-aikana määrätään tutkintavankeuteen epäillyn rikoksen johdosta. Tutkintavankeus ei aina olisi välttämätön uuden rikoksen selvittämisen aikana, sillä epäilty suorittaisi tuona aikana yhdistelmärankaistuksen valvonta-aikaa, eikä hän näin ollen vaivatta voisi pakoilla tai paeta maasta. Yhdistelmärankaistuksen valvontamääräyksiä ei sen sijaan olisi mahdollista tiukentaa uuden rikosepäilyn johdosta. Uuden rikoksen epäilystä johtuvan tutkintavankeuden aika luettaisiin yhdistelmärankaistuksen valvonta-ajaksi.

23 §. *Viittaussäännökset.* Ehdotettu pykälä sisältäisi viittaussäännökset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain ja rikoslain eräisiin säännöksiin. Viittaustekniikalla mahdollistettaisiin voimassa olevien säännösten soveltaminen.

Pykälän 1 momentin mukaan yhdistelmärankaistukseen kuuluvaan valvonta-aikaan sovelletaan sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 7 §:ssä säädetään valvojasta ja hänen apunaan toimivasta henkilöstä, 8 §:ssä valvojan ja apuvalvojan tehtävistä sekä 57 §:ssä keskusvalvonnan järjestämisestä.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittaussäännöksen henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin (1069/2015). Yhdistelmärankaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen rekisteröinnissä ja muussa käsittelyssä noudatettaisiin, mitä mainitun lain 6 §:n 3—5 momentissa säädettäisiin. Yhdistelmärankaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyviä tietoja olisivat tiedot rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja määräyksistä, valvottavan käyttämästä lääkityksestä, joka näkyy päihdetestissä positiivisena tuloksena, velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksesta sekä muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot.

Pykälän 3 momentti sisältäisi viittaussäännöksen rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momenttiin. Tätä sovellettaisiin, jos valvottava tekee rikoksen vankilan ulkopuolella.

4 luku Menettelysäännökset ja säilöönotto

24 §. *Valvottavan säilöönotto.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa valvottava säilöön ja toimittaa hänet vankilaan. Kysymyksessä olisi turvaamistoimenpide, jolla varmistettaisiin rangaistuksen asianmukainen suorittaminen laissa määritellyissä tilanteissa. Mahdollisia säilöönottotilanteita olisi kaksi: 16 §:ssä säädettävä este valvonta-ajan täytäntöönpanolle ja 19 §:ssä säädettävä törkeä velvollisuuksien rikkominen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin säilöön ottamisesta silloin, kun valvottavalla on valvonta-ajan jatkamiselle 16 §:ssä tarkoitettu täytäntöönpanon este tai valvottavaa todennäköisin syin epäillään 19 §:ssä tarkoitettua törkeästä velvollisuuksien rikkomisesta. Estetilanteissa valvottava olisi otettava säilöön, jos 16 §:n perusteluissa mainittua valvonta-ajan täytäntöönpanopaikaksi soveltuva, korvaavaa asuntoa ei pystyttäisi järjestämään. Velvollisuuksien törkeän rikkomisen tapauksissa säilöönotolla puolestaan varmistettaisiin rikkomuksen selvittäminen ja sen seuraamuksen täytäntöönpano. Mahdollisuutta säilöönottoon tarvitaan, koska valvottavan vapaaehtoista pysymistä Rikosseuraamuslaitoksen tavoitettavissa törkeän rikkomisen selvittämiseksi ei yleensä voitaisi pitää riittävän todennäköisenä. Molemmissa momentissa tarkoitetuissa tilanteissa säilöönotto jätettäisiin kuitenkin tekemättä, jos sitä olisi pidettävä selvästi tarpeettomana. Turvaamistoimenpiteen tarve perustuisi siis yksilölliseen harkintaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin säilöönotosta päättäneen virkamiehen velvollisuudesta ilmoittaa asiasta käräjäoikeudelle. Ilmoitus olisi tehtävä viipymättä, eli viimeistään säilöönottoa seuraavana päivänä. Ilmoituksen tekeminen nopeasti olisi erittäin tärkeää, koska käräjäoikeuden olisi 25 §:n mukaisesti käsiteltävä asia viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Erillistä säilöönottovaatimusta ei tarvittaisi, vaan säilöönottoa koskevan asian käsittely käräjäoikeudessa perustuisi tehtyyn ilmoitukseen. Ilmoitus tehtäisiin valvottavan säilyttämispaikan käräjäoikeudelle tai sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä yhdistelmärangaistusta suorittava asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Pykälän 3 momentissa määriteltäisiin säilöön otetun oikeudellinen asema ja säädettäisiin päätösvallasta. Säilöön otetun kohteluun sovellettaisiin vankeuslakia. Päätösvallasta säilöönotossa olisi viittaus 29 §:n 6 momenttiin. Säilöön ottamisesta päättäisi pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä määritelty pidättämiseen oikeutettu virkamies.

25 §. *Säilöönoton käsittely tuomioistuimessa.* Pykälässä säädettäisiin säilöönoton käsittelystä käräjäoikeudessa.

Pykälän 1 momentin mukaan säilöön ottamista koskeva asia olisi otettava käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai vankilan johtajan tekemästä säilöönottopäätöksestä. Aikaraja olisi sama kuin vangitsemisvaatimuksen käsittelylle asetettu aikaraja pakkokeinolain 3 luvun 5 §:ssä. Säilöönotto tulisi käsitellä käräjäoikeudessa, koska tilanteissa olisi kysymys yhdistelmärangaistusta suorittavan vapaudenmenetyksestä. Käräjäoikeuden päätösvalta täyttäisi vaatimukset, jotka perustuslain 7 § asettaa vapaudenmenetyksestä päättämiseksi. Kysymyksessä olisi pakkokeinoistunto, jossa ei vielä käsiteltäisi valvonta-ajan muuntamista vankeudeksi. Säilöön ottamista koskevassa asiassa käräjäoikeus olisi päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Käsittely yhden tuomarin kokoonpanossa vastaisi vangitsemista koskevan asian käsittelyä käräjäoikeudessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että säilöön ottamista koskevaan päätökseen ei saisi hakea muutosta. Kielto koskisi muutoksenhakua valittamalla ja vastaisi kieltoa, joka on säädetty vangitsemispäätöksestä valittamisesta pakkokeinolain 3 luvun 19 §:ssä. Säilöön otetulla olisi mahdollisuus kannella tuomioistuimen päätöksestä.

26 §. *Valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi.* Pykälässä säädettäisiin valvonta-ajan muuntamisesta ehdottomaksi vankeudeksi. Vankeudeksi muunnettua valvonta-aikaa suoritettavaan sovellettaisiin vankeuslakia.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tuomioistuimen olisi muunnettava valvonta-ajasta jäljellä oleva aika ehdottomaksi vankeudeksi, jos valvonta-ajan suorittamiselle on 16 §:ssä tarkoitettu este tai jos valvottava 19 §:ssä tarkoitettulla tavalla törkeästi rikkoo velvollisuuksiaan. Muuntaminen koskisi valvonta-aikaa sen loppuun asti.

Pykälän 2 momentti sisältäisi muuntokäsittelyä koskevia menettelysäännöksiä. Valvonta-ajan vankeudeksi muuntamista koskeva asia olisi käsiteltävä kiireellisenä, koska valvottava olisi todennäköisesti otettu säilöön ja hänen oikeudellinen asemansa yhdistelmärangaistusta suoritavana tuomittuna tulisi selvittää mahdollisimman pian. Asiassa toimivaltaisia käräjäoikeuksia olisivat se käräjäoikeus, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitelty yhdistelmärangaistusta koskevan rikosasian sekä valvottavaa säilössä pitävän vankilan ja valvottavan asuin- tai oleskelupaikan tuomiopiirien käräjäoikeudet. Vankeudeksi muunto voitaisiin käsitellä yhden tuomarin kokoonpanossa. Valvottava haastettaisiin muuntokäsittelyyn siten kuin oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 11 luvussa säädetään rikosasian vastaajan haastamisesta oikeudenkäyntiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että muuntopäätöksestä tehtävä valitus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Päätös olisi täytäntöönpanokelpoinen muutoksenhausta huolimatta.

27 §. *Muuntosuhde.* Pykälässä säädettäisiin valvonta-ajan muuntamisessa noudatettavasta muuntosuhteesta. Pykälän 1 momentin mukaan valvonta-ajan muuntamisesta ehdottomaksi vankeudeksi yksi päivä suoritamatta olevaa valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta ja päivän osa suoritettua valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta. Muuntosuhde vastaisi asiallisesti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 83 §:ssä säädettyä muuntosuhdetta.

Pykälän 2 momentti sisältäisi viittauksen vankeuslain 3 luvun 1 §:ään. Tämän mukaan määräaikaista vankeusrangaistusta täytäntöönpanossa rangaistusaika lasketaan päivinä. Vuosin ja kuukausin tuomittu vankeusrangaistus muutetaan päiviksi siten, että vuoteen lasketaan 365 päivää ja kuukauteen 30 päivää. Yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan laskemisessa sovellettaisiin vankeuslain laskutapaa.

28 §. *Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen.* Pykälässä säädettäisiin vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan jatkamisesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitos voisi päästää tuomitun, jonka valvonta-aika on 26 §:n mukaan muunnettu ehdottomaksi vankeudeksi, suorittamaan valvonta-aikaa. Tämä olisi mahdollista, jos tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta olisivat parantuneet tai täytäntöönpanon este olisi lakannut siten, että valvonta-ajan jatkaminen olisi tarkoituksenmukaista. Tällaisessa tapauksessa yhdistelmärangaistuksen tarkoitus asteittaisesta siirtymisestä yhteiskuntaan voisi toteutua. Ennen päätöstä Rikosseuraamuslaitos antaisi lausuntonsa asiasta. Valvonta-ajasta suoritettaisiin valvonta-ajasta jäljellä oleva osuus. Päätösvallasta säädettäisiin 29 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskuksen olisi otettava valvonta-ajan jatkamista koskeva asia käsiteltäväksi siten kuin 8—10 §:ssä säädetään viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valvonta-ajan muutospäätöksestä, ja sen jälkeen enintään kolmen kuukauden välein. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että Rikosseuraamuslaitos määräjain arvioisi tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta.

5 luku Päätösvaltaa koskevat säännökset

29 §. Päätösvalta. Pykälässä säädettäisiin päätösvallasta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskuksen päätösvallasta. Säännöksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus vahvistaisi 8 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman ja päättäisi 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että täytäntöönpanojohtaja, täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies vastaisi rikoslain mukaisesta rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja taikka työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättäisi 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta, 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 16 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle, 18 §:n 1 momentissa kirjallisesta varoituksesta, 19 §:ssä tarkoitetusta esityksestä syyttäjälle, ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättäisi 34 §:ssä tarkoitetusta valvottavan etsintäkuulutuksesta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättäisi muusta 13 §:ssä tarkoitetusta päihteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta ja 17 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta sekä turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta ja 18 §:n 1 momentissa tarkoitetusta selvityksestä.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin, että pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n mukainen pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi 20 §:ssä tarkoitetusta noudosta. Päätös tehtäisiin Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä. Pidättämiseen oikeutettu virkamies päättäisi myös 16 ja 19 §:ssä tarkoitetusta valvottavan säilöönnotosta.

Pykälän 7 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön päätösvallasta 28 §:ssä tarkoitetussa tapauksessa, jossa tuomittu sijoitettaisiin suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa. Päätös tehtäisiin vankilan johtajan esityksestä. Ennen päätöstä Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus antaisi 28 §:n mukaan asiasta lausuntonsa. Tuomitun sijoittaminen suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa olisi poikkeuksellinen päätös, jonka johdosta tuomittu hallintoviranomaisen päätöksellä jatkaisi valvonta-ajan suorittamista, vaikka tuomioistuin olisi muuntanut valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi. Päätöksen poikkeuksellisuus ja periaatteellinen merkitys puoltaisivat korkeaa päätöstasoa.

30 §. Virka-apu. Pykälässä säädettäisiin poliisin antamasta virka-avusta. Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa, että valvottava voitaisiin noutaa sieltä, missä hän on ja tarpeen mukaan viedä asuntoonsa tai vankilaan. Säännös koskisi ensi sijassa tilanteita, joissa valvottava arvioidaan vaaralliseksi ja virka-apu on tästä syystä tarpeen.

Pykälän 1 momentti vastaa vankeuslain 1 luvun 11 §:ää. Vankeuslakia sovelletaan mainitun lain 1 §:n mukaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tämän vuoksi poliisin antamasta virka-apusta yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonnan täytäntöönpanossa esitetään lakiin otettavaksi nimenomaista säännöstä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta saada virka-apua pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä, jos valvottava on 16 §:ssä tarkoitettun esteen tai 19 §:ssä tarkoitettun törkeän rikkomuksen epäilyn johdosta otettava säilöön.

6 luku Erinäiset säännökset

31 §. *Kielto soveltaa ehdonalaista vapauttamista ja valvottua koevapautta koskevia säännöksiä.* Pykälässä säädettäisiin, että yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanoon ei sovellettaisi ehdonalaista vapauttamista eikä valvottua koevapautta koskevia säännöksiä. Syynä tälle ratkaisulle on, että yhdistelmärangaistus koostuu vankeusajasta ja sitä välittömästi seuraavasta, yhdistelmärangaistukseen sisältyvästä valvonta-ajasta. Soveltamiskielto koskisi myös tilannetta, jossa valvonta-aika on muunnettu ehdottomaksi vankeudeksi.

32 §. *Yhdistelmärangaistuksen päättymisen.* Pykälässä säädettäisiin yhdistelmärangaistuksen päättymisestä. Pykälän 1 momentin mukaan yhdistelmärangaistus olisi kokonaisuudessaan suoritettu, kun rangaistuksen valvonta-aika tai vankeudeksi muunnettu valvonta-aika on suoritettu.

Pykälän 1 momentin toisen virkkeen mukaan rangaistuksensa kokonaan suorittaneelle valvottavalle on annettava todistus suoritetusta yhdistelmärangaistuksesta. Vastaava säännös sisältyy nyt vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (548/2015) 78 §:n 2 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valvottavan olisi tultava Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön valvonta-ajan täytäntöönpanossa käytettyjen teknisten valvontavälineiden luovuttamista ja muita vapauttamiseen liittyviä toimenpiteitä varten. Näin olisi toimittava valvonta-ajan päättyessä, rangaistusajan suunnitelmassa tarkemmin määräytyvänä ajankohtana. Valvonta-aika voitaisiin päättää myös niin, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies valvontatapaamisen tai muun tapaamisen yhteydessä poistaisi käytöstä ja ottaisi haltuunsa valvonta-ajan täytäntöönpanossa käytetyt tekniset valvontavälineet sekä luovuttaisi vapauttamiseen liittyvät asiakirjat rangaistuksensa suorittaneelle henkilölle.

33 §. *Matkakustannukset.* Pykälän mukaan Rikosseuraamuslaitos korvaisi yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonnan täytäntöönpanoon liittyvät tarpeelliset matkakustannukset valtion varoista. Tällaisia matkakustannuksia voisi syntyä esimerkiksi käynneistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä. Täytäntöönpanon valvontaan liittyvillä matkoilla tarkoitettaisiin myös matkoja, jotka valvottava tekisi terveyskeskukseen päihdetestin antamiseksi.

Lähtökohtana olisi, että valvottava maksaisi toimintaan osallistumisesta aiheutuneet matkakustannukset omilla varoillaan. Valvottava voisi tarvittaessa hakea asuinkunnaltaan toimeentulotukea tai muuta vastaavaa tukea matkakustannusten kattamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan myös 6 §:ssä säädettyyn toimintaan osallistumiseen liittyviä matkakustannuksia voitaisiin korvata valtion varoista, jos se valvottavan varattomuus tai matkakustannusten peruste huomioon ottaen yksittäistapauksessa olisi perusteltua. Korvaus olisi toissijainen ja tulisi kysymykseen esimerkiksi silloin, kun toimeentulotuki ei riittäisi kattamaan näitä kustannuksia.

Matkakustannusten määrällä tarkoitetaan yleensä niiden suurta määrää suhteessa valvottavan toimeentuloon. Tällaisia suuria kustannuksia voisi aiheutua esimerkiksi tilanteessa, jossa valvottava asuu kaukana toimintavelvollisuuden suorituspaikasta. Toimintavelvollisuuden täyttämistä aiheutuvien matkakustannusten korvaaminen voi liittyä myös esimerkiksi tilanteeseen, jossa toimintakyvytön henkilö joutuu turvautumaan muihin kuin julkisiin kulkuvälineisiin esimerkiksi kuntoutukseen osallistuakseen.

Matkoihin tulisi 3 momentin mukaan käyttää halvinta mahdollista kulkuneuvoa eli yleensä julkisen liikenteen kulkuvälinettä, koska kustannukset maksettaisiin halvimmalla julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan. Korvausta voitaisiin tarvittaessa suorittaa myös ennakoon.

34 §. Etsintäkuulutus. Pykälään ehdotetaan säännöstä etsintäkuulutuksesta tapauksessa, jossa valvottavaa ei tavata eikä hänen oleskelupaikkaansa ei saada selville. Tällöin Rikosseuraamuslaitos antaisi hänestä etsintäkuulutuksen.

35 §. Oikaisuvaatimus. Pykälään ehdotetaan säännöstä oikeudesta oikaisuvaatimuksen tekemiseen. Pykälän 1 momentin mukaan valvottava saisi hakea oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee 13 §:n 2 momentissa tarkoitettua verinäytteen ottamista, 14 §:ssä tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta, 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamista, 18 §:ssä tarkoitettua kirjallista varoitusta, 22 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista ja 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimuksia koskevasta päätösvallasta. Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtaja ratkaisisi 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitettua oikaisuvaatimuksen. Pykälän 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua oikaisuvaatimuksen ratkaisisi Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtaja, jollei kysymys ole hänen tekemästään päätöksestä.

Pykälän 3 momentin mukaan oikaisuvaatimus olisi tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Tiedoksiantoon sovelletaan, mitä hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus tulisi toimittaa aluejohtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Jos kysymys on 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettua päätöksestä, oikaisuvaatimus tulisi toimittaa Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtajalle. Oikaisuvaatimus olisi käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovellettaisiin, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

36 §. Valitus hallinto-oikeuteen. Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta hallinto-oikeuteen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun aluejohtajan tai täytäntöönpanojohtajan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Menettelyssä noudatettaisiin, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus tehtäisiin siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä aluejohtajan oikaisuvaatimuksen johdosta annettu päätös on tehty. Täytäntöönpanojohtajan päätöksestä valitus tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valituksentekoajasta. Valitus tehtäisiin 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Momentissa viitattaisiin lisäksi yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 89—92 §:iin, joissa säädettyä sovellettaisiin muutoin valituksen käsittelyyn.

37 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentti sisältäisi valtioneuvoston asetuksen antamistoimivallan. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin säännökset pykälässä mainituista asioista, jotka koskisivat valvonnan lisäksi erilaisia asiakirjojen sisältöä ja kirjaamista koskevia asioita sekä toimintavelvollisuuden sisältöä, voimankäyttövälineitä ja matkakustannusten korvaamista.

Pykälän 2 momentissa olisi valtuussäännös, jonka mukaan Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi antaa tarkempia määräyksiä 2 momentissa mainituista asioista. Määräyksiä Rikosseuraamuslaitos voisi antaa valvonta-ajan valmistelusta, valvonta-ajan suorittamisesta, niistä perusteista, joilla toimintavelvollisuudesta voitaisiin poiketa sekä tilanteista, joita voitaisiin pitää pakottavina ja ennalta arvaamattomina sekä poliisille tehtävän ilmoituksen sisällöstä.

38 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Säännöksen mukaan rikokseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, ja siitä seuraavan rangaistuksen täytäntöönpanoon sovellettaisiin tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

1.3 Laki pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta

Nimike. Lain nimike muutettaisiin vastaamaan sen sisältöä.

1 §. Hakemus. Pykälän 1 momentista poistettaisiin maininta koko rangaistusta suorittavasta.

9 §. Ehdonalaisen vapauttamisen täytäntöönpanokiello. Pykälästä poistettaisiin viittaus kumottavaan rikoslain 2 c luvun 12 §:ään.

1.4 Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta

37 §. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin niin, että maininta koko rangaistuksen suorittamisesta vankilassa korvattaisiin maininnalla yhdistelmärankaistukseen tuomitsemisesta.

Pykälän 4 momentti kumottaisiin tarpeettomana, sillä ehdotuksen mukaan Helsingin hovioikeus ei suorittaisi vapauttamisharkintaa eikä sen tästä syystä tarvitsisi pyytää lausuntoa vangin vaarallisuudesta.

1.5 Laki vankeuslain muuttamisesta

3 luku Rangaistusajan laskeminen

1 §. Määräaikaisen vankeusrangaistuksen pituuden laskeminen. Pykälän 2 momenttiin otettaisiin määritelmä siitä, milloin yhdistelmärankaistus on kokonaan suoritettu. Yhdistelmärankaistus olisi kokonaan suoritettu vasta sitten, kun vankeuden jälkeinen valvonta-aika tai muunnettu vankeus olisi päättynyt.

8 luku Toimintaan osallistuminen

14 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentissa oleva maininta koko rangaistusta suorittavasta vangista muutettaisiin muotoon yhdistelmärankaistusta suorittava vanki.

14 luku Poistumislupa

3 §. *Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisin ajankohta.* Pykälän 1 momentissa oleva maininta koko rangaistusta suorittavasta vangista muutettaisiin yhdistelmärangaistusta suorittavaksi vangiksi. Pykälään lisättäisiin selvyden vuoksi säännös siitä, miten aikaisin ajankohta myöntää poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella yhdistelmärangaistusta suorittavalle laskettaisiin. Tällöin otettaisiin huomioon vain yhdistelmärangaistuksen vankeuden osuus (vankilassaoloaika).

11 §. *Päätösvalta.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännökset päätösvalasta poistumislupamatkan kustannusten maksamisessa. Kysymys olisi muutoksenhakukelpoisesta päätöksestä ja tällä hetkellä vankeuslaista puuttuu säännös siitä, mikä taho päättää poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta. Päätösvalta olisi samalla taholla, joka päättää varsinaisen poistumisluvan myöntämisestä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa oleva maininta koko rangaistuksesta muutettaisiin yhdistelmärangaistukseksi.

19 luku Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §. *Ilmoitukset poliisille.* Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta yhdistelmärangaistuksesta. Ilmoitus poliisille olisi tehtävä yhdistelmärangaistusta suorittavan siirtyessä vankilasta suorittamaan yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa.

1.6 Laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *Yhdyskuntaseuraamusrekisteri.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että se sisältäisi säännöksen yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen käsittelystä. Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyviä tietoja olisivat tiedot rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja määräyksistä, valvottavan käyttämästä lääkityksestä, joka näkyy päihdetestissä positiivisena tuloksena, velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksesta sekä muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot. Ehdotettu 3 momentti olisi tarpeen, jotta yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanotoimiin liittyvästä tietojen käsittelystä olisi säädetty asianmukaisesti. Säännös liittyisi myös yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain 12 §:n 1 momentin 4 kohtaan, jonka mukaan valvottava olisi velvollinen ilmoittamaan Rikosseuraamuslaitokselle valvonta-ajan täytäntöönpanon kannalta välttämättömät tiedot käyttämästään lääkityksestä. Yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen rekisteröinnistä säädettäisiin omana momenttinaan, koska yhdistelmärangaistus ei kuulu varsinaisiin yhdyskuntaseuraamuksiin, vaikka siihen kuuluva valvonta-aika suoritetaankin laitoksen ulkopuolella.

Pykälän 4 momentti muutettaisiin siten, että se vastaisi sisällöltään pykälän tähänastista 3 momenttia.

Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti, joka vastaisi sisällöltään pykälän tähänastista 4 momenttia. Momentissa viitattaisiin tämän lainmuutoksen johdosta pykälän 1—4 momenttiin.

1.7 Laki rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta

2 §. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta yhdistelmärangaistuksesta. Pykälän 3 momentin 11 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että rikosrekisteriin olisi merkittävä yhdistelmärangaistuksen kuuluvan valvonta-ajan alkamisajankohta ja yhdistelmärangaistuksen suorittamisen ajankohta. Rikoslain 2 c luvun 12 §:n mukaan uusi rikos, joka tehdään kolmen vuoden kuluessa yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeusajan päättymisestä, olisi rangaistuksen koventamisperuste, ja tästä syystä myös valvonta-ajan alkamisajankohta olisi merkittävä rikosrekisteriin. Edelleen olisi tehtävä merkintä myös, kun yhdistelmärangaistus on suoritettu loppuun.

1.8 Laki valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta

13 §. *Elinkautisvankien koevapauden valmistelu.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin siten, että pitkäaikaisvankien sijasta pykälä koskisi elinkautisvankeja. Myös pykälän tekstistä poistettaisiin maininnat koko rangaistusta suorittavista vangeista.

32 §. *Päätösvalta.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin tarpeettomana maininta koko rangaistusta suorittavista vangeista. Pykälää muokattaisiin myös kielellisesti.

1.9 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

24 §. *Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat.* Pykälän 1 momentin 27 kohdassa korvattaisiin sana pitkäaikaisvanki sanalla elinkautisvanki. Yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa varten annettu lausunto säädettäisiin salassa pidettäväksi asiakirjaksi.

1.10 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

9 §. *Salassa pidettävä oikeudenkäyntiasiakirja.* Pykälän 1 momentin 4 kohdassa korvattaisiin sana pitkäaikaisvanki sanalla elinkautisvanki. Yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa varten annettu lausunto säädettäisiin salassa pidettäväksi asiakirjaksi.

1.11 Laki eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin myös valvottuun koevapauteen ja yhdistelmärangaistukseen.

1.12 Laki rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta

14 §. *Vapaudessa rangaistusta suorittavan aiheuttama esinevahinko.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että myös valvottua koevapautta suorittavan ja yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa suorittavan aiheuttama esinevahinko korvattaisiin.

2 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Rikoslain 3 luvun 2 §:n mukaan rikokseen sovelletaan sitä lakia, joka oli voimassa kun rikos tehtiin. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan mukaan ketään ei saa pitää syypäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekoihetkellä kansallisen

lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä. Myöskään kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artiklan mukaan rikoksen tekohetkellä sovellettavaa rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

Valvonnan liittäminen koko rangaistuksen suorittamiseen ankaroittaa vaarallisten rikoksenuusijoiden seuraamusjärjestelmää jonkin verran. Tämän vuoksi rikoslain 2 c luvun 11 §:n säännöstä yhdistelmärankaistuksesta ja muita uuteen seuraamukseen liittyviä säännöksiä sovellettaisiin sellaiseen rikokseen, jotka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Riittävää tällöin olisi, että se rikos, josta yhdistelmärankaistus tuomitaan, on tehty lain voimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa tuomitun koko rangaistuksen suorittamiseen vankilassa sovelletaan aikaisempaa lainsäädäntöä eli lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esityksessä ehdotetaan, että nykyinen koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa korvattaisiin uudella seuraamuksella eli yhdistelmärankaistuksella, joka koostuisi ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja sitä seuraavasta pakollisesta vuoden pituisesta valvonta-ajasta. Koska seuraamukseen lisättäisiin pakollinen valvonta, yhdistelmärankaistus olisi siihen tuomituille ankarampi seuraamus kuin koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa.

Esitystä on arvioitava perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Tämän säännöksen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei myöskään saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 artiklan mukaan ketään ei saa pitää syyppäänä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan rikos. Rikoksen tekohetkellä sovellettavissa ollutta rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä. Myöskään kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 15 artiklan mukaan rikoksen tekohetkellä sovellettavaa rangaistusta ankarampaa rangaistusta ei saa määrätä.

Esitystä on arvioitava erityisesti eräiden laillisuusperiaatteeseen sisältyvien vaatimusten kannalta. Näitä ovat tekohetkellä säädettyä ankaramman rangaistuksen käytön kieltö sekä vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittelemisestä laissa.

Siirtymäsäännökseen ehdotetaan selvyuden vuoksi nimenomaista säännöstä siitä, että yhdistelmärankaistus voitaisiin tuomita ainoastaan rikoksesta, joka on tehty lain voimaantulon jälkeen. Tältä osin ehdotus olisi sopusoinnussa edellä mainitun tekohetkeä ankarampaan rangaistukseen määräämistä koskevan kiellon kanssa. Tätä tulkintaa tukee myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö (*Achour v. Ranska*, 29.3.2003, suuren jaoston tuomio).

Yhdistelmärankaistuksesta säädettäisiin rikoslaissa, joten ehdotus toteuttaa myös lailla säätämisen vaatimuksen. Koska yhdistelmärankaistus koostuisi ehdottomasta vankeusrangaistuksesta ja sitä seuraavasta vuoden pakollisesta valvonta-ajasta, ehdotus

merkitsisi vaarallisille rikoksenuusijoille tarkoitetun rangaistusjärjestelmän ankaroitumista. Joissakin, käytännössä todennäköisesti harvoissa tapauksissa, yhdistelmärangaistus voisi koostua myös rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitetun rikoksen rikoslaisa säädetystä enimmäisrangaistuksesta ja sitä seuraavasta vuoden valvonta-ajasta.

Rikoksesta seuraavan enimmäisrangaistuksen tulee lähtökohtaisesti ilmetä rikoksen kriminalisointia koskevasta rikoslain säännöksestä. Lakiin kirjaamisen vaatimuksesta huolehdittaisiin siten, että rikoslain 2 c luvun 11 §:ään kirjattaisiin säännös, jonka mukaan yhdistelmärangaistus koostuisi enintään rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen pituisesta ehdottomasta vankeudesta ja sen jälkeisestä valvonta-ajasta. Lisäksi mahdollisuus poiketa rikoksesta säädetystä enimmäisrangaistuksesta kirjattaisiin rikoslain 6 luvun 2 §:ään. Mainitussa säännöksessä säädetään nykyisin enimmäisrangaistuksesta poikkeamisesta myös määrättäessä yhteinen rangaistus rikoslain 7 luvussa tarkoitetuissa tilanteissa. Ehdotus olisi siten sopusoinnussa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kanssa myös lailla säätämisen sekä sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta koskevien vaatimusten osalta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7 lisäpöytäkirjassa säädetään kaksoisrangaistavuuden (*ne bis in idem*) kiellosta. Yhdistelmärangaistuksessa tuomioistuimien tuomitsi henkilön yhteen rangaistukseen, joka koostuu kahdesta erilaisesta osasta, vankeusajasta ja valvonta-ajasta. Molemmat rangaistuksen osat tuomioistuimien tuomitsee samanaikaisesti ja samassa prosessissa. Ehdotus ei näin ollen ole ongelmallinen kaksoisrangaistavuuden kiellon osalta.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että kriminalisoinneille on oltava painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 23/1997 vp). Mainittu lähtökohta koskee myös rikosoikeudelliseen seuraamusjärjestelmään tehtäviä muutoksia (PeVL 9/2016 vp). Rangaistusseuraamuksen ankaraus on yhteydessä myös suhteellisuusvaatimukseen. Sen tulee olla oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, ja rangaistusjärjestelmän kokonaisuudessaan tulee täyttää suhteellisuuden vaatimukset (PeVL 56/2014 vp ja PeVL 16/2013 vp).

Ehdotettu uusi rangaistus olisi tarkoitettu vaarallisille rikoksenuusijoille. Uuden rangaistuksen tarkoituksena on valvonnan avulla tukea rikoksenuusijaa ja auttaa häntä selviytymään vapaudessa rikoksiin syyllistymättä ehdottoman vankeuden suorittamisen jälkeen. Valvonnalla pyritään suojelemaan muiden henkilöiden henkilökohtaista koskemattomuutta ja turvallisuutta. Ehdotuksella poistettaisiin voimassa olevan lain ilmeinen epäkohta, jossa kaikista vaarallisimmat vangit vapautuvat nykyisin pääosin vailla minkäänlaista valvontaa. Ehdotus on siten painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Suhteellisuutta arvioitaessa on otettava huomioon yhdistelmärangaistukseen tuomitun henkilön vaarallisuus rikoksen uusijana. Tutkimuksissa on todistettu, että todennäköisyys rikoksen uusimiseen laskee ensimmäisen vankeutta seuraavan vapaudessa vietetyn vuoden jälkeen. Erityisesti näistä syistä myös valvonta-ajan lisäyksestä johtuvaa rangaistuksen ankaroitumista voidaan pitää perusteltuna.

Ehdotusta on arvioitava myös perustuslain 7 §:ssä turvatun henkilökohtaisen vapauden rajoittamisen näkökulmasta. Valvonta-aika merkitsee henkilökohtaisen vapauden rajoittamista, koska valvottava on velvollinen olemaan määrättyssä asuinpaikassa valvonnan aikana. Luonnollisesti yhdistelmärangaistukseen kuuluva vankeusaika myös merkitsee henkilökohtaisen vapauden rajoittamista. Henkilökohtaisen vapauden rajoittamisen täytyy täyttää yleiset perusoikeuksien rajoittamisen edellytykset. Rajoituksesta tulee säätää laissa täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Tältä osin esityksellä on merkitystä myös perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kannalta. Laillisuusperiaate edellyttää, että rikoksesta seuraavista rangaistuksista säädetään täsmällisesti laissa. Esimerkiksi ehdonalaisen

HE 268/2016 vp

vapauden valvonnan ehtoja käsitellessään eduskunnan perustuslakivaliokunta on edellyttänyt valvonnan täsmällistä määrittelyä laissa (PeVL 21/2005 vp). Esityksessä ehdotetaan täsmällisiä säännöksiä valvonnan sisällöstä ja täytäntöönpanosta. Päätösvalta valvonta-ajan yksilökohtaisesta sisällöstä olisi Rikosseuraamuslaitoksella.

Ehdotettu valvonta olisi vuoden mittainen, mutta sen sisältöä voitaisiin muuttaa valvonnan edetessä, mikä loisi joustavuutta järjestelmään. Ehdotettu vuoden pituinen valvonta ei olisi pitkä, kun sitä verrataan esimerkiksi ehdonalaisen vapauden valvonta-aikaan, joka voi olla pisimmillään kolme vuotta. Rangaistuksen oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon tämän rikoksentekijäryhmän tekemien rikosten erityinen vakavuus ja rikosten uusimisen todennäköisyys. On kuitenkin huomattava, että törkeissä rikkomistapauksissa seuraamuksena voisi olla, että tuomioistuimien voisi muuntaa jäljellä olevan valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi. Tässäkin tapauksessa tuomittu voisi päästä uudelleen suorittamaan valvonta-aikaa. Ehdotettu sääntely vastaisi ehdonalaisen vapauden jäännösrangaistuksen täytäntöönpanoa koskevaa sääntelyä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 75 §:ssä sillä erolla, että jäännösrangaistuksen täytäntöönpanon enimmäisaika on 14 päivää. Näistä syistä ehdotus ei olisi ongelmallinen myöskään oikeasuhtaisuusvaatimuksen näkökulmasta.

Voimassa olevia yhdyskuntaseuraamuksia koskevia lakeja säädettäessä eduskunnan perustuslakivaliokunta on antanut lausuntonsa hallituksen esityksistä, jotka ovat koskeneet valvontarangaistusta ja sähköistä valvontaa avolaitoksissa koskevaa lainsäädäntöä (PeVL 30/2010 vp) ja valvottua koevapautta koskevaa lainsäädäntöä (PeVL 4/2013 vp). Ehdotetut teknisen valvonnan sisältöä ja toimeenpanoa koskevat säännökset ovat lähtökohdiltaan lähes samanlaiset perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyjen lakien kanssa. Yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanossa valvontalaitteita ei kuitenkaan asetettaisi valvottavan kotiin, vaan valvonta suoritettaisiin kehon ylle kiinnitettävää tai valvottavalla mukana olevaa laitetta käyttäen. Näin ollen viranomaisella ei olisi toimivaltaa päästä valvottavan asuntoon eikä siten myöskään perustuslaissa suojatun kotirauhan piiriin.

Hallituksen käsityksen mukaan lakiehdotukset voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Erityisesti laillisuusperiaatteen ja oikeasuhtaisuusvaatimuksen arvioimiseksi olisi kuitenkin suotavaa, että esityksestä hankittaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 b luvun 5 §:n 1 momentti, 2 c luvun 4, 7 ja 8 §, 10 §:n 4 momentti, 11 §, 12 §, 13 §:n 2 momentti, 14 §:n 1 ja 2 momentti, 6 luvun 1 §:n 2 momentti ja 2 § sekä 7 luvun 6 §:n otsikko ja 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 2 b luvun 5 §:n 1 momentti laissa 520/2001, 2 c luvun 4 ja 7 § sekä 10 §:n 4 momentti laissa 1099/2010, 8 § laissa 628/2013, 11 § laeissa 780/2005, 735/2015 ja 1718/2015, 12 § laeissa 780/2005 ja 628/2013, 13 §:n 2 momentti ja 14 §:n 1 ja 2 momentti laissa 780/2005, 6 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 1195/2014 ja 2 § laissa 515/2003 sekä 7 luvun 6 §:n otsikko ja 1 momentti laissa 751/1997, sekä

lisätään 8 lukuun uusi 10 a § seuraavasti:

2 b luku

Ehdollinen vankeus

5 §

Ehdollisen vankeuden määrääminen täytäntöön pantavaksi

Tuomioistuin voi määrätä ehdollisen vankeuden pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmärangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta rangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmärangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 2 c luvun 11 §:ssä ja 7 luvussa säädetään.

2 c luku

Vankeudesta

4 §

Vankeusrangaistusten yhteenlaskeminen

Jos tuomitun on samalla kertaa suoritettava useita määräaikaista vankeusrangaistuksia tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvia vankeusaikoja, joista ei muodosteta yhteistä vankeusrangaistusta, ne on vankilassa laskettava yhteen.

Elinkautinen vankeusrangaistus käsittää ne vankeusrangaistukset, yhdistelmärangaistukset, sakon muuntorangaistukset ja arestirangaistukset, jotka pannaan täytäntöön samalla kertaa elinkautisen vankeusrangaistuksen kanssa.

7 §

Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaisista vankeusrangaistuksista

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaisia vankeusrangaistuksia suorittava vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksesta ajan, joka saadaan laskemalla yhteen kustakin rangaistuksesta suoritettava aika siihen vaikuttavan 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun määröosan mukaan. Määröosia yhteen laskettaessa päivän osia ei oteta huomioon.

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaisia vankeusrangaistuksia suorittava vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 15 vuotta. Jos samalla kertaa täytäntöön pantavana on yhden tai useamman määräaikaisen vankeusrangaistuksen lisäksi yhdistelmärangaistukseen kuuluvaa vankeusaikaa, vanki on kuitenkin päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 20 vuotta. Valvonnan täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä 11 §:n 5 momentissa säädetään. Enimmäisaikoja laskettaessa otetaan huomioon rangaistuksiin sisältyvät 6 luvun 13 §:n mukaiset vähennykset.

Jos määräaikaista vankeusrangaistusta tai yhdistelmärangaistusta suorittava vanki tai tutkintavanki syyllistyy 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen, tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä, ettei tuomittavaan rangaistukseen sovelleta tämän pykälän 2 momentin säännöksiä rangaistuksista suoritettavista enimmäisajoista.

8 §

Valvottu koevapaus

Vanki voidaan sijoittaa vankilan ulkopuolelle teknisin välinein ja muulla tavoin valvottuun koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista.

10 §

Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Asian käsittelystä Helsingin hovioikeudessa säädetään elinkautisvankien vapauttamismenettelystä annetussa laissa (781/2005).

11 §

Yhdistelmärangaistus

Tuomioistuin voi rangaistukseen tuomitessaan syyttäjän vaatimuksesta päättää, että syytetty tuomitaan yhdistelmärangaistukseen, joka koostuu enintään tapaukseen sovellettavien säännösten mukaan rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen pituisesta ehdottomasta vankeudesta ja sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta, jonka pituus on vuosi. Yhdistelmärangaistukseen ei sovelleta ehdonalaista vapauttamista eikä valvottua koevapautta koskevia säännöksiä.

Edellytyksenä yhdistelmärangaistukseen tuomitsemiselle on, että:

1) rikoksenteikijä tuomitaan määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

2) rikoksenteikijä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syyllistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen tai tehnyt tällaisen rikoksen kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta yhdistelmärangaistuksen vankeusaikaa tai elinkautista vankeutta; ja

3) rikoksenteikijää on rikoksista ilmenevien seikkojen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Jos kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan muu kuin elinkautinen vankeusrangaistus ja ainakin yksi rikoksista on 2 momentin 1 kohdassa mainittu rikos, josta rikoksenteikijä olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava yhdistelmärangaistukseen, rikoksista tuomitaan yhdistelmärangaistus. Yhdistelmärangaistuksen vankeusajan pituuteen sovelletaan mitä 7 luvun 2 §:ssä säädetään yhteisen määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäis- ja vähimmäispituudesta. Myös tässä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa valvonta-ajan pituus on yksi vuosi.

Valvonta-aika on yhteensä yksi vuosi myös, jos täytäntöön pantavana on samaan aikaan useampi yhdistelmärangaistus.

Jos yhdistelmärangaistusta suorittavalla on samaan aikaan täytäntöön pantavana määräaikainen vankeusrangaistus, josta hänet vapautetaan ehdonalaiseen vapauteen, ja hän alkaa samalla suorittaa yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa, täytäntöönpanossa sovelletaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia (/). Ehdonalaisen vapauden koeaika kuluu tänä aikana. Jos ehdonalaisen vapauden koeaika on pitempi kuin yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika, jäljellä olevan koeajan täytäntöönpanossa sovelletaan, mitä ehdonalaisen vapauden koeajasta säädetään.

12 §

Yhdistelmärangaistus koventamisperusteena

Jos yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeusajan suorittanut tekee kolmen vuoden kuluessa vankeusajan päättymisestä rikoksen, josta hänet olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava ehdottomaan vankeuteen, kyseessä on rangaistuksen koventamisperuste.

13 §

Ehdonalaisen vapauden koeaika

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaisen vapauden koeaika ja jäännösrangaistus ovat kolme vuotta.

14 §

Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi

Tuomioistuimien voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmä-rangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmä-rangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 2 c luvun 11 §:ssä ja 7 luvussa säädetään. Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä 7 luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuimen tulee ottaa huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.

Jäännösrangaistus voidaan jättää määräämättä täytäntöön pantavaksi erityisesti silloin, jos:

- 1) suuri osa koeajasta on suoritettu ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tapahtunut;
- 2) jäännösrangaistus on lyhyt;
- 3) koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittava rangaistus on lyhyt; tai
- 4) tekijälle koeajalla tehdystä rikoksesta johtuvan tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen vuoksi jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen.

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

1 §

Rangaistuslajit

Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. Erityinen rangaistus vakavan rikoksen uusineelle on 2 c luvun 11 §:n nojalla tuomittava yhdistelmä-rangaistus.

2 §

Rangaistusasteikko ja siitä poikkeaminen

Rangaistus määrätään noudattaen rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Siitä voidaan poiketa siten kuin 8 ja 8 a §:ssä säädetään. Asteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää tuomittaessa yhdistelmä-rangaistukseen siten kuin 2 c luvun 11 §:ssä säädetään. Asteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää myös tuomittaessa yhteiseen rangaistukseen siten kuin 7 luvussa säädetään.

7 luku

Yhteisestä rangaistuksesta

6 §

Aikaisemmin tuomitun vankeusrangaistuksen tai yhdistelmä-rangaistuksen huomioon ottaminen

Jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdistelmärangaistukseen tuomittua syytetään hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmärangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

8 luku

Vanhentumisesta

10 a §

Tuomitun yhdistelmärangaistuksen raukeaminen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, yhdistelmärangaistuksen raukeamiseen sovelletaan, mitä 10 §:n 2 momentissa säädetään. Tuomitun yhdistelmärangaistuksen raukeamisaika määritellään yhdistelmärangaistuksen vankeusajan pituuden perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rikokseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

2.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään yhdistelmärangaistuksen sisällöstä ja täytäntöönpanosta. Yhdistelmärangaistuksen tuomitsemisen edellytyksistä säädetään rikoslain (39/1889) 2 c luvun 11 §:ssä.

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan ehdottoman vankeuden täytäntöönpanoon sovelletaan, mitä vankeuslaissa (767/2005) säädetään vankeuden täytäntöönpanosta.

2 §

Valvonta-ajan tarkoitus ja sisältö

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan tarkoituksena on suunnitelmallisella ja asteittaisella vapauttamisella ylläpitää ja edistää valvonta-aikaa suorittavan (*valvottavan*) valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan.

Valvonta-ajan sisältönä on valvottavalle rangaistusajan suunnitelmassa asetettu velvollisuus pysyä asunnossaan, olla käyttämättä päihteitä, osallistua hänelle määrättyyn toimintaan, sitoutua valvontaan ja noudattaa muita tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia.

3 §

Täytäntöönpanosta vastaava viranomainen

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanosta vastaa Rikosseuraamuslaitos.

4 §

Asunnossa pysyminen

Valvottava on velvollinen pysymään 8 §:ssä tarkoitettussa asunnossaan rangaistusajan suunnitelmassa ja viikoittaisessa aikataulussa määrätty tuntimäärä vuorokaudessa, kuitenkin enintään yhdeksän tuntia. Velvollisuus pysyä asunnossa on ajoitettava kello 21:n ja kello 6:n väliseen aikaan, jollei 6 §:ssä tarkoitettua toiminnasta aiheutuvasta syystä tai 14 §:ssä tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa muuta johdu.

HE 268/2016 vp

Valvonta-aika voidaan panna täytäntöön myös muussa sopivassa paikassa, johon valvottava hoidon, kuntoutuksen tai muun vastaavan syyn perusteella sijoitetaan. Tällaiseen paikkaan sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään asunnosta.

5 §

Päihteettömyys

Valvottava ei saa olla valvontatapaamisissa, valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvässä työ-, kuntoutus-, koulutus- tai muussa toimintapaikassa eikä täytäntöönpanon edellyttämässä tilaisuuksissa alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alainen.

Valvottava ei saa valvonta-aikana käyttää huumausainelain (373/2008) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettua huumausainetta.

6 §

Toimintaan osallistuminen

Valvottavalle asetetaan rangaistusajan suunnitelmassa velvollisuus tehdä työtä tai osallistua valvontatapaamisiin, kuntoutukseen, toimintaohjelmiin taikka muuhun vastaavaan toimintaan, joka ylläpitää ja edistää hänen sosiaalisia valmiuksiaan ja kykyään elää rikoksetonta elämää. Toiminnan on oltava luonteeltaan sellaista, että sitä voidaan luotettavasti valvoa.

Toimintavelvollisuuteen kuuluvat tapaamiset tai muu toiminta on ajoitettava muuksi kuin kello 21:n ja kello 6:n väliseksi ajaksi, jollei rangaistusajan suunnitelmassa työstä tai toiminnasta aiheutuvasta syystä toisin määrätä. Toimintaa on oltava vähintään viisi ja sitä saa olla enintään 50 tuntia viikossa. Toiminnasta määrätään 8 §:ssä tarkoitettussa rangaistusajan suunnitelmassa.

7 §

Valvonta

Valvonta-ajan rangaistusajan suunnitelman noudattamista valvotaan teknisesti valvottavan haltuun annettavilla taikka hänen ylleen ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä.

Valvonnassa käytettävä tekninen väline ei saa mahdollistaa kotirauhan piiriin ulottuvaa, pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 16 §:ssä tarkoitettua teknistä kuuntelua eikä 10 luvun 19 §:ssä tarkoitettua teknistä katselua.

Rikosseuraamuslaitoksen on pidettävä riittävästi yhteyttä valvottavaan sekä järjestettävä valvojan ja valvottavan välisiä tapaamisia, joiden tarkoituksena on seurata valvottavan olosuhteissa tapahtuvia muutoksia ja tukea häntä rangaistuksen suorittamisessa. Valvonnan sisältö ja tekninen toteutustapa määritellään yksilöllisesti valvottavan arvioidun valvonnan tarpeen perusteella. Päihteettömyyden valvonnasta säädetään 13 §:ssä.

Valvonnassa on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä. Valvonta on toteutettava puuttumatta enempää kenenkään oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

2 luku

Valvontaan sijoittamisen valmistelu

8 §

Rangaistusajan suunnitelma ja aikataulu

Rikosseuraamuslaitos laatii valvonta-ajan rangaistusajan suunnitelman hyvissä ajoin ennen vangin sijoittamista yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvaan valvontaan. Vankia on kuultava suunnitelmaa valmisteltaessa.

Rangaistusajan suunnitelmaan on merkittävä valvonta-ajan alkamisen ja päättymisen päivät. Rangaistusajan suunnitelma sisältää määräykset:

- 1) valvottavan asunnosta ja ajasta, jonka valvottava on velvollinen pysymään asunnossaan;
- 2) toimintavelvollisuuden sisällöstä, viikoittaisesta tuntimäärästä ja tarpeellisista matka-ajoista;
- 3) valvottavan velvollisuudesta olla käyttämättä päihteitä;
- 4) valvonnasta ja sen edellyttämistä teknisistä valvontavälineistä;
- 5) valvontatapaamisista;
- 6) mahdollisista määrättyllä alueella liikkumista tai rikoskumppanin tai muun nimetyn henkilön tapaamista koskevista rajoituksista;
- 7) yhteydenpidosta valvottavan ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä;
- 8) valvonnan asianmukaista täytäntöönpanoa edistävästä tukitoimista;
- 9) muista yhdistelmä-rangaistuksen täytäntöönpanon kannalta välttämättömistä valvotun velvollisuuksista.

Rikosseuraamuslaitos laatii lisäksi viikoittaisen aikataulun valvonta-ajan suorittamiseksi.

Rangaistusajan suunnitelmaa valmisteltaessa on tarpeellisessa määrin oltava yhteistyössä vangin koti- tai asuinkunnan sosiaali-, terveys-, asunto- ja työvoimaviranomaisten, muiden viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

Rangaistusajan suunnitelma annetaan vangille tiedoksi henkilökohtaisesti. Vangille on tarkoin selvitettävä yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-aikaan liittyvien määräysten ja velvollisuuksien sisältö, seuraamukset niiden rikkomisesta sekä muut valvonta-ajan täytäntöönpanon kannalta välttämättömät seikat.

9 §

Valvonta-ajan täytäntöönpanon valmistelu

Rikosseuraamuslaitoksella on velvollisuus selvittää 6 §:ssä tarkoitetun toimintaan osallistumispaikan soveltuvuus valvonta-ajan täytäntöönpanoon.

Valvonta-ajan täytäntöönpanoa varten Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarpeen mukaan olla yhteydessä valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin ja yksityisiin yhteisöihin valvonta-ajan edellytysten selvittämistä tai määräysten noudattamista koskevissa asioissa.

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskuksen on ennen rangaistusajan suunnitelman määräysten vahvistamista pyydettävä Vankiterveydenhuollon yksiköltä arvio valvontaan sijoitettavan vangin riskistä syyllistyä väkivaltarikokseen.

10 §

Muiden kuin vangin kuuleminen

Yhdistelmä-rangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpano edellyttää, että vangin kanssa samassa asunnossa asuvat täysi-ikäiset ovat omasta vakaasta tahdostaan suostuneet valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa. Suostumus on annettava kirjallisena.

Myös vangin kanssa samassa asunnossa asuvan alle 18-vuotiaan mielipide on selvitettävä. Tarvittaessa alaikäistä on kuultava yhteistyössä lastensuojeluviranomaisten kanssa siten kuin lastensuojelulain (417/2007) 20 §:ssä säädetään. Valvonta-ajan täytäntöönpanoon asunnossa ei

HE 268/2016 vp

saa ryhtyä, jos alaikäinen perustellusta syystä vastustaa täytäntöönpanoa ja hän on ikänsä ja kehitystasonsa puolesta kypsä arvioimaan asiaa.

11 §

Suostumuksen peruuttaminen

Jos yhdistelmärangaistukseen tuomitun kanssa samassa asunnossa asuva täysi-ikäinen perustellusta syystä kirjallisesti peruuttaa 10 §:ssä tarkoitetun suostumuksensa, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä, voidaanko yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika panna täytäntöön muussa asunnossa.

Selvitystä tehtäessä tuomittua ja samassa asunnossa asuvaa henkilöä on kuultava.

Jollei yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanolle löydy sopivaa asuntoa, sovelletaan mitä 16 §:ssä säädetään esteestä.

3 luku

Valvottavan velvollisuudet ja niiden noudattamisen valvonta

12 §

Valvottavan yleiset velvollisuudet

Valvottava on velvollinen:

1) pysymään 4 §:ssä tarkoitetussa asunnossaan, noudattamaan 5 §:ssä tarkoitettua päihitteettömyysvelvollisuutta ja osallistumaan 6 §:ssä tarkoitettuun toimintaan rangaistusajan suunnitelmassa määrättyllä tavalla sekä sitoutumaan 7 §:ssä tarkoitettuun valvonta-ajan valvontaan;

2) noudattamaan rangaistusajan suunnitelmaa ja viikoittaista aikataulua;

3) ilmoittautumaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikössä tai poliisilaitoksella Rikosseuraamuslaitoksen määräämällä tavalla;

4) ilmoittamaan Rikosseuraamuslaitokselle valvonta-ajan täytäntöönpanon kannalta välttämättömät tiedot käyttämästään lääkityksestä;

5) käsittelemään huolellisesti 7 §:n 1 momentissa tarkoitettuja valvontavälineitä ja noudattamaan niiden käytöstä annettuja ohjeita.

13 §

Päihitteettömyyden valvonta

Valvottava on velvollinen päihitteettömyytensä valvomiseksi vaadittaessa suorittamaan puhalluskokeen ja antamaan sylki- tai virtsanäytteen. Tällöin hänet voidaan myös velvoittaa menemään soveltuvaan Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön, Vankiterveydenhuollon yksikköön, terveyskeskukseen tai päihdehuoltolaissa (41/1986) tarkoitettuun yksikköön virtsanäytteen antamista varten.

Valvottavalta, joka ilman pätevää syytä kieltäytyy puhalluskokeesta taikka sylki- tai virtsanäytteen antamisesta, voidaan määrätä otettavaksi verinäyte.

Jos valvottavan todetaan sylki- tai virtsanäytteen perusteella käyttäneen päihdyttävää ainetta, tulos on varmistettava laboratoriossa, joka täyttää huumausainetestien tekemisestä säädetyt laatuvaatimukset. Samoin on meneteltävä, vaikka pikatestin tulos on negatiivinen, jos on syytä epäillä, että tulos on virheellinen.

14 §

Lupa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa

Valvottavalle voidaan antaa tapauskohtainen lupa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää määräystä, jos se on tarpeen valvottavan perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon tai työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta hyväksyttävästä syystä. Valvottava on velvollinen hyvissä ajoin etukäteen hakemaan Rikosseuraamuslaitokselta luvan olla noudattamatta suunnitelmaa.

Valvottava saa olla noudattamatta rangaistusajan suunnitelman määräystä ilman etukäteen saatua lupaa, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä valvottavan sairastumisen tai muun yhdistelmärankaistuksen täytäntöönpanoon vaikuttavan pakottavan ja ennalta arvaamattoman syyn vuoksi. Tällöin valvottava on velvollinen ilmoittamaan asiasta viivytyksettä Rikosseuraamuslaitokselle. Ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä säädetään 29 §:ssä.

15 §

Rangaistusajan suunnitelman muuttaminen

Rangaistusajan suunnitelmaa voidaan muuttaa olosuhteiden olennaisen muuttumisen tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi.

Rangaistusajan suunnitelmaa voidaan muuttaa myös, jos se valvottavan velvollisuuksista suoriutumisen huomioon ottaen on perusteltua valvonnan tarpeen tai valvottavalle asetettujen velvollisuuksien uudelleen määrittelemiseksi.

16 §

Este valvonta-ajan täytäntöönpanolle

Jos valvottavan asunto vaihtuu tai olosuhteet hänen asunnossaan muuttuvat siten, ettei valvonta-ajan täytäntöönpanoa voida siellä enää jatkaa, Rikosseuraamuslaitoksen on selvitettävä, voidaanko valvonta-aika panna täytäntöön jossakin muussa asunnossa tai muussa rangaistusajan suunnitelmassa valvottavalle määrättävässä paikassa.

Jollei valvonta-ajan täytäntöönpanoa voida jatkaa taikka riittävää valvontaa järjestää 1 momentissa tarkoitetun esteen taikka valvottavan laitoshoidon vaativan sairauden, tapaturman tai muun näihin rinnastettavan esteen vuoksi, hänet on otettava säilöön siten kuin 24 §:ssä säädetään.

Jos Rikosseuraamuslaitos katsoo, että täytäntöönpanolle on 1 tai 2 momentissa tarkoitettu este, sen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin asian saattamiseksi syyttäjän käsiteltäväksi. Jos syyttäjä katsoo, että valvonta-ajan täytäntöönpanolle on este, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa täytäntöönpanolle olevan este, se muuntaa valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Menettelystä säädetään 26 §:ssä.

17 §

Turvatarkastus

Valvottava saadaan tarkastaa yhdistelmärankaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanon turvallisuudesta huolehtimiseksi ja järjestyksen turvaamiseksi.

Turvataarkastuksessa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus metallinilmaisinta, muuta vastaavaa teknistä laitetta tai koulutettua koiraa käyttäen taikka vaatteita tunnustelemalla tarkastaa valvottava sen varmistamiseksi, ettei valvottavalla ole hallussaan esinettä tai ainetta, jolla voidaan aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle taikka jonka hallussapito on muuten laissa tai lain nojalla kielletty.

Turvataarkastusta tekevällä Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus ottaa pois turvataarkastuksessa tai muuten löydetty 2 momentissa tarkoitettu esine ja aine. Pois otetut esineet ja aineet on luovutettava poliisille tai, jos siihen ei ole lain mukaan estettä, viipymättä palautettava valvottavalle.

Turvataarkastuksessa on vältettävä aiheettoman huomion herättämistä. Tarkastus on tehtävä puuttumatta enempää kenenkään oikeuksiin ja aiheuttamatta suurempaa haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

18 §

Velvollisuuksien rikkominen

Jos valvottava rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksiaan, Rikosseuraamuslaitoksen on annettava hänelle kirjallinen varoitus. Varoituksen antamisen yhteydessä valvottavalle on ilmoitettava, mitä velvollisuuksien rikkomisen jatkamisesta voi seurata. Jos velvollisuuksien rikkomisen todetaan olevan vähäistä eikä se ole toistuvaa, valvottavalle voidaan kirjallisen varoituksen sijasta antaa huomautus.

Velvollisuuksien rikkomista epäiltäessä Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä asiasta selvitys.

Valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät viranomaiset ja yksityiset yhteisöt saavat salassapitoa koskevien säännösten estämättä ilmoittaa Rikosseuraamuslaitokselle siitä, että valvottava on rikkonut rangaistusajan suunnitelmassa tarkoitettuja määräyksiä.

19 §

Törkeä velvollisuuksien rikkominen

Valvottava rikkoo törkeästi velvollisuuksiaan, jos hän toistuvasti:

- 1) saapuu valvonta-aikaan liittyvään tilaisuuteen päihtyneenä;
- 2) yrittää estää teknisten valvontavälineiden toiminnan;
- 3) oleskelee muualla kuin rangaistusajan suunnitelmassa sallitulla alueella.

Velvollisuuksien rikkomista pidetään törkeänä myös, jos valvottava rikkoo 12 tai 13 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia tavalla, joka osoittaa ilmeistä piittaamattomuutta valvonta-ajan asianmukaisesta suorittamisesta.

Jos valvottava 1 tai 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rikkoo törkeästi velvollisuuksiaan, hänet voidaan ottaa säilöön siten kuin 24 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen on törkeää velvollisuuksien rikkomista epäillessään viivytyksettä ryhdyttävä toimenpiteisiin asian saattamiseksi syyttäjän käsiteltäväksi. Jos syyttäjä katsoo valvottavan törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan, hänen on viipymättä saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Jos tuomioistuin toteaa valvottavan törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan, se muuntaa valvonta-ajasta suorittamatta olevan osan ehdottomaksi vankeudeksi. Menettelystä säädetään 26 §:ssä.

20 §

Nouto velvollisuuksien rikkomisen selvittämiseksi

HE 268/2016 vp

Jos valvottava jättää ilman Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen tiedossa olevaa hyväksyttävää syytä saapumatta valvontatapaamiseen tai hänen epäillään muulla tavoin rikkoneen rangaistusajan suunnitelmassa määrättyjä velvollisuuksiaan ja on todennäköistä, että hän pyrkii välttelemään asian selvittämistä, hänet voidaan asian selvittämiseksi noutaa Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen määräämään seuraavaan tapaamiseen. Poliisin on annettava noudon toteuttamiseksi virka-apua, jollei noutoa ole pidettävä selvästi epätarkoituksenmukaisena.

Noudettavaksi määrätty saadaan aikaisintaan kuusi tuntia ennen valvontatapaamista ottaa kiinni ja säilöön. Nouto on pyrittävä suorittamaan niin, ettei valvottava sen vuoksi joudu tarpeettomasti huomion kohteeksi.

Noutoa koskevasta päätösvallasta säädetään 29 §:ssä.

21 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvää virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai jonkun muun henkilön terveyttä uhkaavan teon tai tapahtuman torjumiseksi, valvonta- ja tarkastustehtävän suorittamiseksi sekä valvontalaitteiden pois ottamiseksi.

Voimakeinojen on oltava tarpeellisia ja olosuhteisiin nähden puolustettavia. Puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Voimankäyttövälineitä saa käyttää ainoastaan asianmukaisen koulutuksen saanut virkamies.

Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

22 §

Valvonta-ajaksi lukeminen

Jos valvottava rikkoo 4 §:ssä tarkoitettua velvollisuutta pysyä asunnossaan, suoritetuksi valvonta-ajaksi ei lueta aikaa rikkomista seuraavan vuorokauden alusta sen vuorokauden loppuun, jolloin valvottava palaa asuntoon tai hänet otetaan kiinni asuntoon palauttamista tai säilöönottoa varten. Jos asunnosta poistumiseen on ollut 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu pakottava syy, aika luetaan kuitenkin suoritetuksi valvonta-ajaksi. Myös 16 §:ssä tarkoitettun esteen vuoksi suorittamatta jäänyt valvonta-aika luetaan rangaistusajaksi.

Aika, jonka tuomittu on ollut säilössä, luetaan suoritetuksi valvonta-ajaksi.

Jos valvottava valvonta-aikana määrätään tutkintavankeuteen epäillyn rikoksen johdosta, tutkintavankeudessa kulunut aika luetaan yhdistelmärankaistuksen rangaistusajaksi.

23 §

Viittaussäännökset

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, yhdistelmärankaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanossa noudatetaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 7 §:ssä säädetään valvojasta ja hänen apunaan toimivasta henkilöstä, 8 §:ssä valvojan ja apuvalvojan tehtävistä ja 57 §:ssä keskusvalvonnan järjestämisestä.

HE 268/2016 vp

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvien tietojen käsittelyssä noudatetaan, mitä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 6 §:n 3—5 momentissa säädetään.

Jos valvottava tekee rikoksen vankilan ulkopuolella, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:n 2 momentissa säädetään.

4 luku

Menettelysäännökset ja säilöönotto

24 §

Valvottavan säilöönotto

Valvottava otetaan rangaistuksen täytäntöönpanon varmistamiseksi turvaamistoimenpiteenä säilöön, jos hänellä on este valvonta-ajan täytäntöönpanolle tai jos hänen todennäköisin syin epäillään törkeästi rikkoneen velvollisuuksiaan eikä turvaamistoimenpidettä ole pidettävä selvästi tarpeettomana. Säilöön otettu on toimitettava lähimpään vankilaan tai vankilaan, jossa hän on suorittanut yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeusajan.

Rikosseuraamuslaitoksen on viipymättä ja viimeistään säilöön ottamista seuraavana päivänä ilmoitettava asiasta säilyttämispaikkakunnan käräjäoikeudelle tai sille käräjäoikeudelle, jonka tuomiopiirissä yhdistelmärangaistusta suorittava asuu tai vakinaisesti oleskelee.

Säilöön otetun kohteluun sovelletaan vankeuslakia. Päätösvallista säädetään 29 §:n 6 momentissa.

25 §

Säilöönoton käsittely tuomioistuimessa

Käräjäoikeuden on otettava säilöön ottamista koskeva asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua säilöön ottamisesta. Käräjäoikeuden päätös säilöönotosta on voimassa siihen asti, kun käräjäoikeus on tehnyt valvonta-ajan muuntamista koskevan ratkaisunsa. Käräjäoikeuden on määrättävä säilöön otettu päästettäväksi vapaaksi, jos edellytyksiä säilössä pitämiselle ei ole. Käräjäoikeus on päätösvaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja.

Säilöön ottamista koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta.

26 §

Valvonta-ajan muuntaminen vankeudeksi

Valvonta-ajan ehdottomaksi vankeudeksi muuntamisen perusteista säädetään 16 ja 19 §:ssä.

Valvonta-ajan vankeudeksi muuntamista koskeva asia on käsiteltävä kiireellisenä siinä käräjäoikeudessa, joka on ensimmäisenä oikeusasteena käsitellyt kyseisen rikosasian, jonka tuomiopiirissä olevassa vankilassa tuomittu on otettu säilöön tai jonka tuomiopiirissä tuomittu asuu tai vakinaisesti oleskelee. Käräjäoikeus on toimivaltainen, kun siinä on yksin puheenjohtaja. Muuten noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään.

Valitus, jolla haetaan muutosta tuomioistuimen tekemään ratkaisuun, on käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimen päätös voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta.

27 §

Muuntosuhde

Valvonta-ajan muuntamisessa ehdottomaksi vankeudeksi yksi päivä suorittamatta olevaa valvonta-aikaa vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos valvonta-aikaan kuuluvasta päivästä on suoritettu osa, se katsotaan kokonaan suoritetuksi päiväksi. Muutoin yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan laskemiseen sovelletaan, mitä vankeuslain 3 luvun 1 §:ssä säädetään.

28 §

Vankeudeksi muunnetun valvonta-ajan suorittaminen

Rikosseuraamuslaitos voi päästää tuomitun, jonka valvonta-aika on muunnettu vankeudeksi, uudestaan suorittamaan valvonta-aikaa, jos tuomitun edellytykset suoriutua valvonta-ajasta ovat parantuneet siten, että valvonta-ajan suorittaminen on tarkoituksenmukaista. Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus antaa lausuntonsa valvonta-ajan suorittamisen edellytyksistä. Valvonta-ajasta suoritetaan tällaisessa tapauksessa ennen vankeudeksi muuntamista suorittamatta oleva osa, josta vankeutena suoritettu aika vähennetään.

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskuksen on arvioidessaan valvonta-ajan jatkamista tehtävä 8—10 §:ssä tarkoitetut toimenpiteet viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valvonta-ajan muutospäätöksestä, ja sen jälkeen enintään kolmen kuukauden välein.

5 luku

Päätösvaltaa koskevat säännökset

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus vahvistaa 8 §:ssä tarkoitetun rangaistusajan suunnitelman ja päättää 15 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Täytäntöönpanojohtaja, täytäntöönpanopäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty muu virkamies vastaa rangaistusajan laskemisesta ja 22 §:ssä tarkoitetusta rangaistusajaksi lukemisesta.

Vankilan johtaja, työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamisesta;
- 2) 14 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetusta ilmoituksen johdosta tehtävästä päätöksestä;
- 4) 16 §:ssä tarkoitetusta selvityksestä ja esityksestä syyttäjälle;
- 5) 18 §:n 1 momentissa kirjallisesta varoituksesta;
- 6) 19 §:ssä tarkoitetusta esityksestä syyttäjälle;
- 7) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamisesta.

Yhdyskuntaseuraamustoimiston johtaja tai työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja päättää 34 §:ssä tarkoitetusta etsintäkuulutuksesta.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies päättää muusta 13 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta kuin verinäytteen ottamisesta ja 17 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta sekä

HE 268/2016 vp

turvataarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta ja 18 §:n 1 momentissa tarkoitusta selvityksestä.

Pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää 20 §:ssä tarkoitettua noudosta Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä sekä 16 ja 19 §:ssä tarkoitettua valvottavan säilöönnotosta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää vankilan johtajan esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

30 §

Virka-apu

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus saada virkatehtävänsä suorittamiseksi poliisilta poliisilain (872/2011) mukaista virka-apua.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus 16 ja 19:ssä tarkoitettua säilöönottoa varten saada virka-apua pidättämiseen oikeutetulta virkamieheltä.

6 luku

Erinäiset säännökset

31 §

Kielto soveltaa ehdonalaista vapauttamista ja valvottua koevapautta koskevia säännöksiä

Yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanoon ei sovelleta ehdonalaista vapauttamista eikä valvottua koevapautta koskevia säännöksiä.

32 §

Yhdistelmärangaistuksen päätyminen

Yhdistelmärangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun valvonta-aika tai vankeudeksi muunnettu valvonta-aika on suoritettu. Rangaistuksensa kokonaan suorittaneelle valvottavalle on annettava todistus suoritettua yhdistelmärangaistuksesta.

Kun valvonta-aika rangaistusajan suunnitelmassa tarkemmin määräytyvänä ajankohtana päättyy, valvottavan on tultava Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön valvonta-ajan täytäntöönpanossa käytettyjen teknisten valvontavälineiden luovuttamista ja muita vapauttamiseen liittyviä toimenpiteistä varten. Valvonta-aika voidaan päättää myös niin, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies valvontatapaamisen tai muun tapaamisen yhteydessä poistaa käytöstä ja ottaa haltuunsa valvonta-ajan täytäntöönpanossa käytetyt tekniset valvontavälineet sekä luovuttaa vapauttamiseen liittyvät asiakirjat rangaistuksensa suorittaneelle henkilölle.

33 §

Matkakustannukset

Valvottavalle maksetaan täytäntöönpanon valvontaan liittyvät tarpeelliset matkakustannukset valtion varoista.

HE 268/2016 vp

Myös 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun toimintaan liittyvät matkakustannukset voidaan korvata valtion varoista, jos se valvottavan varattomuus tai matkakustannusten peruste huomioon ottaen on yksittäistapauksessa perusteltua.

Kustannukset maksetaan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuvien kustannusten mukaan.

34 §

Etsintäkuulutus

Jos valvottava on otettava säilöön, häntä ei tavata eikä hänen oleskelupaikkaansa saada selville, Rikosseuraamuslaitos antaa hänestä etsintäkuulutuksen.

35 §

Oikaisuvaatimus

Valvottava saa hakea oikaisua Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee:

- 1) 13 §:n 2 momentissa tarkoitetun verinäytteen ottamista;
- 2) 14 §:ssä tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta;
- 3) 17 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksessa löydettyjen esineiden ja aineiden poisottamisesta;
- 4) 18 §:ssä tarkoitettua kirjallista varoitusta;
- 5) 22 §:ssä tarkoitettua rangaistusajaksi lukemista;
- 6) 33 §:ssä tarkoitettujen matkakustannusten korvaamista.

Rikosseuraamuslaitoksen aluejohtaja ratkaisee 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Edellä 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen ratkaisee Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtaja, jollei kysymys ole hänen tekemästään päätöksestä.

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan aluejohtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajalle tai vankilan johtajalle. Jos kysymys on 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanojohtajalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

36 §

Valitus hallinto-oikeuteen

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun aluejohtajan tai täytäntöönpanojohtajan päätökseen taikka muuhun täytäntöönpanojohtajan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Valitus tehdään siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä aluejohtajan oikaisuvaatimuksen johdosta annettu päätös on tehty. Täytäntöönpanojohtajan päätöksestä valitus tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Muutoin valituksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 89—92 §:ssä säädetään.

37 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin:

- 1) yhdistelmärankaistuksen valvonta-aikaan liittyvien asiakirjojen laatimisesta, käsittelystä ja sisällöstä;
 - 2) turvatarkastuksesta ja sen kirjaamisesta;
 - 3) valvottavan epäillyn päihtymystilan toteamisesta ja kirjaamisesta;
 - 4) velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta;
 - 5) toiminnasta, joka voidaan hyväksyä 6 §:ssä tarkoitetuksi toiminnaksi;
 - 6) turvatarkastuksesta ja poliisille luovutettavien esineiden ja aineiden kirjaamisesta;
 - 7) säilöönottopäätöksen muodosta ja sisällöstä;
 - 8) sallituista voimankäyttövälineistä;
 - 9) valvottavalle aiheutuneiden matkakustannusten korvaamisesta;
 - 10) vapauttamisen ajankohdan määräytymisestä.
- Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voi antaa tarkemmat määräykset:
- 1) valvonta-ajan valmistelusta;
 - 2) valvonta-ajan suorittamisesta;
 - 3) toimintavelvollisuudesta poikkeamisen perusteista;
 - 4) 14 §:n 2 momentissa tarkoitetuista pakottavista ja ennalta arvaamattomista tilanteista sekä mainitussa momentissa tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä;
 - 5) vapauttamisessa noudatettavasta menettelystä.

38 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rikokseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, ja siitä seuraavan rangaistuksen täytäntöönpanoon sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) nimike, 1 §:n 1 momentti ja 9 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti ja 9 § laissa 737/2011, seuraavasti:

Laki

elinkautisvankien vapauttamismenettelystä

1 §

Hakemus

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella.

9 §

Ehdonalaisen vapauttamisen täytäntöönpanokielto

Kun Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö saattaa ehdonalaista vapauttamista koskevan asian rikoslain 2 c luvun 10 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla Helsingin hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi, hovioikeus voi kieltää ehdonalaista vapauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon uuden käsittelyn ajaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, ja
muutetaan 17 luvun 37 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, seuraavasti:

17 luku

Todistelusta

37 §

Ennen kuin tehdään rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettu päätös yhdistelmärangaistukseen tuomitsemisesta, syytetyn mielentila on määrättävä tutkittavaksi. Tuomioistuimen on samalla pyydettävä lausunto siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 3 luvun 1 §:n 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 2 momentti, 14 luvun 3 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 ja 2 momentti ja 19 luvun 5 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 1 §:n 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 2 momentti ja 19 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 393/2015 ja 14 luvun 3 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 ja 2 momentti laissa 735/2011, seuraavasti:

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

1 §

Määräaikaisen vankeusrangaistuksen pituuden laskeminen

Rangaistuksesta rikoslain (39/1889) 6 luvun 13 §:n nojalla tehtävä vapaudenmenetystä vastaava vähennys lasketaan päivinä. Vähennys otetaan rangaistuksen täytäntöönpanossa huomioon sen pituisena kuin tuomioistuimen päätöksessä on määrätty. Samaa kalenteriaikaa koskeva vähennys otetaan huomioon vain kerran. Jos tuomittu on mainittuna kalenteriaikana suorittanut vankeusrangaistusta tai muutorangaistusta, vähennystä ei lasketa tältä ajalta. Vankeusrangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun rikoslain 2 c luvun 13 §:ssä tarkoitettu koeaika on päättynyt. Yhdistelmärangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun vankeuden jälkeinen valvonta-aika tai vankeudeksi muunnettu valvonta-aika on päättynyt.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

14 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua yhdistelmärangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta ja sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen.

14 luku

Poistumislupa

3 §

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisin ajankohta

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää, kun rangaistusajasta vangin rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonlaiseen vapauteen päästämiseen tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeuden osuudesta (vankilassaoloaika) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin poistumisluvasta ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa:

- 1) hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmärangaistusta suorittava vanki 2—5 §:n perusteella;
 - 2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.
-

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä yhdistelmärangaistukseen tuomitun vangin vankilasta vapauttamisesta on ilmoitettava poliisille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015)
6 §:n 3 ja 4 momentti ja
lisätään 6 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

6 §

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri sisältää yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisen valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät tiedot rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja määräyksistä, valvottavan käyttämästä päihdetestissä positiivisena tuloksena näkyvästä lääkityksestä, velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksesta sekä muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot.

Yhdyskuntaseuraamusrekisteriin sisältyy sosiaalityön asiakasrekisteri, joka sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin liittyviä tietoja rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaalihuollon tarpeesta, hänen saamistaan sosiaalihuollon palveluista ja tukitoimista sekä muista sosiaalihuollon etuuksista. Sosiaalityön asiakasrekisteriin sisältyviin tietoihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja muusta tietojen käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015).

Rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin saadaan sisällyttää 1—4 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömiä tietoja myös rikoksesta epäiltyjen ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien lähiomaisista tai muista henkilöistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 2 §:n 1 momentti ja 3 momentin 11 kohta, sellaisina kuin ne ovat, ensiksi mainittu laissa 331/2011 ja toiseksi mainittu laissa 215/2012, seuraavasti:

2 §

Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeuteen, yhdistelmärankaistukseen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1446/2007) tai asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta tai valvontarangaistuksesta. Rikosrekisteriin merkitään myös tiedot ratkaisuista, joilla oikeushenkilö on tuomittu yhteisösakkoon.

Rikosrekisteriin merkitään seuraavat tiedot:

11) vankilasta vapauttaminen, suorittamatta oleva jäännösrangaistus, ehdonalaisten vapauden koeajan päätyminen, yhdistelmärankaistukseen kuuluvan valvonta-ajan alkaminen ja yhdistelmärankaistuksen suorittaminen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 13 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 32 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 13 §:n otsikko ja 1 momentti ja 32 §:n 1 momentti laissa 404/2015 ja 13 §:n 2 momentti laissa 1643/2015, seuraavasti:

13 §

Elinkautisvangin koevapauden valmistelu

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitetut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangin sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiaa hoitavan rikosseuraamusalueen arviointikeskukseen.

Arviointikeskuksen on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin sekä tarvittaessa kutsuttava vanki henkilökohtaisesti arviointikeskukseen arvion tekemistä varten. Arviointikeskus antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta suorittavan vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa koskee poistumista Suomen valtion alueelta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 27 kohta, sellaisena kuin se on laissa 405/2015, seuraavasti:

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

27) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta syytetylle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, valvontarangaistuksen edellytysten selvittämisestä, rangaistusajan suunnitelmasta, vapauttamissuunnitelmasta, valvontasuunnitelmasta tai elinkautisvangin vapauttamismenettelyä tai yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa varten annetusta lausunnosta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 9 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 406/2015, seuraavasti:

9 §

Salassa pidettävä oikeudenkäyntiasiakirja

Oikeudenkäyntiasiakirja on pidettävä salassa siltä osin kuin se sisältää:

4) tietoja rikoksesta syytetylle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, elinkautisvangin vapauttamismenettelyä tai yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa varten annetusta lausunnosta tai rikosrekisteristä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain (894/1946) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 334/2011, seuraavasti:

1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää. Lakia sovelletaan lisäksi henkilöön, joka suorittaa ehdonalaisen vapauden valvontaan, valvotun koevapauden valvontaan tai yhdistelmärankaistukseen kuuluvaan valvonta-aikaan sisältyviä tehtäviä tai ohjelmia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 14 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 335/2011, seuraavasti:

14 §

Vapaudessa rangaistusta suorittavan aiheuttama esinevahinko

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomittu, yhdistelmärankaistuksen valvontaa suorittava tai valvottuun koevapauteen sijoitettu on aiheuttanut palvelupaikan tai työelämään ja työn tekemiseen liittyvän perehtymispaikan järjestäjälle taikka sivulliselle suorittaessaan rangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 26 päivänä tammikuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström

1.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 b luvun 5 §:n 1 momentti, 2 c luvun 4, 7 ja 8 §, 10 §:n 4 momentti, 11 §, 12 §, 13 §:n 2 momentti, 14 §:n 1 ja 2 momentti, 6 luvun 1 §:n 2 momentti ja 2 § sekä 7 luvun 6 §:n otsikko ja 1 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat, 2 b luvun 5 §:n 1 momentti laissa 520/2001, 2 c luvun 4 ja 7 § sekä 10 §:n 4 momentti laissa 1099/2010, 8 § laissa 628/2013, 11 § laeissa 780/2005, 735/2015 ja 1718/2015, 12 § laeissa 780/2005 ja 628/2013, 13 §:n 2 momentti ja 14 §:n 1 ja 2 momentti laissa 780/2005, 6 luvun 1 §:n 2 momentti laissa 1195/2014 ja 2 § laissa 515/2003 sekä 7 luvun 6 §:n otsikko ja 1 momentti laissa 751/1997, sekä
lisätään 8 lukuun uusi 10 a § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 b luku

2 b luku

Ehdollinen vankeus**Ehdollinen vankeus**

5 §

5 §

*Ehdollisen vankeuden määrääminen täytäntöönpantavaksi**Ehdollisen vankeuden määrääminen täytäntöönpantavaksi*

Tuomioistuimien voi määrätä ehdollisen vankeuden pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöönpantavasta rangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään.

Tuomioistuimien voi määrätä ehdollisen vankeuden pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmärangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöönpantavasta rangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmärangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomittavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 2 c luvun 11 §:ssä ja 7 luvussa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 c luku

2 c luku

Vankeudesta**Vankeudesta**

4 §

4 §

*Vankeusrangaistusten yhteenlaskeminen**Vankeusrangaistusten yhteenlaskeminen*

Jos tuomitun on samalla kertaa suoritettava useita määräaikaista vankeusrangaistuksia, joista ei muodosteta yhteistä vankeusrangaistusta, ne on vankilassa laskettava yhteen.

Elinkautinen vankeusrangaistus käsittää ne vankeusrangaistukset, sakon muuntorangaistukset ja arestirangaistukset, jotka pannaan täytäntöön samalla kertaa elinkautisen vankeusrangaistuksen kanssa.

Jos tuomitun on samalla kertaa suoritettava useita määräaikaista vankeusrangaistuksia tai yhdistelmä-rangaistuksia, joista ei muodosteta yhteistä vankeusrangaistusta, ne on vankilassa laskettava yhteen.

Elinkautinen vankeusrangaistus käsittää ne vankeusrangaistukset, yhdistelmä-rangaistukset, sakon muuntorangaistukset ja arestirangaistukset, jotka pannaan täytäntöön samalla kertaa elinkautisen vankeusrangaistuksen kanssa.

7 §

7 §

*Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaista vankeusrangaistuksista**Ehdonalainen vapauttaminen samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaista vankeusrangaistuksista*

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaista vankeusrangaistuksia suorittava vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksesta ajan, joka saadaan laskemalla yhteen kustakin rangaistuksesta suoritettava aika siihen vaikuttavan 5 §:n 2 momentissa, 11 §:n 1 momentissa tai 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräosan mukaan. Määräosia yhteen laskettaessa päivän osia ei oteta huomioon.

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaista vankeusrangaistuksia suorittava vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 15 vuotta. Kuitenkin, jos samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaista vankeusrangaistuksista yksikin on 11 §:n nojalla määrätty suoritettavaksi kokonaan, vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 20 vuotta. Enimmäisaikaa laskettaessa otetaan huomioon rangaistuksiin sisältyvät 6 luvun

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaista vankeusrangaistuksia suorittava vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on suorittanut rangaistuksesta ajan, joka saadaan laskemalla yhteen kustakin rangaistuksesta suoritettava aika siihen vaikuttavan 5 §:n 2 momentissa tarkoitetun määräosan mukaan. Määräosia yhteen laskettaessa päivän osia ei oteta huomioon.

Samalla kertaa täytäntöön pantavia määräaikaista vankeusrangaistuksia suorittava vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 15 vuotta. Kuitenkin, jos samalla kertaa täytäntöön pantavista määräaikaista vankeusrangaistuksista yksikin on 11 §:ssä tarkoitettuun yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvaa vankeusaikaa, vanki on päästettävä ehdonalaiseen vapauteen viimeistään, kun rangaistuksia on suoritettu yhteensä enintään 20 vuotta. *Valvontaan sovelletaan, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään.* Enimmäisaikaa laskettaessa otetaan huomioon rangaistuksiin

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

13 §:n mukaiset vähennykset.

Jos määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava vanki tai tutkintavanki syyllistyy 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen, tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä, ettei tuomittavaan rangaistukseen sovelleta tämän pykälän 2 momentin säännöksiä rangaistuksista suoritettavista enimmäisajoista.

8 §

Valvottu koevapaus

Vanki voidaan sijoittaa vankilan ulkopuolelle teknisin välinein ja muulla tavoin valvottuun koevapauteen enintään kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista tai koko rangaistuksen suorittamisesta vapauttamista.

10 §

Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Asian käsittelystä Helsingin hovioikeudessa säädetään pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetussa laissa (781/2005).

11 §

Koko rangaistuksen suorittaminen vankilassa

Tuomioistuin voi rangaistukseen tuomitessaan syyttäjän vaatimuksesta päättää, että tuomittu vapautuu vankilasta vasta hänen suorittuaan tuomitun rangaistusajan kokonaan, jos:

1) rikoksenteijä tuomitaan määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, sotarikoksesta,

Ehdotus

sisältyvät 6 luvun 13 §:n mukaiset vähennykset.

Jos määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava vanki tai tutkintavanki syyllistyy 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun rikokseen, tuomioistuin voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä, ettei tuomittavaan rangaistukseen sovelleta tämän pykälän 2 momentin säännöksiä rangaistuksista suoritettavista enimmäisajoista.

8 §

Valvottu koevapaus

Vanki voidaan sijoittaa vankilan ulkopuolelle teknisin välinein ja muulla tavoin valvottuun koevapauteen aikaisintaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista.

10 §

Ehdonalainen vapauttaminen elinkautisesta vankeudesta

Asian käsittelystä Helsingin hovioikeudessa säädetään *elinkautisvankien* vapauttamismenettelystä annetussa laissa (781/2005).

11 §

Yhdistelmärangaistus

Tuomioistuin voi rangaistukseen tuomitessaan syyttäjän vaatimuksesta päättää, että syytetty tuomitaan yhdistelmärangaistukseen, joka koostuu enintään tapaukseen sovellettavien säännösten mukaan rikoksesta säädetyn enimmäisrangaistuksen pituisesta ehdottomasta vankeudesta ja sitä välittömästi seuraavasta valvonta-ajasta, jonka pituus on vuosi. Yhdistelmärangaistukseen ei sovelleta ehdonalaista vapauttamista eikä valvottua koevapautta koskevia säännöksiä.

Edellytyksenä yhdistelmärangaistukseen tuomitsemiselle on, että:

1) rikoksenteijä tuomitaan

Voimassa oleva laki

törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

2) rikoksenteijä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syyllistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen taikka 1 kohdassa nimetty rikos on tehty kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa tai elinkautista vankeutta tai hänet on päästetty ehdonalaiseen vapauteen 12 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla; ja

3) rikoksenteijää on rikoksista ilmenevien seikkojen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisenä toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan määräaikainen yhteinen vankeusrangaistus, 1 momentissa tarkoitettua päätöksen edellytyksenä on, että ainakin yksi rikoksista on sanotussa momentissa mainittu rikos ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa seuraisi määräaikainen, vähintään kolmen vuoden pituinen vankeusrangaistus.

Ehdotus

määräaikaiseen, vähintään kolmen vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta, törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä tuhotyöstä, joukkotuhonnasta, rikoksesta ihmisyyttä vastaan, törkeästä rikoksesta ihmisyyttä vastaan, hyökkäysrikoksesta, sotarikoksesta, törkeästä sotarikoksesta, kidutuksesta, törkeästä ihmiskaupasta, panttivangin ottamisesta, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, kaappauksesta, terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta taikka sellaisen rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen;

2) rikoksenteijä on rikosta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana syyllistynyt 1 kohdassa mainittuun rikokseen tai tehnyt tällaisen rikoksen kolmen vuoden kuluessa siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta yhdistelmärangaistuksen vankeusaikaa tai elinkautista vankeutta; ja

3) rikoksenteijää on rikoksista ilmenevien seikkojen ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 3 momentin mukaisen selvityksen perusteella pidettävä erittäin vaarallisenä toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Jos kahdesta tai useammasta rikoksesta tuomitaan muu kuin elinkautinen vankeusrangaistus ja ainakin yksi rikoksista on 2 momentin 1 kohdassa mainittu rikos, josta rikoksenteijä olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava yhdistelmärangaistukseen, rikoksista tuomitaan yhdistelmärangaistus. Yhdistelmärangaistuksen vankeusajan pituuteen sovelletaan mitä 7 luvun 2 §:ssä säädetään yhteisen määräaikaisen vankeusrangaistuksen enimmäis- ja vähimmäispituudesta. Myös tässä momentissa tarkoitetuissa tilanteissa valvonta-ajan pituus on yksi vuosi.

Valvonta-aika on yhteensä yksi vuosi myös, jos täytäntöön pantavana on samaan aikaan useampi yhdistelmärangaistus.

Jos yhdistelmärangaistusta suorittavalla on samaan aikaan täytäntöön pantavana määräaikainen vankeusrangaistus, josta hänet vapautetaan ehdonalaiseen vapauteen, ja hän alkaa samalla suorittaa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa, ajan täytäntöönpanossa sovelletaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia (/). Ehdonalaisen vapauden koeaika kuluu tänä aikana. Jos ehdonalaisen vapauden koeaika on pitempi kuin yhdistelmärangaistuksen valvonta-aika, jäljellä olevan koeajan täytäntöönpanossa sovelletaan, mitä ehdonalaisen vapauden koeajasta säädetään.

12 §

12 §

Uusi käsittely tuomioistuimessa

Yhdistelmärangaistus koventamisperusteena

Koko rangaistusaikaa suorittamaan määrätty päästetään ehdonalaiseen vapauteen hänen suorittuaan rangaistuksesta viisi kuudesosaa, jos häntä ei enää ole pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Harkinnassa voidaan myös ottaa huomioon vangin sitoutuminen noudattamaan valvotusta koevapaudesta annetun lain 4 §:ssä tarkoitettua lääkettä ja siihen mahdollisesti liitettyä muuta hoitoa ja tukea koskevia ehtoja. Ehdonalainen vapauttaminen tämän momentin mukaan voi tapahtua aikaisintaan, kun vankilassaoloaikaa on kertynyt kolme vuotta.

Ennen ehdonalaista vapauttamista vanki voidaan sijoittaa valvottuun koevapauteen. Jos Rikosseuraamuslaitos katsoo, että ennen ehdonalaista vapauttamista ilmitulle rikoksen tai valvotusta koevapaudesta annetun lain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen tai mainitun lain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua koevapauden peruuttamisen vuoksi 1 momentissa tarkoitettua vapauttamista on harkittava uudelleen, sen on saatettava asia Helsingin hovioikeuden uudelleen käsiteltäväksi. Samoin on meneteltävä valvotusta koevapaudesta annetun lain 28 §:ssä ja vankeuslain 3 luvun 7 §:ssä tarkoitetuissa rangaistusajaksi lukemista koskevissa asioissa.

Asian käsittelystä Helsingin hovioikeudessa säädetään pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetussa laissa.

Jos yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeusajan suorittanut tekee kolmen vuoden kuluessa vankeusajan päättymisestä rikoksen, josta hänet olisi tuomioistuimen harkinnan mukaan tuomittava ehdottomaan vankeuteen, kyseessä on rangaistuksen koventamisperuste.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

*Ehdonalaisen vapauden koeaika**Ehdonalaisen vapauden koeaika*

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaisen vapauden koeaika ja jäännösrangaistus ovat kolme vuotta. Jos koko rangaistuksen vankilassa suorittanut tekee 14 §:n 1 momentissa tarkoitetun rikoksen kolmen vuoden aikana siitä, kun hän on vapautunut suorittamasta koko rangaistusaikaa vankilassa, tämä on rangaistuksen koventamisperuste.

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaisen vapauden koeaika ja jäännösrangaistus ovat kolme vuotta.

14 §

14 §

*Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi**Jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi*

Tuomioistuimien voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomitavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomitavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä mainitun luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuimen tulee ottaa huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.

Jäännösrangaistus voidaan jättää määräämättä täytäntöön pantavaksi erityisesti silloin, jos:

1) suuri osa koeajasta on suoritettu ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tapahtunut;

2) jäännösrangaistus on lyhyt;

3) koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittava rangaistus on lyhyt; tai

4) tekijälle koeajalla tehdystä rikoksesta johtuvan tai tuomiosta aiheutuvan muun

Tuomioistuimien voi syyttäjän vaatimuksesta määrätä jäännösrangaistuksen pantavaksi täytäntöön, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta tuomioistuimen harkinnan mukaan hänet olisi tuomittava ehdottomaan vankeuteen tai yhdistelmä-rangaistukseen ja josta syyte on nostettu vuoden kuluessa koeajan päättymisestä. Tällöin täytäntöön pantavasta jäännösrangaistuksesta ja koeajalla tehdystä rikoksesta tuomitavasta rangaistuksesta määrätään yhteinen ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmä-rangaistus muista rikoksista samalla kertaa tuomitavien vankeusrangaistusten kanssa noudattamalla, mitä 7 luvussa säädetään. Jäännösrangaistusta ei kuitenkaan ole pidettävä mainitun luvun 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ankarimpana rangaistuksena. Täytäntöön pantavan jäännösrangaistuksen pituutta määrätessään tuomioistuimen tulee ottaa huomioon, mitä 2 momentissa säädetään.

Jäännösrangaistus voidaan jättää määräämättä täytäntöön pantavaksi erityisesti silloin, jos:

1) suuri osa koeajasta on suoritettu ennen kuin 1 momentissa tarkoitettu rikos on tapahtunut;

2) jäännösrangaistus on lyhyt;

3) koeajalla tehdystä rikoksesta tuomittava rangaistus on lyhyt; tai

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

seurauksen vuoksi yhteinen rangaistus johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen.

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

1 §

Rangaistuslajit

Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus.

2 §

Rangaistusasteikko ja siitä poikkeaminen

Rangaistus määrätään noudattaen rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Siitä voidaan poiketa siten kuin 8 ja 8 a §:ssä säädetään. Asteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää siten kuin 7 luvussa säädetään.

7 luku

Yhteisestä rangaistuksesta

6 §

Aikaisemmin tuomitun vankeusrangaistuksen huomioon ottaminen

Jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittua syytetään hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan

Ehdotus

4) tekijälle koeajalla tehdystä rikoksesta johtuvan tai tuomiosta aiheutuvan muun seurauksen vuoksi *jäännösrangaistuksen määrääminen täytäntöön pantavaksi* johtaisi kohtuuttomaan lopputulokseen.

6 luku

Rangaistuksen määräämisestä

1 §

Rangaistuslajit

Erityinen rangaistus alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta on nuorisorangaistus. *Erityinen rangaistus vakavan rikoksen uusineelle on 2 c luvun 11 §:n nojalla tuomittava yhdistelmärangaistus.*

2 §

Rangaistusasteikko ja siitä poikkeaminen

Rangaistus määrätään noudattaen rikoksesta säädettyä rangaistusasteikkoa. Siitä voidaan poiketa siten kuin 8 ja 8 a §:ssä säädetään. *Asteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää tuomittaessa yhdistelmärangaistukseen siten kuin 2 c luvun 11 §:ssä säädetään.* Asteikon mukainen enimmäisrangaistus voidaan ylittää myös tuomittaessa yhteiseen rangaistukseen siten kuin 7 luvussa säädetään.

7 luku

Yhteisestä rangaistuksesta

6 §

Aikaisemmin tuomitun vankeusrangaistuksen tai yhdistelmärangaistuksen huomioon ottaminen

Jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen *tai yhdistelmärangaistukseen* tuomittua syytetään hänen ennen tämän rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus *tai yhdistelmärangaistus*

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Ehdotus

ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

8 luku

Vanhentumisesta

10 a §

Tuomitun yhdistelmärangaistuksen vanhentuminen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, yhdistelmärangaistuksen raukeamiseen sovelletaan, mitä 10 §:n 2 momentissa säädetään. Tuomitun yhdistelmärangaistuksen raukeamisaika määritellään yhdistelmärangaistuksen vankeusajan pituuden perusteella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Rikokseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

3.

Laki

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) nimike, 1 §:n 1 momentti ja 9 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 §:n 1 momentti ja 9 § laissa 737/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki

Laki

pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä

elinkautisvankien vapauttamismenettelystä

1 §

1 §

Hakemus

Hakemus

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun tai koko rangaistuksen rangaistuslaitoksessa suorittamaan määrätyn ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella.

Elinkautiseen vankeuteen tuomitun ehdonalaista vapauttamista koskeva asia käsitellään Helsingin hovioikeudessa, jossa se tulee vireille vangin hakemuksella.

9 §

9 §

Ehdonalaisen vapauttamisen täytäntöönpanokiello

Ehdonalaisen vapauttamisen täytäntöönpanokiello

Kun Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö saattaa ehdonalaista vapauttamista koskevan asian rikoslain 2 c luvun 10 §:n 3 momentissa tai 12 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla Helsingin hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi, hovioikeus voi kieltää ehdonalaista vapauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon uuden käsittelyn ajaksi.

Kun Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö saattaa ehdonalaista vapauttamista koskevan asian rikoslain 2 c luvun 10 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla Helsingin hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi, hovioikeus voi kieltää ehdonalaista vapauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon uuden käsittelyn ajaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 37 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, ja
muutetaan 17 luvun 37 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 732/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 luku

17 luku

Todistelusta

Todistelusta

37 §

37 §

Ennen kuin tehdään rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettu päätös koko rangaistusajan suorittamisesta vankilassa, syytetyn mielentila on määrättävä tutkittavaksi. Tuomioistuimen on samalla pyydettävä lausunto siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Rikoslain 2 c luvun 12 §:ssä tarkoitettua koko rangaistusajan vankilassa suorittamisen uutta käsittelyä varten on Helsingin hovioikeuden pyydettävä lausunto siitä, onko koko rangaistusaikaa suorittavaa enää pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Ennen kuin tehdään rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettu päätös *yhdistelmä*rangaistukseen tuomitsemisesta, syytetyn mielentila on määrättävä tutkittavaksi. Tuomioistuimen on samalla pyydettävä lausunto siitä, onko syytettyä pidettävä erittäin vaarallisena toisen hengelle, terveydelle tai vapaudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki**vankeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 3 luvun 1 §:n 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 2 momentti, 14 luvun 3 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 ja 2 momentti ja 19 luvun 5 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 1 §:n 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 2 momentti ja 19 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 393/2015 ja 14 luvun 3 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 ja 2 momentti laissa 735/2011, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

3 luku

3 luku

Rangaistusajan laskeminen**Rangaistusajan laskeminen**

1 §

1 §

*Määräaikaisen vankeusrangaistuksen
pituuden laskeminen**Määräaikaisen vankeusrangaistuksen
pituuden laskeminen*

Rangaistuksesta rikoslain (39/1889) 6 luvun 13 §:n nojalla tehtävä vapaudenmenetystä vastaava vähennys lasketaan päivinä. Vähennys otetaan rangaistuksen täytäntöönpanossa huomioon sen pituisena kuin tuomioistuimen päätöksessä on määrätty. Samaa kalenteriaikaa koskeva vähennys otetaan huomioon vain kerran. Jos tuomittu on mainittuna kalenteriaikana suorittanut vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta, vähennystä ei lasketa tältä ajalta. Vankeusrangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettu koko rangaistus on suoritettu tai mainitun luvun 13 §:ssä tarkoitettu koeaika on päättynyt.

Rangaistuksesta rikoslain (39/1889) 6 luvun 13 §:n nojalla tehtävä vapaudenmenetystä vastaava vähennys lasketaan päivinä. Vähennys otetaan rangaistuksen täytäntöönpanossa huomioon sen pituisena kuin tuomioistuimen päätöksessä on määrätty. Samaa kalenteriaikaa koskeva vähennys otetaan huomioon vain kerran. Jos tuomittu on mainittuna kalenteriaikana suorittanut vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta, vähennystä ei lasketa tältä ajalta. Vankeusrangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun rikoslain 2 c luvun 13 §:ssä tarkoitettu koeaika on päättynyt. *Yhdistelmä*rangaistus on kokonaisuudessaan suoritettu, kun vankeuden jälkeinen valvonta-aika tai vankeudeksi muunnettu valvonta-aika on päättynyt.

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku

8 luku

Toimintaan osallistuminen

Toimintaan osallistuminen

14 §

14 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitetun koko rangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta ja sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin elinkautista vankeusrangaistusta ja rikoslain 2 c luvun 11 §:ssä tarkoitettua *yhdistelmä*rangaistusta suorittavan vangin siviilityöluvasta, opintoluvasta ja sijoituksesta ulkopuoliseen laitokseen.

14 luku

14 luku

Poistumislupa

Poistumislupa

3 §

3 §

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisin ajankohta

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaisin ajankohta

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää, kun rangaistusajasta vangin rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai koko rangaistuksesta vapauttamiseen (vankilassaoloaika) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää, kun rangaistusajasta vangin rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai *yhdistelmä*rangaistukseen *kuuluvasta rangaistusajasta* (vankilassaoloaika) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

11 §

11 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta ja 3 §:n 3 momentissa tarkoitetusta aikaistamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitetusta aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta *poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta* päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen

Rikosseuraamuslaitoksen

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin poistumisluvasta, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta tai koko rangaistusta suorittava vanki 2—5 §:n perusteella; tai

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.

Ehdotus

keskushallintoyksikkö päättää kuitenkin poistumisluvasta *ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta*, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta *tai yhdistelmä*rangaistusta suorittava vanki 2—5 §:n perusteella;

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomitun vangin vapauttamisesta on ilmoitettava poliisille.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Murhasta, taposta, surmasta, törkeästä pahoinpitelystä, törkeästä raiskauksesta ja törkeästä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä *sekä yhdistelmä*rangaistukseen tuomitun vangin vankilasta vapauttamisesta on ilmoitettava poliisille.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015)
 6 §:n 3 ja 4 momentti ja
 lisätään 6 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri

Yhdyskuntaseuraamusrekisteri

 (nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi)

Yhdyskuntaseuraamusrekisteriin sisältyy sosiaalityön asiakasrekisteri, joka sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin liittyviä tietoja rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaalihuollon tarpeesta, hänen saamistaan sosiaalihuollon palveluista ja tukitoimista sekä muista sosiaalihuollon etuuksista. Sosiaalityön asiakasrekisteriin sisältyviin tietoihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja muusta tietojen käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015).

Rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin voi sisältyä 1—3 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömiä tietoja myös rikoksesta

 Yhdyskuntaseuraamusrekisteri sisältää yhdistelmärangeaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (/) mukaisen valvonta-ajan täytäntöönpanoon liittyvät tiedot rangeaistusajan suunnitelman sisällöstä ja määräyksistä, valvottavan käyttämästä päihdetestissä positiivisena tuloksena näkyvästä lääkityksestä, velvollisuuksien rikkomisesta ja sen seuraamuksesta sekä muut täytäntöönpanoon liittyvät tiedot.

Yhdyskuntaseuraamusrekisteriin sisältyy sosiaalityön asiakasrekisteri, joka sisältää 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin tietoihin liittyviä tietoja rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan sosiaalihuollon tarpeesta, hänen saamistaan sosiaalihuollon palveluista ja tukitoimista sekä muista sosiaalihuollon etuuksista. Sosiaalityön asiakasrekisteriin sisältyviin tietoihin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja muusta tietojen käsittelystä säädetään sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetussa laissa (159/2007) sekä sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa (254/2015).

Rikoksesta epäillyn tai yhdyskuntaseuraamusta suorittavan tietoihin saadaan sisällyttää 1—4 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelemisen vuoksi välttämättömiä tietoja myös rikoksesta

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

epäiltyjen ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien lähiomaisista tai muista henkilöistä.

Ehdotus

epäiltyjen ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien lähiomaisista tai muista henkilöistä.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____
kuuta _____
20 .

7.

Laki**rikosrekisterilain 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosrekisterilain (770/1993) 2 §:n 1 momentti ja 3 momentin 11 kohta, sellaisina kuin ne ovat, ensiksi mainittu laissa 331/2011 ja toiseksi mainittu laissa 215/2012, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §
 Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeuteen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1446/2007) tai asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta tai valvontarangaistuksesta. Rikosrekisteriin merkitään myös tiedot ratkaisuista, joilla oikeushenkilö on tuomittu yhteisösakkoon.

 Rikosrekisteriin merkitään seuraavat tiedot:

11) vankilasta vapauttaminen, suorittamatta oleva jäännösrangaistus ja ehdonalaisen vapauden koeajan päättyminen;

2 §
 Tuomioistuinten ilmoitusten perusteella rikosrekisteriin merkitään tiedot ratkaisuista, joilla henkilö on Suomessa tuomittu ehdottomaan vankeuteen, *yhdistelmä*rangaistukseen, valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun, ehdolliseen vankeuteen, ehdollisen vankeuden ohessa tuomittuun sakkoon, yhdyskuntapalveluun tai valvontaan, nuorisorangaistukseen, nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon, viraltapanoon tai jätetty rikoslain (39/1889) 3 luvun 4 §:n 1 tai 2 momentin nojalla rangaistukseen tuomitsematta. Rikosrekisteriin ei kuitenkaan merkitä tietoja sakon muuntorangaistuksesta eikä siviilipalveluslain (1446/2007) tai asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla tuomitusta vankeusrangaistuksesta tai valvontarangaistuksesta. Rikosrekisteriin merkitään myös tiedot ratkaisuista, joilla oikeushenkilö on tuomittu yhteisösakkoon.

 Rikosrekisteriin merkitään seuraavat tiedot:

11) vankilasta vapauttaminen, suorittamatta oleva jäännösrangaistus, ehdonalaisen vapauden koeajan päättyminen, *yhdistelmä*rangaistukseen *kuuluvan* valvonta-ajan *alkaminen* ja *yhdistelmä*rangaistuksen suorittaminen;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki**valvotusta koevapaudesta annetun lain 13 ja 32 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 13 §:n otsikko sekä 1 ja 2 momentti sekä 32 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 13 §:n otsikko ja 1 momentti ja 32 §:n 1 momentti laissa 404/2015 ja 13 §:n 2 momentti laissa 1643/2015, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

13 §

*Pitkäaikaisvankien koevapauden valmistelu****Elinkautisvangin koevapauden valmistelu***

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta *tai koko rangaistusta* suorittavan vangin valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitettut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangin sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiaa hoitavan rikosseuraamusalueen arviointikeskukseen.

Arviointikeskuksen on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin sekä tarvittaessa kutsuttava vanki henkilökohtaisesti arviointikeskukseen arvion tekemistä varten. Arviointikeskus antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta *tai koko rangaistusta* suorittavan vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

Kun valmistellaan elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottua koevapautta, vankila antaa lausuntonsa koevapauden edellytysten täyttymisestä. Lausuntoon on liitettävä ehdotus koevapauden rangaistusajan suunnitelmaksi, arvio rangaistusajan suunnitelman toteutumisesta sekä muut tarpeelliset asiakirjat. Ehdotuksen rangaistusajan suunnitelmaksi on sisällettävä 14 §:ssä tarkoitettut tiedot. Asiakirjoihin liitetään vangin sekä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kirjallinen suostumus. Ehdotus rangaistusajan suunnitelmaksi, muut tarpeelliset asiakirjat ja vankilan lausunto toimitetaan asiaa hoitavan rikosseuraamusalueen arviointikeskukseen.

Arviointikeskuksen on tarvittaessa oltava yhteydessä koevapauden täytäntöönpanoon liittyviin viranomaisiin, laitoksiin, yhteisöihin ja yksityisiin henkilöihin sekä tarvittaessa kutsuttava vanki henkilökohtaisesti arviointikeskukseen arvion tekemistä varten. Arviointikeskus antaa lausuntonsa siitä, ylläpitääkö ja edistääkö valvottu koevapaus elinkautista vankeutta suorittavan vangin valmiuksia sijoittua yhteiskuntaan, sekä selvittää muiden valvotun koevapauden edellytysten täyttymisen. Vankiterveydenhuollon yksikön lausunnosta säädetään erikseen.

HE 268/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta *tai koko rangaistusta suorittavan vangin* valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa edellyttää poistumista Suomen valtion alueelta.

32 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää elinkautista vankeutta suorittavan vangin valvottuun koevapauteen sijoittamisesta. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö päättää 21 §:n 1 momentissa tarkoitetusta luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, jos lupa edellyttää poistumista Suomen valtion alueelta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

9.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 27 kohta, sellaisena kuin se on laissa 405/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki
24 §

Ehdotus
24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

27) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta syytetylle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, valvontarangaistuksen edellytysten selvittämisestä, rangaistusajan suunnitelmasta, vapauttamissuunnitelmasta, valvontasuunnitelmasta sekä pitkäaikaisvangin vapauttamismenettelyä varten annetusta lausunnosta;

27) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja rikoksesta syytetylle tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, valvontarangaistuksen edellytysten selvittämisestä, rangaistusajan suunnitelmasta, vapauttamissuunnitelmasta, valvontasuunnitelmasta tai elinkautisvangin vapauttamismenettelyä *tai yhdistelmä*rangaistukseen *kuuluvaa valvonta-aikaa* varten annetusta lausunnosta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 9 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 406/2015, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

9 §

Salassa pidettävä oikeudenkäyntiasiakirja

Oikeudenkäyntiasiakirja on pidettävä salassa siltä osin kuin se sisältää:

4) tietoja rikoksesta syytetyille tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelyä varten annetusta lausunnosta tai rikosrekisteristä;

Ehdotus

9 §

Salassa pidettävä oikeudenkäyntiasiakirja

Oikeudenkäyntiasiakirja on pidettävä salassa siltä osin kuin se sisältää:

4) tietoja rikoksesta syytetyille tehdystä oikeuspsykiatrisesta mielentilatutkimuksesta, nuoresta rikoksesta epäillystä laaditusta seuraamusselvityksestä, nuorisorangaistuksen rangaistusajan suunnitelmasta, vankeusrangaistuksen sijasta suoritettavan yhdyskuntapalvelun tai valvontarangaistuksen seuraamusselvityksestä, *elinkautisvangin vapauttamismenettelyä tai yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvaa valvonta-aikaa* varten annetusta lausunnosta tai rikosrekisteristä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräisiin rangaistus-, huolto- ja hoitolaitoksiin otettujen henkilöiden tapaturmakorvauksesta annetun lain (894/1946) 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 334/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki
1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää. Lakia sovelletaan lisäksi henkilöön, joka suorittaa ehdonalaisen vapauden valvontaan sisältyviä tehtäviä tai ohjelmia.

Ehdotus
1 §

Tätä lakia sovelletaan myös henkilöön, joka laitoksessa pitämisen sijasta on määrätty tai sijoitettu työhön laitoksen ulkopuolelle taikka suorittaa valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää. Lakia sovelletaan lisäksi henkilöön, joka suorittaa ehdonalaisen vapauden valvontaan, *valvotun koevapauden valvontaan tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvaan valvonta-aikaan* sisältyviä tehtäviä tai ohjelmia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

rikosvahinkolain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikosvahinkolain (1204/2005) 14 §:n otsikko ja 1 momentti, sellaisina kuin ne
ovat laissa 335/2011, seuraavasti:

Voimassa oleva laki
14 §

Ehdotus
14 §

*Yhdyskuntapalveluun, nuorisorangaistukseen
tai valvontarangaistukseen tuomitun
aiheuttama esinevahinko*

***Vapaudessa rangaistusta suorittavan
aiheuttama esinevahinko***

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan tai työelämään ja työn tekemiseen liittyvän perehtymispaikan järjestäjälle taikka sivulliselle suorittaessaan rangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää.

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka valvontarangaistukseen, yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomittu, *yhdistelmä*rangaistuksen valvontaa suorittava tai valvottuun koevapauteen sijoitettu on aiheuttanut palvelupaikan tai työelämään ja työn tekemiseen liittyvän perehtymispaikan järjestäjälle taikka sivulliselle suorittaessaan rangaistukseen kuuluvaa palkatonta työtä taikka tehtävää.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
